

**© T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kütüphaneler ve Yayınlar Genel
Müdürlüğü**

Eser Adı: Heft Peyker Mesnevisi
Müellifi: Behişti
Hazırlayan: şener Demirel
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3964-3
Ana Yayın Numarası: 3536
Kültür Eserleri Dizisi- 543

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030
Ulus/ANKARA

Telefon: 00 90 312 3099001 **Faks:** 00 90 312
3098998

e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

BEHİŞTÎ
HEFT-PEYKER MESNEVİSİ

Hazırlayan
DR. ŞENER DEMİREL

Ankara
2017

I. BÖLÜM

BEHİŞTÎ SİNAN ÇELEBİ, HAYATI, SANATI VE ESERLERİ ¹

I.1. Hayatı

Klasik Türk edebiyatında Behiştî mahlasını kullanan dört divan şairinden biri olan şairin asıl adı Ahmed Sinân Çelebi olup Çorlu yakınlarındaki Karışdırın kasabasında doğmuştur.² Şairden bahseden tezkirelerde doğum tarihine dair bir bilgi olmamasına rağmen, Babinger'in tahminine göre doğum tarihi 854/1450'tür³. Bununla birlikte özellikle *Heft-Peyker* mesnevisinde geçen,

Çihl olmamış idi sinn-i şerîf
Ki tamâm oldı bu ebyât-ı latîf

Çü tokuz yüz on üç irdi hisâb
Hamse hatm oldı vü ketb oldı kitâb (Heft-Peyker/1728-29)

biçimindeki beyitlerden hamsesinin son kitabı olan *Heft-Peyker* mesnevisinin yazıldığı H.913/M.1507-8 tarihinde henüz kırk yaşına bile girmedeği anlaşılmaktadır ki bu durumda şairin doğum tarihinin 1466 olabileme ihtimali yüksektir. Bu arada Behiştî ve eserleri hakkında bizce en sağlıklı tespit ve değerlendirmelerde bulunan Ménage'in de şairin 1466'da doğmuş olabileceğini ileri sürdüğünü de ayrıca belirtmekte fayda vardır.

Behiştî'nin nerede doğduğu belli değildir. Bununla birlikte babasına nisbet edilen Karışdırın kasabası, sanatçının da doğum yeri olarak kabul edilebilir.

Şairin babası Karışdıranlı Süleyman Bey'dir. Bundan dolayı şair birçok kaynaktan Karışdıranlı Süleyman Beyoğlu Ahmed Sinan Çelebi biçiminde anılmıştır.⁴ Behiştî'nin, babası Karışdıranlı Süleyman Bey hakkında mesnevilerinde yer almayan bazı bilgileri Osmanlı tarihinde dile getirdiği anlaşılmaktadır. Bu bilgilere göre Karışdırın Süleyman Bey; 'II. Murad döneminde Vize beyliğinde bulunmuş, aynı zamanda sınır boylarında muhafızlık yapmış, Fatih zamanında İstanbul'un muhasarasında ve fethinde bulunmuş ve İstanbul surlarına da ilk o çıkmıştır. Bu savaş esnasında gösterdiği başarılar dolayısıyla II. Mehmed tarafından fetihten sonra şehri imar etmek üzere subaşılık

¹ Behiştî'nin hayatı, sanatı ve eserleri hakkındaki bilgiler, aşağıdaki çalışmalardan derlenmiştir:

Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi; Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü projesi kapsamında hazırladığımız yazıların (<http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1100>); Vilâdet-i Resûl ile ilgili bilgiler ise "Yeni Bir Mevlid Metni: Behiştî Sinan Çelebi'nin Mahzenü'l-Esrâr Adlı Mesnevisi". VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (30 Eylül - 4 Ekim 2013) ve "Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât Adlı Eseri İle Behiştî Ahmed Sinan Çelebi'nin Vilâdet-i Resûl Adlı Eserinin Karşılaştırılması". IX. Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu Prof. Dr. Hasibe Mazioğlu Anısına (15-17 Mayıs 2014 Kayseri) ve Behiştî ve Mevlidi (Vilâdet-i Resûl) (2017). Ankara: Gece Kitaplığı Yay. adlı çalışmalardan derlenmiştir.

² Haluk İpekten ve Diğerleri (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 71-72. adlı çalışmaya göre Behiştî mahlasını kullanan diğer şairler şunlardır: 1. Vizeli Behiştî: Vize'de doğdu. Asıl adı Ramazan'dır. Şeyh Merkez Efendi'ye bağlanmıştır. Çorlu'ya yerleşerek hatiplik ve kâtiplik yapmıştır. Ölüm tarihi Âşık Çelebi ve Fâizi'de 977/1569-70; Hasan Çelebi'de 970/1562-63; Riyâzi'de 979/1571-72 olarak gösterilmiştir. 2. Mevlânâ Behiştî: İstanbul'da doğdu. Şiirleri sadedir. Hezle eğilimlidir. 3. Behiştî Mustafa: Lakabları Mustafa ve Sadeddin'dir. Edirnelidir. Bektaşî'dir. Tatlı bir söyleyişe sahiptir. 1178/1764-65'te vefat etmiştir.

³ Franz Babinger (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. Çev. Coşkun Üçok. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 49-50.

⁴ Mustafa İsen (hzl.) (1998). *Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behişt*. Ankara: Akçağ Yay. 172.

Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'rü's-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*. C. I. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 43.

Rıdvan Canım (hzl.) (2010). *Latîfi Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: Grafiker Yay. 94-196.

Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 153.

İbrahim Kutluk (hzl.) (1981). *Kınalızâde Hasarî Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 225-226.

Riyâzi Mehmed Efendi. *Riyâzü's-Şu'arâ*. Millet Ktp. Ali Emiri Efendi nr. 765.

görevine atanmıştır. Yazarımızın eserinden II. Mehmed tarafından bir süre sancak beyliğinden azledildiği anlaşılan Süleyman Bey'e bu görevi, Belgrad kuşatmasında maiyetindeki 200 kişiyle gösterdiği cesaret ve fedakârlık neticesinde tekrar iade edilmiştir. II. Murad ve II. Mehmed döneminin sınır beylerinden birisi olan Karıştıran Süleyman Bey adına, Bursa'da geliri değişik alanlarda kullanılmak üzere bir vakıf kaydı ve onun adına yaptırılmış çeşme gibi hayır eserleri bulunmaktadır. Ayrıca Edirne'deki bir vakıf kaydında, Ali Bey b. Hamza Subaşı vakfının varislerinden birisi olarak gözükmektedir. Son zamanlarını Bursa'da geçirdiği ve orada vefat ettiği anlaşılan Süleyman Bey'in türbesi bu şehirde bulunmaktadır⁵.

Şairin adının Ahmed mi Sinan mı olduğu tezkirelerde yer alan ihtilafli konulardan biridir. Bu cümleden olmak üzere Sehî Bey'de "Ahmed", Latîfi ve Âşık Çelebi'de "Sinan Çelebi", Kınalızâde'de Süleyman Çelebi (Kınalızâde, büyük ihtimalle şairin adını babasının adıyla karıştırmış olmalıdır.), Riyâzî'de Ahmed olarak geçmektedir. Bursalı Mehmed Tâhir kendisinden önceki bu bilgileri birleştirerek şairin adını "Ahmed Sinan Çelebi" olarak zikretmiş, Ménage, "Ahmed", Babinger ise, "Sinan Çelebi" biçiminde kullanmışlardır.⁶

Yukarıda adları anılan kaynakların yanında II. Bâyezîd devrine ait bir İn'âmât Defteri'nde yer alan

İn'âm be-mezkûrîn, fi 22 Şevvâl 909

Ahmed Çelebi bin Karışdıran, kitâb-ı te'lif- hod-âverd⁷

biçimindeki kayıttan ve sanatçıya ait Leylâ ile Mecnûn mesnevisinden aşağıya alınan ve suçunun bağışlanması için Sultan II. Bâyezîd'e seslendiği,

Ehli bunun az bulunur cihânda
Ahmed idi şâir ol zamânda⁸ ve

Kahrile koma beni müebbed
Çok hizmetün itdi benden Ahmed⁹

biçimindeki beyitlerden adının Ahmed olduğu açık bir biçimde anlaşılmaktadır.

Babasını küçük yaşlarda kaybettiği tahmin edilen¹⁰ Behiştî, bu yaşlarda II. Bâyezîd'in hizmetine girmiş, aldığı eğitim ve şairlik kabiliyeti ile öne çıkmıştır. Bununla birlikte Behiştî'den bahseden kaynaklar onun eğitimi hakkında çok fazla bir bilgi vermezler. Sadece Sehî Bey, *Heşt-Behişt* adlı eserinde Behiştî için "düzenli bir biçimde bütün ilimleri öğrenmiş, her konuda kabiliyet

⁵ Fatma Kaytaz (2011). *Behiştî Tarihi (791-907/1389-1502) Giriş-Metin-Dizin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. XVIII.

⁶ V. L. Ménage (1960). "Bihishti". *The Encyclopaedia of Islam*. V.1. Leiden Netherlands. 1210.

⁷ İsmail Erünsal (1981). "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv kaynakları I, II. Bâyezîd Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri". *Türk Edebiyatı Dergisi* 10: 308.

⁸ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1845.

⁹ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1890.

¹⁰ Fatma Kaytaz (2011). *Behiştî Tarihi (791-907/1389-1502) Giriş-Metin-Dizin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. XVIII.

sahibi bir kişi ve Kınalızâde Hasan Çelebi de şairin Ali şır Nevâi ve Mollâ Câmî hizmetine girmekle birçok ilme ve fazilete sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Behişti'nin almış olduğu eğitim hakkında yine kendi eserlerine bakarak birtakım değerlendirmelerde bulunmak mümkündür. Bu bağlamda Behişti'nin dönemin önde gelen ailelerinden olması, küçük yaşta saray kadrosuna dâhil olması, işlediği bir suçtan dolayı İran'a gitmesi, İran'da Sultan Hüseyin Baykara, Mollâ Câmî ve Ali şır Nevâi gibi dönemin önde gelen şahsiyetleriyle tanışması, Nizâmî'nin *Penc-Genc* adlı hamsesi ile Firdevsî'nin *Şeh-nâme'sine* cevap verebilecek derecede hem Farsça dil, edebiyat ve tarih bilgisine sahip olması hem hem de klasik şiirin mazmun ve hayal dünyasına sahip olması ve en son olarak da Hz. Muhammed'in vefatını işlediği *Vilâdet-i Resûl*'da çok sayıda ayet, hadis-i şerif, hadis-i kudsi ve kelamı kibara yer vermiş olması, onun eğitiminin niteliğini gösteren maddelerden birkaçıdır.¹¹

Behişti'nin Sultan II. Bâyezîd zamanında ve daha küçük yaşta iken saraya girdiği, aldığı eğitim ve şairlik kabiliyeti gibi özellikleri ile padişahın teveccühünü kazandığı sınırlı sayıda beyitlerinde karşımıza çıkar. *Leylâ ile Mecnûn* mesnevisinden alınan aşağıdaki beyitlerde önce padişahın hizmetine girişini ve kendi sanatını öven şair,

Sinnüm on üçinde idi iy şâh
Sevk itdi ki hidmetüne Allâh¹²

Ehli bunun az olur cihânda
Ahmed idi řâ'ir ol zemânda

Bî-misl idi yoğ idi nazîri
Nazm ehlinün ol-idi emîri

Âkil idi hem hasîb idi ol
Âlim idi hem nesîb idi ol

Perverdesiyidi şehr-yârun
Olmışdı veziri tâc-dârun

Âliyidi her cihetde şânı
Kadrinde riâyet itmiş anı¹³

¹¹ Behişti, Mihr ü Müşeri mesnevisinin 456-477. beyitleri arasında hayatıyla ilgili önemli bilgiler vermektedir. Bu beyitlerde müellif, II. Bâyezîd'in hizmetinde yirmi yaşma ulaştığını, görevini mükemmel bir şekilde yerine getirdiğini, ancak şu anda Sultandan ayrı olduğunu, ayrılık derdini unutmak için de kendisini ilme verdiğini, aklı ve nakli ilimlerde uzman olan, ilim çevresi tarafından da her yerde hayırla yâd edilen Hatipoğlu'nun hizmetinde on yıl bulunduğunu anlatmaktadır:

Olunca bist sâle devletinde
Sürinüp hizmet itdüm hizmetinde (456. K)

¹² Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behişti'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1891.

¹³ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behişti'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1845-1849.

daha sonra sebebini belirtmediği bir nedenden dolayı, kendisini çekemeyenlerin fitnesiyle padişahın gazabına uğrayarak onun gözünden düştüğünü ve Acem diyarına gitmek zorunda kaldığını dile getirmiştir:

Sonra çün olur itâba mazhar
Düşdi nazarından ol sühan-ver

Hışm-ı Şehile nifak-ı a'dâ
Eyler anı dahi bî-ser ü pâ

Gâyetde olur za'îf ü medyûn
Ahvâlini çerh ider dige-gûn¹⁴

Behiştî'nin hangi sebepten dolayı İran'a gitmek zorunda kaldığına dair kaynaklarda ve kendi eserlerinde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kaytaz, Mollâ Câmî'nin 1492 yılında öldüğünü, Ali Şîr Nevâî'nin ise 1490 yılından sonra Herat'tan ayrılıp Esterabad'a gittiğini dikkate aldığımızda Behiştî'nin İran'a gidiş tarihinin 1490'dan önce olması gerektiğine işaret etmiştir.

Leylâ ile Mecnûn adlı mesnevisini İran'da bulunduğu sırada kaleme alan Behiştî'nin bu yıllarda henüz II. Bâyezîd tarafından affedilmediği anlaşılmaktadır. Bu bilgiyi, söz konusu eserin bazı beyitlerinde önce padişaha olan bağlılığından ve ona pek çok hizmetlerde bulunduğundan bahsetmesinden ve eğer tekrar kendisini görmek kısmet olursa "adak olarak; yürüyerek hacca gitmeyi" söz vermesinden çıkarmak mümkündür:

Dûr eyledi lîk şimdi dü-sûy
Vakt oldı ya rahm it iy cihân-cûy

Hîç hizmetün itmedük kişi var
Rifatde beğâyet iy cihân-dâr

Bildüm anı kim cihânda âdem
Bin yaşasa gelmez ana bir dem

Geçmez ise hizmetünde ol dem
Ölmegile bir kuluna âlem

Çün hidmete bende ola mu'tâd
Dûr olsa olur ölince nâ-şâd

...

Görmege yine cemâlün iy Şâh
Eylerse eger nasîb Allah

Nezrüm ola hacc idem piyâde
Virmezse ecel hayâtı bâde¹⁵

¹⁴ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1850-1852.

¹⁵ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1892-1908.

Behiştî, Acem diyarında bulunduğu süre içinde Mollâ Câmî, Hüseyin Baykara ve Ali Şîr Nevâyî gibi devrin önde gelen şahsiyetleriyle tanışmış, bir müddet onların hizmetinde bulunmuştur. Bununla birlikte sanatçının İran'da ne kadar kaldığı konusu da çok belli değildir. Sehî Bey “bir niçe müddet olduktan sonra”, Latîfi; "ba‘de zaman", Âşık Çelebi; "niçe zamandan sonra" ve Kınalızâde Hasan Çelebi ise "badehu" biçiminde ifadeler kullanarak bu konuyla ilgili kesin bir ifade kullanmaktan çekinmişlerdir.

Behiştî'nin İstanbul'a dönmesi Sultan Hüseyin Baykara, Mollâ Câmî ve Ali Şîr Nevâyî'nin özel gayretleri ile gerçekleşmiştir. Sultan Hüseyin Baykara, Mollâ Câmî ve Ali Şîr Nevâyî'nin Sultan II. Bâyezîd'e mektuplar yazarak şairin bağışlanması için ricada buldukları Sehî, Kınalızâde, Beyânî ve Latîfi tezkirelerinde zikredilmiştir.¹⁶

Padişah tarafından affedilerek İstanbul'a dönen Behiştî bağışlanmasının karşılığı olarak Padişah'a onu öven “Kerem” redifli bir sunmuş¹⁷ ve kalan ömrünü onun himayesinde geçirmiştir. Bu arada Sehî Bey'in tezkiresine aldığı “Kerem” redifli kasideden örnek beytin, Behiştî'nin içinde bulunduğu durumu çok iyi bir biçimde özetlediğini belirtmek gerekir:

Ne kul ola ki anın olmaya cürm ü günehi

Ne hatâ ola ki ‘afv etmeye sultân-ı kerem¹⁸

Kınalızâde Hasan Çelebi ve Mustafa Beyânî şairin İstanbul'a döndükten sonra sancakbeyi olduğunu¹⁹ belirtmişler, Bursalı Mehmed Tahir ise “Keban Beyliği hizmetine” tayin edildiğini yazmışsa²⁰ da bugün için yazarın bu görüşünü destekleyecek herhangi bir belge mevcut değildir.

Behiştî'nin nerede ve ne zaman öldüğü de bilinmemektedir. F. Babinger²¹, “babasıyla kendisinin hayatı hakkında verilen toplu bilgiye göre 1450-1520 arasında yaşadığını kabul etmek uygun olur. Hayatının sonu hakkında bir bilgi yoksa da 1520'de öldüğünü kabul etmek mümkündür.” demek suretiyle konuyla ilgili tahminde bulunmuştur. Menage²² ise şairin, II. Bâyezîd'in son dönemlerinde kaleme aldığı *Tevârih-i Âl-i Osmân'ı* bitirdiği 917/1511-12 yılı içinde ölmüş olabileceğini yazmıştır.

¹⁶ Behiştî'nin affedilmesi ile ilgili olarak Sehî Bey (Mustafa İsen (hzl.) (1998). *Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behişt*. Ankara: Akçağ Yay. 244), Hüseyin Baykara'nın aracılığıyla affedildiğini; Kınalızâde Hasan Çelebi (İbrahim Kutluk (hzl.) (1989). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ*. C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 225); Latîfi (Rıdvan Canım (hzl.) (2010). *Latîfi Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsuratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: Grafiker Yay. 194) ve Beyânî (İbrahim Kutluk (hzl.) (1997). *Beyânî Mustafa bin Carullah, Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 48) ise Ali Şîr Nevâyî ve Mollâ Câmî'nin şefaatnameleriyle bağışlandığını belirtmektedirler.

¹⁷ Zehra Göre (2009). “Kerem Kasidelerine Dair”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 39: 120 çalışmasında kasidenin tamamına ulaşamadığını sadece Sehî Bey tezkiresinde yer alan bir beyti verdiğini belirtmektedir. Beyitte Behiştî'nin işlediği suçtan ve sultanın onu affetmesinden bahsedilmektedir.

¹⁸ Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 172.

¹⁹ İbrahim Kutluk (hzl.) (1989). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ*. C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 225; İbrahim Kutluk (hzl.) (1997). *Beyânî Mustafa bin Carullah, Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 48.

²⁰ Bursalı Mehmed Tâhir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. C. 2. İstanbul. 96.

²¹ Franz Babinger (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. Çev. Coşkun Üçök. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 49-50.

²² Menage, V. L. (1960). “Behiştî”. *The Encyclopaedia of İslam*. V. 1. Leiden Brill. 1210.

Behiştî'nin Osmanlı tarihi ile ilgili eseri üzerine doktora çalışması yapan Fatma Kaytaç, şairin ölüm tarihi hakkında şunları söylemektedir: “Yazarın ölüm tarihini tam olarak tespit edememekle birlikte, tarih eserinden, bu konuda birtakım çıkarımlar yapabilmekteyiz. Behiştî'nin tarihinin II. Bâyezîd dönemine ait kısmında, Atik Ali Paşa için kullandığı “Vezîr-i müşîr zîver-i tâc u serîr, pâk-akîdet hâlîd-sîret merhûm mağfûr” ifadesinden, onun eserini yazdığı sırada Ali Paşa'nın hayatta olmadığı anlaşılmaktadır. Ali Paşa, Şahkulu ile yaptığı mücadelede 1511 yılının Temmuz ayında Şahkulu'nun askerleri tarafından öldürülmüştür. Yazarın, eserin muhtelif yerlerinde II. Bâyezîd için söylediği “halef-i hilâfet-âyin sultân-ı selâtin-i ehl-i yakîn sultânımız Sultân Bâyezîd Han-ı ‘âlî-şân ebbeda”llâhu te’âlâ hilâfetehu ve ebbed saltanatehu hazretleri”; “Sultân-ı selâtin-i zamân Sultân Bâyezîd Han”; “halife-i zamân Sultân Bâyezîd” ifadelerinden padişahın bu sırada hayatta olduğu anlaşılmaktadır. II. Bâyezîd 26 Mayıs 1512 yılında tahtı oğlu Selim’e bırakmış ve Dimetoka’ya gidişi esnasında yolda vefat etmiştir. Buradan, Behiştî'nin 1511-12 yıllarında, II. Bâyezîd’in hükümdarlığının son zamanlarında hâlâ hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda zikrettiğimiz *Heft-Peyker* adlı mesnevisinde verdiği bilgiler ışığında, Behiştî'nin doğum tarihi 1467 kabul edildiği takdirde, onun bu sırada 44 yaşında olduğu söylenebilir. Bundan sonraki durumu hakkında görebildiğimiz kaynaklarda bilgi bulunmayan yazarın 1512’den sonra bir süre daha yaşamış olması muhtemeldir.”²³

I.2. Sanatı

Behiştî'nin sanatı hakkında bilgi vermeden önce mahlası hakkında bilgi vermek gerekir. Şaire ait hamse, mevlit ve Osmanlı tarihinde Behiştî mahlasını neden seçtiğine dair bilgi yoktur. Bununla birlikte Yaşar Aydemir tarafından üzerinde çalışılmakta olan divanda yer alan bir kıt’adaki ifadeler Behiştî'nin bu mahlası neden seçtiğine az da olsa cevap vermektedir:

Yâ İlâhî yazup Behiştî diyü
Mahlas itdüm kamu gazellerüme

Hakkum ol vakt ola behiştîlik
Yapuşa dest-i fazlun ellerüme

Âh eger adle mazhar olursam
Dûzahilük düşer ‘amellerüme²⁴

Yukarıdaki şiir dışında şairin mahlasının Behiştî olduğu konusunda hemen bütün eserlerinde birkaç yerde kullanılmış olmasından dolayı şüphe yoktur. Konuya örnek olması açısından, aşağıya sanatçıya ait eserlerde Behiştî mahlasının geçtiği beyitlerden birkaçı alınmıştır:

Tolu havf ile İlâhî bu tarîk
Eyle lutfunı Bihîştî’ye refîk²⁵

Yokdur çü temeddühe nihâyet

²³ Fatma Kaytaç (2011). *Behiştî Tarihi (791-907/1389-1502) Giriş-Metin-Dizin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

²⁴ Yaşar Aydemir (2015). *Behiştî Dîvânı*. www.kultururizm.gov.tr. 97a.

²⁵ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 25.

Gör anı Bihiştî k'ola gâyet²⁶

Hevâ vü hevesdür Bihiştî bu heb
Ko lehvi rızâ-yı Haki kıl taleb²⁷

Yâ İlâhî dîde-i taḥkîk vir
Bu Bihiştî bendene tevfiḳ vir²⁸

İster isen sen de Behiştî cinân
Na'tını kıl yine ana armaġân²⁹

Yukarıdaki manzum eserleri dışında Behiştî'nin Osmanlı tarihini anlattığı eserinin birkaç yerinde de mahlasını kullandığı tespit edilmiştir Söz konusu beyitlerden ikisi buraya alınmıştır:

Bu bir iki gün 'ömre aldanma han
Behiştî kime virdi gerdûn emân

Ol mey-i esrârdan iy Kirdgâr
Eyle Behiştî'yi dahı cür'a-hâr³⁰

Behiştî'nin şiirlerine eserlerinde yer veren tezkire sahiplerinden Sehî Bey, "her fende mâhir, çok ma'ârife kâdir kimsedür", Latîfî "bu şiir-i meşhûrî dahı bed degüldür", Kınalızâde "bu gazel-i pür-iştihâr anun eşârundandır", Gelibolulu Âlî "şöhre-i ebnâ-yı zamân bir iki beyt-i cevâhir-feşân dahı andan sudûr itmîşdür, hak budur ki eyü nazm eylemişdür" demek suretiyle onun şiirleri hakkında değerlendirmede bulunmuşlardır.

Ali Nihad Tarlan, "İslam Edebiyatında Leylâ vü Mecnûn Hikâyesi" adlı doktora çalışmasında Behiştî'nin *Leyla ile Mecnûn* mesnevisinden yola çıkarak hem *Leylâ ile Mecnûn* hem de Behiştî hakkında birtakım tespit ve değerlendirmelerde bulunur. Tarlan'a göre Behiştî, eserine Mollâ Câmî gibi başlamış, ancak onun gibi devam etmemiştir. Dikkat çekici bir biçimde ve Fuzûlî'ye çok yakın bir tarzda tasavvufu eserine sokmuş, bununla da kalmamış her fırsatta buna vurgu yapmıştır. *Leylâ ile Mecnûn* şiir itibarıyla vasat düzeydedir. Olay kurgusunda kendisinden öncekilerden ayrılır ancak Hatîfî'ye yakındır. Sufiyane anlamı anlayıp öncekilerden daha iyi savunmuştur. O iyi bir hikâyeci, nazmı kuvvetli ve kalemi aksamamaktadır. Zamanına göre oldukça başarılı bir üslûbu vardır. Mısralarının oluşmasında İran edebiyatının etkisi açıkça görülmektedir. Buna karşın, sanatçının bu etkilenmeler altında bir ölçüde de olsa kendi edebî kişiliğini korumuş olması küçümsenmemesi gereken bir başarıdır."³¹

Behiştî'den bahseden kaynaklardan biri de *Türk Şairleri* adlı kitabın yazarı Sadettin Nüzhet Ergun'dur. Ergun, Behiştî'nin az sayıdaki gazeline rağmen onu başarılı bir şair olarak kabul eder ve

²⁶ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 212.

²⁷ Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'ın (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 2329.

²⁸ Şener Demirel (2013). "Yeni Bir Mevlid Metni: Behiştî Sinan Çelebi'nin Vilâdet-i Resûl Adlı Mesnevisi". VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (30 Eylül - 4 Ekim 2013). İstanbul. 86.

²⁹ Kaya, Hasan (2015). *Mahzenü'l-Esrâr*. Doktora sonrası devam eden çalışma.

³⁰ Fatma Kaytaç (2011). *Behiştî Tarihi (791-907/1389-1502) Giriş-Metin-Dizin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. XV.

³¹ Ali Nihad Tarlan (1922). *İslam Edebiyatında Leyla vü Mecnun Mesnevisi*. Doktora Tezi. İstanbul: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay. 163.

onun şiirlerinde göze çarpan Çağatay ve Azeri lehçelerine dikkat çeker³². Ergun'un bu tespitinin haklı bir gerekçesi vardır; çünkü Behiştî İran'a gitmek zorunda kaldığı zaman orada Sultan Hüseyin Baykara, Mollâ Câmî ve Ali Şîr Nevâî gibi şahsiyetlere tanışmış, onların eserlerini yakından inceleme imkânı bulmuş ve bazı eserlerinde bu şahısları kendisine rehber edindiğini belirtmiştir. Ergün'e göre Behiştî'nin en önemli eseri Hamse'dir³³.

Behiştî'den bahseden bir diğer kaynak, şairin *Leylâ ile Mecnûn* mesnevisi üzerine bir bitirme tezi hazırlayan Rezzan İlder'dir. İlder, çalışmasını gerçekleştirdiği tarih itibariyle eldeki tek eseri *Leylâ ile Mecnûn*'dan hareket ederek Behiştî'nin "dahi olmamakla beraber başarılı sayılabilecek bir sanatçı olduğunu, eserinin de zevkle okunabilen bir kitap olduğunu belirtmiştir.³⁴

Tezkirelerde ve çeşitli kaynaklarda yer alan Behiştî ve eserleriyle ilgili bu genel tespit değerlendirmelerden sonra Behiştî'nin eserlerinden yola çıkarak edebî kişiliği hakkındaki görüş ve düşüncelerimize geçebiliriz.

Daha önceki bir çalışmamızda³⁵, Behiştî'nin edebî kişiliğinden bahsederken onun, kendi ifadesiyle, Anadolu sahasında Türkçe ile hamse yazan ilk kişi olması nedeniyle özel bir yere sahip olduğunu belirtmiştik. Sadece iki mesnevisinden (*Leylâ ile Mecnûn* ve *Heft-Peyker*) hareketle dile getirilen bu görüşler, aradan geçen süre içinde sanatçıya ait eserlerin neredeyse tamamının (*Hamse*, *Türkçe Divan*, *Vilâdet-i Resûl* ve *Tevârih-i Âl-i Osmân*) ortaya çıkması sonucu daha sağlıklı tespit ve değerlendirmelerle yeniden şekillenmesi muhakkaktır.

Behiştî'nin edebî kişiliğinden bahsederken, öncelikle şiire küçük yaşlarda başladığını, kısa süre içinde şiirdeki kabiliyeti ile dikkatleri üzerine çektiğini ve yaşı henüz kırkı bulmadan hamsesini, hatta Osmanlı tarihini tamamladığının göz önünde bulundurulması gerekir. Örneğin *İskender-nâme*'sini tamamladığında yaşı henüz yeni 32'dir:

Otuz iki yaşına irdi çü sâl
Ko kâli dürüş olmağa ehl-i hâl³⁶

Hamsenin son mesnevisi olarak *Heft-Peyker*'i bitirdiğinde ise yaşı henüz 40 dahi değildir::

Çihil olmamış idi sinn-i şerîf
Ki tamâm oldu bu ebyât-ı latîf

Çü tokuz yüz on üçe irdi hisâb
Hamse hatm oldu vü ketb oldu kitâb³⁷

³² Ergun, Saadettin Nüzhet (1936). *Türk Şairleri C.I-II*. İstanbul. 798.

³³ Ergun, Saadettin Nüzhet (1936). *Türk Şairleri C.I-II*. İstanbul. 798.

³⁴ Rezzan İlder (1951). *Behiştî ve Leylî vü Mecnûn'u*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 75-85.

³⁵ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi.

³⁶ Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'un (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

³⁷ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 1728-29.

Behiştî, *İskender-nâme*'nin bazı beyitlerinde hiç kimsenin hamse yazmak istemediği bir zamanda kendisinin de can u gönülden bir hamse yazmak niyetinde olmadığını belirtir. Bununla birlikte çeşitli sıkıntılara katlanıp gayret göstererek hamse yazmayı arzuladığını, bunu da para için değil, bu dünyada iyi bir ad bırakmak için yaptığını dikkat çeker:

Görürem degül tâlibi hiç kes
Gönülden inen itmez oldum heves

Veli sa'yi idüp çeküp yine renc
Murâdum budur kim yazam *Penc-Genc*

Bunu yazmadan zer degüldür murâd
Murâdum bu 'âlemde koyam bir ad³⁸

Bu arada belirtilmesi gereken bir başka husus da Behiştî'nin hamsesinin bir kısmını İran'da bulunduğu yıllarda kaleme almış olmasıdır. Onun bu çabasının arka planında Sultan II. Bâyezîd tarafından bir an önce bağışlanma arzusunun yattığı ileri sürülebilir. Çünkü gurbette bulunduğu yıllar onun için oldukça sıkıntılı geçmiş ve her geçen gün ölüm duygusunu daha derinden hissetmesi sonucu kendisini hamseyi tamamlamaya adanmıştır. Ayçiçeği, Behiştî'nin Hamse'sini bitirme telaşına kapılıp, özellikle *İskender-nâme*'sinde ölüm korkusu içinde bulunmasını şöyle açıklar:

“Behiştî'nin 32 yaşında ölüm korkusu içinde olması garipsenebilecek bir durum olarak göze çarpmaktadır. Şairin verdiği bilgilerden hareketle *İskender-nâme*'yi 32 yaşında, Hamse'sini de 36 yaşında bitirdiğinde şüphe yoktur. Bu yaştaki bir insanın ölüm korkusu içinde olması, II. Bayezid'le yaşadığı tatsızlık sebebiyle öldürülme korkusundan kaynaklandığı düşünülebilir. Bu korku sebebiyle de zaten kendisi Baykara'nın sarayına sığınmak zorunda kalmıştır. Behiştî, ölme-öldürülme korkusundan Sebeb-i te'lif bölümünde de bahseder. 240-329. beyitler arasında yer alan bu bölümün başlarında şair, zamanın kahr derdiyle mizacını bozup ilaç diye kendisine zehir içirdiğini, iyice cisminin ve ruhunun zayıf düştüğünü, ölümün yaklaştığını hissettiğini, bu sebeple de Ab-ı hayâtı içmek istediğinden bu eseri kaleme aldığını söylemektedir. Ayrıca şair 5543, 5544 ve 5545. beyitlerde, daha 32 yaşında bütün saçlarının beyazladığını bu sebeple de uzun ömür sevdasına kapılmasının akıllıca olmayacağını, daha gençken bu sıkıntının kendisini yaşlandırdığını ifade etmektedir. Şairin, öldürüleceği inancına kapılması, belki de bu sebeple bütün saçlarının beyazlaması, genç yaşında sıkıntı içinde kalması ruh hâlini etkilemiş ve onun dünya hayatına karşı ilgisiz kalmasına, ölüme her an hazırlıklı olmak için çabalamasına sebep olmuştur denilebilir.”

Sanatçının hamsesini bitirme nedeni her ne olursa olsun, hem hamsesini hem divanını ve hem de *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı kaleme alırken dönemin önde gelen şahsiyetlerini örnek aldığı bir gerçektir. Şair, hamsesini meydana getiren mesnevilerde sık sık Nizâmî'ye, Mollâ Câmî'ye ve Ali Şîr Nevâî'ye atıfta bulunarak, bu konuda onların izinden gittiğini belirtmiş, adı geçen kişileri bu yolda kendisine

³⁸ Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'un (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 4828-30.

rehber kabul etmiştir. *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı yazarken ise Firdevsî'yi kendisine rakip olarak görmüş, yazacağı tarih kitabı ile *Şeh-nâme*'ye cevap vereceğini belirtmiştir:

Urayım şevk ile Şeh-nâme'ye dest
Hasm ol kaldı idem anı da pest

Yazayum Târih-i 'Osmânî'yi ben
Kıssası râstdur nazm-i hasen

Eyliyeyüm anı bir hûb-kitâb
Şâh-nâme'ye ola tâ ki cevâb³⁹

Behiştî'nin edebî kişiliğinin çok önemli özelliklerinden biri, *Heft-Peyker*, *Leylâ ile Mecnûn* ve *İskender-nâme* gibi mesnevilerinde altını çizdiği Türkçe ile yazma/söyleme isteğidir. Bu isteğini yeni bir tarz olarak dile getiren ve her fırsatta Türkçe ile ilk hamse yazan kişi olduğuna vurgu yapan şair, *İskender-nâme*'den alınan aşağıdaki beyitlerde, yazdığı bu eser ile Türkçeye şeref verdiğini, Türkçeyi herkesin anlayabileceği tarzda kullandığını, Türkçeye hayat vermesi sayesinde sesinin de her yere ulaşabildiğini belirtir:

Bu Türki dile virdi nazmum şeref
Hele olmadı rüzigârum telef

Eger virmesem Türki nazma hayât
Şadâm ile tolmez idi kâyinât⁴⁰

Eger virmesem Türki nazma nizâm
Bu tarzı bulamazdı tab'-ı 'avâm⁴¹

Şair, *Leylâ ile Mecnûn* mesnevisinden alınan aşağıdaki beyitte de yukarıdaki beyitlerdekine benzer ifadeler kullanarak yeni bir tarz icad ettiğine vurgu yapar:

Bu tarz-ı cedidi itdüm îcâd
Makbûl ola tâ olunca mî'âd⁴²

Behiştî, her ne kadar yukarıdaki beyitlerde yazmış olduğu mesneviler sayesinde Türkçe ile yeni bir tarz ortaya koyduğunu söylüyorsa da, Bünyamin Ayçiçeği'ne (2014) göre Behiştî'nin bu düşüncesi bir iddiadan öteye geçmemektedir. Çünkü onun gerek kendi döneminde gerekse kendisinden sonraki dönemdeki sanatçılar üzerinde çok etkili olduğunu söyleyemek mümkün değildir. Gerçekten de Ayçiçeği'nin yukarıdaki tespiti yerindedir. Çünkü Behiştî de yeni tarzda beklediği başarıya ulaşamadığını anlayınca bu düşüncesinden geri dönmüş ve aşağıdaki beyitlerde tekrar Mollâ Câmî, Nizâmî ve Hüsrev-i Dihlevî'nin izinden gitmeye çalıştığını itiraf etmiştir:

Hem-pâ olamadugumı gördüm
Pes izlerine yüzümü sürdüm

³⁹ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 1711-15.

⁴⁰ Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'ın (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 5733-34.

⁴¹ Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'ın (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 5762.

⁴² Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1984.

Sürmegile izlerine ruhsâr
Geldi bana dahi kadr nâ-çâr⁴³

Behiştî'nin Leylâ ile Mecnûn mesnevisi üzerine doktora çalışması yapan Aygün ise mesnevideki ifadelerden yola çıkarak şu tespit ve değerlendirmelerde bulunmaktadır: Sanatçı, üç büyük mesnevi şairini (Nizâmî, Hüsrev-i Dihlevî, Mollâ Câmî) örnek aldığını söylerse de, eseri gerek motifler gerekse konuyu işleyiş bakımından onlardan geniş ölçüde ayrılır. Eserinde yer verdiği motifler bakımından daha çok Mollâ Câmî'ye yaklaşmaktadır.

Behiştî, sanatı hakkında bilgi verirken ya da sanatını överken çoğu divan şairinin yaptığı gibi kendisini İran şairleriyle kıyaslar. Özellikle hamsesini yazarken Nizâmî'yi, Osmanlı tarihini yazarken de Firdevsî'yi hedef alarak kendisini onlardan üstün görmesi, onların eserlerini eliyle bir kenara itmesi *Heft-Peyker*, *Leylâ ile Mecnûn* ve *İskender-nâme*'de işlenen konulardandır. Örneğin *Heft-Peyker* mesnevisinde konuyla ilgili olarak şunları söyler:

Urayum şevk ile Şeh-nâme'ye dest
Hasm ol kaldı idem anı da pest

Avn-i Hakk ile idüp anı temâm
Kılayum emrûme Firdevsî'yi râm⁴⁴

Behiştî, biraz da geleneğin etkisiyle her ne kadar kendisini, sanatını ve kaleme aldığı eserlerini övmüşse de kendisinden önce *Leylâ ile Mecnûn* mesnevisi yazmış olan Nizâmî, Câmî ve Emir Hüsrev-i Dihlevî'nin haklarını teslim ederek, onlarla aynı seviyede olmadığını anladığını ve niyetinin sadece onların yolundan gitmek olduğunu dile getirir ve bu yolda adlarını andığı kişileri izlemekle kendisinin de değer bulduğunu itiraf eder:

Sâbıkda gerçi kim üç üstâd
Bu kasr-ı refî'e urdı bünyâd

Sultân-ı sühanverân Nizâmî
Hem Hüsrev-i Dihlevî vü Câmî

Anlar var iken kim ola mi'mâr
Lâyık bu ki acz olına izhâr⁴⁵

Hem-pâ olamadugumı gördüm
Pes izlerine yüzümü sürdüm

Sürmegile izlerine ruhsâr
Geldi dahi bana kadr nâ-çâr

Ben kanda vü kanda ol üç üstâd
Kıl ruhların İlahî sen şâd⁴⁶

⁴³ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1985-86.

⁴⁴ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 1711-16.

⁴⁵ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 203-205.

⁴⁶ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1985-1993.

Sonuç itibariyle yaklaşık 16-17 bin beyit tutarındaki hamsesi ve Osmanlı tarihini anlattığı eseriyle Behiştî, kendisinin de arada sırada vurguladığı gibi şiir ve inşâda başarılı bir sanatçıdır. Sanatçının edebî kişiliğinin değerlendirildiği bu bölümde hiç kuşkusuz söylenecekler bunlarla sınırlı değildir. Şu da bir gerçektir ki elimizdeki hamseyi oluşturan beş mesnevi, mevlit ve Osmanlı tarihi gibi eserleri, ancak şairin edebî kişiliğinin belli bir yönünü ortaya koymaktadır. Söz konusu eserlerde öne çıkan didaktik/öğretici üslup, özellikle divanının da ortaya çıkarılmasıyla daha zenginleşecek ve edebî kişiliğinin çerçevesi daha somut ve net bir biçimde gözler önüne konulacaktır.

I.3.Eserleri

Behiştî'nin beş mesneviden oluşan hamsesi, *Vilâdet-i Resûl* adlı mevlidi ve *Târih-i Osmânî* adlı Osmanlı tarihini anlattığı eserleri bulunmaktadır ve söz konusu eserlerin tamamı çeşitli düzeydeki araştırmalarla ya ortaya konulmuş ya da ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Şimdiye kadar yapılan araştırmalarda ve çalışmalarda şaire ait bir divanın olup olmadığı belli değildi. Ancak Yaşar Aydemir tarafından yapılan bir araştırmada divanın tek nüshasına ulaşıldığı anlaşılmaktadır.⁴⁷

Behiştî'den bahseden kaynaklarda, onun bir hamse sahibi olduğu vurgulanmış; ancak Latîfi dışında hiçbir tezkirede hamseyi meydana getiren mesneviler açık bir biçimde ortaya konulmamıştır. Anadolu sahasındaki ilk tezkire yazarı Sehî Bey, *Heşt-Behişt* adlı eserinde “Hamse-i Nizâmî'yi bi't-temâm Türkî'ye terceme itmişdür ” demiş fakat Hamse'yi meydana getiren mesneviler hakkında hiçbir bilgi vermemiştir. Latîfi ise “Behiştî'nin Türkçede hamsesi, şiir ve nesir olarak birkaç parça risâlesi vardır.” dedikten sonra hamseyi meydana getiren mesnevileri şöyle sıralamıştır: “*Vâmık u 'Azrâ ve Yûsuf u Züleyhâ ve Hüsn ü Nigâr ve Süheyl ü Nevbahâr ve Leylî vü Mecnûn*. Gelibolulu Mustafa Ali, *Künhü'l-Ahbâr*'ın tezkire kısmında “Lisân-ı Türkîde hamse nâmına kitâblar dimişdi.” demektedir ancak o da Sehî Bey gibi hamseyi meydana getiren mesneviler hakkında bilgi vermemektedir. XVI. yüzyılın diğer tezkirecilerinden Âşık Çelebi, Mustafa Beyânî, Kınalızâde Hasan Çelebi de Behiştî'den bahsetmiş olmalarına karşılık hamsesi ve hamseyi oluşturan mesneviler hakkında herhangi bir bilgi vermemişlerdir.

Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde “Şu'arâ-yı Osmânîye miyânında ibtidâ bu usulü istimâl eden kendisi olmuştur”⁴⁸ diyerek Behiştî'nin Osmanlı şairleri arasında ilk kez İran şairlerini örnek alarak beş hikâyeden oluşan bir hamse tertip ettiğini söyler. Bununla birlikte o da kendisinden önceki tezkireciler gibi hamseyi oluşturan mesnevilerin neler olduğu hakkında bir bilgi vermez.

⁴⁷ Prof. Dr. Yaşar Aydemir ile yaptığımız görüşmede eser üzerindeki çalışmalarının devam ettiğini, çalışma bittiğinde Behiştî Sinan Çelebi'nin hayatı ve edebî kişiliğine dair birtakım bilgilere ulaşılabileceğini belirtmiştir.

⁴⁸ Bursalı Mehmed Tâhir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. C. 2. İstanbul. 96-97.

Franz Babinger, Behiştî'nin Nizâmî'nin hamsesini taklit eden ilk Türk olduğunu, ayrıca bir Osmanlı tarihi yazdığını kaydeder ve onun aynı zamanda bir Osmanlı tarihi müellifi olduğuna işaret eder.⁴⁹

Saadettin Nüzhet Ergun; Behiştî'nin manzum ve mensur olarak çok sayıda eser ortaya koyduğunun anlaşıldığını söyledikten sonra, Behiştî'nin, hamsesinin Sehi'nin iddia ettiği gibi Nizâmî'den tercüme yoluyla yazılmadığını; İran hamse yazarlarını kendisine örnek almakla birlikte yeni bir eser ortaya koyduğunu belirtmektedir⁵⁰. Yazar sözlerinin devamında, bu hamsenin ancak bir kısmını görebildiğini, öte yandan Kilisli Muallim Rifat'ın, Behiştî'ye ait hamsenin tam bir nüshasını evvelce bir kitapçıda gördüğünü, ancak daha sonra satılan bu eserin bugün kimin elinde bulunduğunu bilmediğini söylediğini aktarmaktadır.⁵¹

I.3.1.Divan

Behiştî'nin divanı olup olmadığı hakkında kesin bir bilgi yoktur.⁵² Bazı şiir mecmualarında Behiştî'ye atfedilen birkaç gazelden bahsedilmekte ise de bunların Behiştî Ahmed Sinan Çelebi'ye aidiyetleri tartışmalıdır. Bununla birlikte aynı zamanda Vizeli Ramazan Behiştî divanı üzerine de bir çalışması bulunan Yaşar Aydemir, İrlanda/Dublin'den getirtmiş olduğu bir divan nüshasının Behiştî Sinan Çelebi'ye ait olabileceğini, ayrıca Ramazan Behiştî'ye ait divan nüshalarında olmayan "Dibâce"nin bu eserde bulunduğu dikkat çekerek eser üzerine çalışmaları tamamladığı zaman söz konusu divanın Behiştî Ahmed Sinan Çelebi'ye ait olup olmadığının ortaya çıkacağını belirtmiştir.

1.3.2.Hamse

Daha önce de belirtildiği üzere Behiştî, Anadolu sahasının ilk hamse sahibi şairlerindendir. Sanatçıdan bahseden kaynakların birçoğunda bu bilginin yer aldığı görülür. Nitekim tezkirecilerden Gelibolulu Âlî⁵³ ve Riyâzî⁵⁴ de onun hamsesinin olduğunu belirtmiş ancak hamseyi oluşturan mesnevilerinin adlarını vermemişlerdir. Kınalızâde⁵⁵ ve Beyânî⁵⁶ sadece *Yûsuf u Züleyhâ*'sından söz etmiştir. Sehi Bey⁵⁷, şairin *Hamse-i Nizâmî*'nin tamamını tercüme ettiğini; Latîfî ise *Vâmık u Azrâ*,

⁴⁹ Franz Babinger (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. Çev. Coşkun Üçok. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 49-50.

⁵⁰ Ergun, Saadettin Nüzhet (1936). *Türk Şairleri C.I-II*. İstanbul. 797.

⁵¹ Saadettin Nüzhet Ergun (1936). *Türk Şairleri*. C. II. İstanbul. 797.

⁵² Behiştî'nin divanı olup olmadığı konusunda Bünyamin Ayçiçeği, şairin İskender-nâme adlı eseri üzerine yaptığı doktora çalışmasında şunları dile getirmiştir: Behiştî'ye ait bir divandan bahsedilse de eser hakkında bugüne kadar kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Dublin'de bulunan Chester Beatty kütüphanesindeki 430 numaralı yazmanın Behiştî'ye ait olduğu Minorsky (Ö.1966) tarafından hazırlanan katalogta yazılıdır. Ersen Ersoy tarafından hazırlanan makalede, bu divanın bir dibace, Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) Methiyesi, Ahmed Paşa (ö. 902/1496-97), Konyalı Nizâmî (ö. 1469-1473?), Necatî (ö. 914/1509), Şeyhî (ö. 832/1429'den sonra) gibi eski şairleri değerlendiren bir şiir ve dört yüz kırk dört gazelden oluştuğu, katalogu hazırlayan Minorsky'nin adı geçen divanı Behiştî Sinan'a nisbet ettiği ancak eserin Vizeli Ramazan Behiştî'ye ait olma ihtimalinin bulunduğu; çünkü divanda Kanuni Sultan Süleyman'ı öven bir methiyenin olduğu, Behiştî'nin ise Sultan Süleyman devrine erişip erişmediğinin bilinmediği söylenmektedir. Divan'ın Vizeli Behiştî'ye ait olma ihtimali de vardır. Bunların açığa kavuşması, bahsedilen yazma üzerinde yapılacak detaylı bir inceleme sonunda mümkün olacaktır (Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'ın (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi).

⁵³ İsen, Mustafa (hzl). (1994). *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara. 153.

⁵⁴ Riyâzî, Tezkiretü's-Şu'arâ. Nuruosmaniye Kütüphanesi. No: 3724. vr. 42b.

⁵⁵ İbrahim Kutluk (hzl.) (1989). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ*. C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 226.

⁵⁶ İbrahim Kutluk (hzl.) (1997). *Beyânî Mustafa bin Carullah, Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 48.

⁵⁷ Sehi (1325). *Tezkire-i Sehi*. İstanbul.

Yûsuf u Züleyhâ, Hüsn ü Nigâr, Süheyl ü Nev-Bahâr ve Leylâ vü Mecnûn mesnevilerinin adlarını sıralayarak Nizâmî'nin *Hamse*'sine cevap verdiğini söylemiştir. Latîfî'nin adlarını zikrettiği mesnevilerden sadece *Leylâ vü Mecnûn*'un Nizâmî'nin hamsesi içinde yer alması, şairin de *Leylâ vü Mecnûn, Heft-Peyker, İskender-nâme ve Târîh-i Osmânî* gibi eserlerinde yeri geldikçe Nizâmî'yi anarak *Penc-Genc*'ine cevap verdiğini söylemesi Latîfî'deki bilginin sağlıklı olmadığını göstermektedir.

Başta tezkireler olmak üzere çeşitli kaynaklarda yer alan bilgiler dışında, Behiştî'nin hamse sahibi olduğunun iki önemli delili, *Leylâ ile Mecnûn, Heft-Peyker, Mihr ü Müşterî, İskender-nâme* adlı mesnevilerinde yer alan aşağıdaki beyitlerdir. Söz konusu beyitlerde şairin hamse sahibi olduğu, çok açık bir biçimde görülmektedir.

Heft-Peyker mesnevisinin hem başlarında hem de sonlarında Nizâmî'nin *Penc-Genc* adlı eserine atıfta bulunan Behiştî, bu eseriyle hamsenin tamamlandığına işaret etmiştir:

*Penc Genci çü nasîb itdi İlâh
Bende-i efkâr idün eyledi şâh*

*Sa'y kıl kılmaga sen anı temâm
Ki sühan mülki ola hükmüne râm*

*Hamse hams olmag ile kadr bulur
Bu temâm olmayacak nâkis olur*

*Hamse bununla olur çünkü temâm
İhtimâm it buna kıl nevmî harâm*

*Gencdür sinen ü miftâh-ı kalem
Eyle envâ'-i kemâlât rakam*

*Tişedür hâme vü kân oldu devât
Sîm ü zer yirine bezl eyle nebât⁵⁸*

*Penc-Genci çün nasîb itdi Hudâ
'Araba vü 'Aceme cümle salâ*

*Toludur genc ile bu penc-kitâb
Kimsenün haddi degül buna cevâb⁵⁹*

Leylâ vü Mecnûn mesnevisinden alınan aşağıdaki beyitte de hamsesi olduğuna dair vurgusu söz konusudur:

İhsân ideli kuluna hamse

Hem-dem olımaz cihânda kimse⁶⁰

Behiştî'nin hamse yazdığına delil olabilecek bir başka eseri *İskender-nâme*'dir. Sanatçı *İskender-nâme*'nin birkaç yerinde bu konudaki duygu ve düşüncelerini dile getirmiş, örneğin Sebeb-i

⁵⁸ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 150-155.

⁵⁹ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 1709-1710.

⁶⁰ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1832.

Te'lif konusunu işlediği 240-329. beyitler arasında “Zamanın kendisine ilaç diye zehir içirdiğinden şikâyet eden Behiştî, ölümün yaklaştığını bu sebeple de ölümsüzlük suyunu içmeyi arzuladığını söyler. İskender gibi kendisinin de ölümsüzlük suyunun peşinden gitmek istediğini, sefere çıkmak için de İskender gibi bir orduya ihtiyacı olmadığını, sadece kâğıt ve kalemin gerekli olduğunu anlatır. Behiştî, söz ülkesinin İskender’i olmakla övünür ve Nizâmî ile Hüsrev’in kendisine önder olduğunu, kendisinin de Câmî gibi onların yolundan gittiğini söyler. Ecelden eman bulabilirse hamse yazmak istediğini, kişiden geriye sözünün kaldığını, gerisine itibar edilmediğini anlatır. Sebeb-i te'lif” bölümünün en sonunda Behiştî,

Ne Dârâ ne Cemşid adı yâd ola
Senün haşre dek nâm-ı nîkûn kala

diyerek maksadının haşre dek sürecek iyi bir nâm bırakmak olduğunu ifade eder⁶¹.

Behiştî, İskender-nâme'nin sebeb-i te'lif bölümü dışında da hamse yazma sebebini anlatmıştır. Eserin 2321-2325. beyitler arasında Hamse'yi, Firdevsî-i Tûsî'nin Şeh-nâme'sine cevap olarak yazdığını belirten şair, asıl maksadının da İskender'in şahsında II. Bayezid'i övmek olduğunu ifade etmiştir⁶².

Bu bahr üzre yazdum anınçün kitâb
Ola Tûsî Şeh-nâme'sine cevâb

Ümîdüm bu Feyyâz-ı envâr-ı dil
Beni itmeye halk içinde hacil

Ben oldum iki servere medh-hân
Çü mihr ikisi de cihanda cayân

Birisi Sikender cihân-pehlevân
Biri Bayezid Hân-ı şâhib-kırân⁶³

İskender-nâme'den alınan aşağıdaki beyitlerde de Nizâmî'nin adını anarak hamse yazma amacını ortaya koymuş olan şair üç mesneviyi yazarak hamseyi tamamlamak niyetinde olduğunu dile getirmiştir:

Behiştî olur çün beşer ömrü az
Ki bu kıssayı itme inen dırâz

Üçün dahı yaz hamseyi kıl temâm
Nizâmî gibi tâ olasın be-nâm⁶⁴

Yukarıdaki örneklere ilave edilebilecek bir başka örnek Mahzenü'l-Esrâr'dan alınan aşağıdaki beyittir. Şair bu mesnevi ile hamsenin dördüncü mesnevisinin tamamlandığını belirtmiştir:

⁶¹ Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'ın (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

⁶² Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'ın (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

⁶³ Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'ın (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 2331-34.

⁶⁴ Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'ın (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 5538-39.

Gerçi ki çok geldi cihâna kibâr

Hamse velî şimdiye dek oldı çâr⁶⁵

Araştırmalar sonucunda Behiştî'nin hamsesini oluşturan bütün mesnevilere ulaşılmıştır. Söz konusu hamseyi oluşturan mesneviler İngiltere Ushaw College Churc Kütüphanesindeki bir el yazması eserde toplu bir şekilde yer almaktadır. Söz konusu eserlerden *Leylâ ile Mecnûn* (Aygün, 199) ve *İskender-nâme* (Ayçiçeği, 2014) üzerinde doktora, Heft Peyker (Demirel, 1995) üzerinde yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Hamseyi oluşturan diğer mesnevilerden *Mihr ü Müşteri* (Polat, 2015) doktora çalışması olarak tamamlanmak üzeredir. *Mahzenü'l-Esrâr* (Hasan Kaya), doktora sonrası bir çalışma çerçevesinde devam etmektedir.

Behiştî'nin hamsesini meydana getiren mesnevilerle ilgili şu tanıtıcı bilgiler verilebilir:

1. Mihr ü Müşteri: Assâr-ı Tebrizî'den (ö. 1381) tercüme edilen eser 905/1499-1500'te tamamlanmıştır. 4550 beyit uzunluğundaki mesnevi “mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün” kalıbıyla yazılmıştır.

Mesnevinin ilk beyti,

İlahî eyle bînâ çeşm-i cânı

Getür zikrün ile nutka zebânı

son beyti ise,

Temâm idüp bu sahf-ı pür-savâbı

Buna hatm eyledüm temmü'l-kitâbı

biçimindedir.

Mesnevi çift kahramanlı bir aşk hikâyesidir. Mihr ile Müşteri arasında geçen aşkın anlatıldığı mesnevide kahramanlar çocukluklarından başlanarak tanıtılmıştır. İki kahraman arasındaki aşk kimi zaman diğer kahramanlar tarafından engellenmeye çalışılmıştır. Şair bu konuyu işlerken astronomik unsurlardan yararlanmış ve alegorik bir üslupla eserini oluşturmuştur (Polat, 2015).

Türk edebiyatında Behiştî'den başka II. Murad devri şairlerinden Hassân, Münîrî (ö. 1521?), Mîrî (ö. 1599), Azmî Pîr Mehmed, Mollâ Mâşîzâde Dervîş Fikrî (ö.1584), Ümmü Velezâde Ali b. Abdülaziz (ö. 1572), Lokman b. Seyyid Hüseyin ve Ağacan b. Emir Hüseyin Mihr ü Müşteri mesnevisi kaleme alınan şairlerdendir⁶⁶.

2. Leylâ vü Mecnûn: Leylâ ile Mecnûn arasındaki aşkın hikâye edildiği 1865 beyitten oluşan mesnevinin vezni “mef'ülü mefâ'ilün fe'ülün”dür.

Mesnevinin ilk beyti,

Allahı çü zikr ide suhan-gûy

⁶⁵ Kaya, Hasan (2015). *Mahzenü'l-Esrâr*. Doktora sonrası devam eden çalışma.

⁶⁶ Mustafa Arslan (2009). “Türk Edebiyatında Mihr ü Müşteri Mesnevileri ve Mîrî'nin Mihr ü Müşterisi”. *Turkish Studies* 4 (7): 115-117.

Elbette olur kelamı dil-cûy

Son beyti ise,

Hâme bu mahalde oldu ebkem

Hatm eyledi hatimesini tem

biçimindedir. Eserde yer alan bilgilere göre Türkçe ile Nizâmî'nin *Hamse*'sine cevap yazan ilk kişi Behiştî'dir:

Yazdum hele ben cevâb-ı Hamse

Dimedi dahi bu dilde kimse

Behiştî bu eserini İstanbul'dan ayrılıp İran'a gittiği zamanda kaleme almıştır. Çünkü eserde yer alan bazı beyitlerde Padişah'tan affını istemekte, eğer affedilirse adak olarak yürüyerek hacca gideceğini belirtmektedir. Eser üzerinde bir bitirme tezi (İlter, 1951) ve bir de doktora çalışması yapılmıştır⁶⁷ (Aygün, 1999).

Edebiyatımızda *Leylâ ile Mecnûn* mesnevisi Behiştî'nin yanı sıra Edirneli Şâhidî, Ali Şîr Nevâyî, Hamdullâh Hamdî, Ahmed-i Rıdvân, Sevdâî, Hakîrî, Fuzûlî, Lârendeli Hamdî, Celîlî, Celalzâde Sâlih, Halîfe, Atâyî (Azerbaycan Türkçesiyle), Kafzâde Fâizî, Örfî Mehmed Ağa, Andelîb (Türkmen Türkçesiyle), Nâkâm (Azerbaycan Türkçesiyle) gibi şairler tarafından da kaleme alınmıştır (Levend, 1998: 132).

Yukarıda zikredilen manzum *Leylâ ile Mecnûn* mesnevileri dışında bir de mensur olarak Süleyman Tefvik tarafından 1909 yılında yayımlanmış *Leylâ ile Mecnûn* bulunmaktadır (Yavuz, 2006).

3. İskender-nâme: H.909/M.1505'te tamamlanmıştır. Sultan II. Bâyezîd'e ithafen kaleme alınmıştır. Eldeki eksik nüshası 5781 beyitten oluşan metnin tamamının 6000 beyit civarında olduğu tahmin edilmektedir. Aruzun "fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül" kalıbıyla kaleme alınmıştır. Behiştî'nin *İskender-nâme*'si konu itibarıyla klasik İskender-nâme'lerden farklı değilse de yazıldığı dönemin çeşitli yönlerini yansıtmaları bakımından dikkat çekicidir. Mesnevinin ilk beyti,

Hudâyâ cihân şâhı sensin hemîn

Ki fermân-beründür semâ vü zemîn

son beyti ise,

Tokuz yüz tokuzunda oldu temâm

Bu nazm-ı hoş-âyende temmü'l-kelâm

biçimindedir. Eser üzerine bir doktora çalışması yapılmıştır (Ayçiçeği, 2014).

⁶⁷ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.

İskender-nâme ilk olarak İran edebiyatında Firdevsî'nin *Şeh-nâme* adlı eserinin bir bölümünde işlenmiş daha sonra aynı edebiyatta Nizâmî, Emîr Hüsrev-i Dihlevî, Abdurrahman-ı Câmî ve Abdî Big Şirâzî gibi şairler tarafından işlenmiştir.

Dilperîpûr⁶⁸, bu mesneviyi edebiyatımızda Behiştî'den başka XV. asır edibi Hamzavî⁶⁹ mensur olarak; Ahmedî, Ali Şîr Nevâî, Hayâtî, Ahmed-i Rıdvân, Nev'îzâde Atâyî manzum olarak kaleme aldıklarını belirtir. Ayrıca kaynaklarda Figânî'nin de böyle bir eseri olduğuna dair bir bilgi bulunmakta ise de bu eserin henüz ele geçmediğini belirtmiştir.

4. Mahzenü'l-Esrâr: Mistik bir mesnevidir. Eldeki tek nüshası 1720 beyitse de bazı varakları kopuk metnin yaklaşık 2400 beyit civarında olduğu tahmin edilmektedir. Eser, "müfteilün müfteilün fâilün" kalıbıyla yazılmıştır. Eser, *Heft Peyker* mesnevisinden önce yazıldığı için tahmini olarak 1505-06'lı yıllarda yazılmış olabilir. Eserin ilk beyti,

Hamd hakı fâtiha-i ser-kitâb

İde budur menşe'-i râh-ı savâb

son beyti ise,

Keşfe kaça 'aybını çün keşf ide

Zarf içindeki semi neşf ide⁷⁰

biçimindedir. Aşağıdaki beyitteki ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla *Mahzenü'l-Esrâr* hamsenin dördüncü kitabıdır:

Gerçi ki çok geldi cihâna kibâr

Hamse velî şimdiye dek oldı çâr⁷¹

Mahzenü'l-Esrâr ilk olarak Nizâmî tarafından bin yüz yetmiş altı yılında Erzincan'da hüküm süren Melik Fahreddin Behramşah namına yazılmış olup iki bin iki yüz altmış üç beyitten müteşekkil mistik bir mesnevidir⁷². Nizâmî'nin eserine Anadolu sahasında ilk Türkçe nazire olarak kabul edilen eser, Ahmed-i Rıdvân tarafından yazılmıştır.

5. Heft-Peyker: *Heft-Peyker*, hamsenin son mesnevisidir ve tamamlanma tarihi 913/1507-8'tür. 1729 beyitten oluşan eserin vezni "fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün"dür.

Heft-Peyker mesnevisi konusunu İran hükümdarlarından Behrâm-ı Gûr'un tarihî-destanî hayat hikâyesinden almış ve Nizâmî'nin aynı adlı eserine nazire olarak yazılmıştır. Eserin ilk beyti,

⁶⁸ Asgar Dilperîpûr (2005). "Türk Edebiyatında Nizâmî'nin Takipçileri ve Hamsesine Nazire Yazanlar". Çev. M.Fatih Köksal. *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*. Ankara. 239.

⁶⁹ Kraft Albrecht (1842). *Die Arabischen, Persischen und Turkischen Handschriften der K. K. Orientalischen Akademie zu Wien*. Viyana. 52.

⁷⁰ Kaya, Hasan (2015). *Mahzenü'l-Esrâr*. Doktora sonrası devam eden çalışma.

⁷¹ Kaya, Hasan (2015). *Mahzenü'l-Esrâr*. Doktora sonrası devam eden çalışma.

⁷² Tarlan, Ali Nihad (1944). *İran Edebiyatı*. İstanbul. Remzi Kitabevi. 74.

Yâ Rab eyle dile feyzüni müdâm
Kim olur feyzünile nagz-ı kelâm

son beyti ise,

Çü tokuz yüz on üçe irdi hisâb
Hamse hatm oldu vü ketb oldu kitâb

biçimindedir. Eser aynı zamanda hamsenin son kitabıdır. Behiştî bu bilgiyi aşağıdaki beyitte şöyle dile getirmiştir:

Çü tokuz yüz on üçe irdi hisâb
Hamse hatm oldu vü ketb oldu kitâb⁷³

Mesnevi üzerinde bir yüksek lisans tezi hazırlanmış, aynı çalışma e-kitap olarak yayımlanmıştır⁷⁴.

Edebiyatımızda Behiştî’den başka Alî Şîr Nevâyî, Râ’î, Aşkî, Lâmi’î, Nev’izâde Atâyî, Bursalı Şâh Ali Ulvî, Kudsî Çelebi, Hayatî, Trabzonlu Ramazan, Emîn Yümnî, Subhîzâde Feyzî gibi şairler Nizâmî’nin *Heft Peyker*’ine nazire mesneviler kaleme almış almışlardır⁷⁵.

1.3.3. Vilâdet-i Resûl/Mevlit

Behiştî’nin yukarıda bilgiler verilen beş mesnevisi dışında bir mesnevisi daha bulunmaktadır. Söz konusu eser Berlin Devlet Kütüphanesi’nde Behiştî mahlaslı bir şair tarafından Sultân II. Bâyezîd’e sunulmak üzere kaleme alınan ve muhtemelen 908/1502-3 civarında tamamlanmış olan mevlit türünde bir mesnevidir. Eser, tarafımızca kütüphane kayıtlarındaki künye bilgilerinden yola çıkılarak Mahzenü’l-Esrâr biçiminde tanıtılmış ancak hem sanatçının bu adda bir eserinin olması hem de yazma eserin zahriyyesinde yer alan “Vilâdet-i Resûl” kaydından hareketle ve aksini gösteren bir bilgiye ulaşılan kadar *Vilâdet-i Resûl* olarak adlandırılmıştır. Eser bu hâliyle Behiştî’nin altıncı mesnevisi olarak kayıtlardaki yerini almıştır.

Mesnevi aruzun “fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün” kalıbıyla kaleme alınmış olup 555 beyitten meydana gelmiştir⁷⁶. Eserle ilgili ayrıntılı bilgiler ilerleyen sayfalarda verilecektir.

1.3.4. Tevârîh-i Âl-i Osmân

Behiştî’nin hamsesi ve mevlit türündeki eseri dışında bir de Osmanlı tarihini anlattığı *Tevârîh-i Âl-i Osmânî* adlı bir eseri vardır. Şair, *Heft-Peyker* mesnevisinin 1712-1716. beyitleri arasında Firdevsî’nin *Şeh-nâme*’sini kendisine rakip olarak gördüğünü, bir *Târîh-i Osmânî* yazarak ona cevap vereceğini belirtmiştir:

⁷³ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 1729.

⁷⁴ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi; Şener Demirel (hızl.) (2009). *Behiştî’nin Heft-Peyker Mesnevisi*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-215442/h/giris.pdf> [erişim tarihi: 18. 10. 2017]. 236.

⁷⁵ Asgar Dîlperîpür (2005). “Türk Edebiyatında Nizâmî’nin Takipçileri ve Hamsesine Nazire Yazarlar”. Çev. M.Fatih Köksal. *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*. Ankara.

⁷⁶ Şener Demirel (2013). “Yeni Bir Mevlid Metni: Behiştî Sinan Çelebi’nin Vilâdet-i Resûl Adlı Mesnevisi”. VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (30 Eylül - 4 Ekim 2013). İstanbul.

Urayım şevk ile *Şeh-nâme*'ye dest
Hasm ol kaldı idem anı da pest

Yazayum *Târih-i 'Osmânî*'yi ben
Kıssası râstdur nazm-i hasen

Anun efsâneleri oldı dürûg
Yok cürâ'ında dürügun da fûrûg

Bunlarun eyledügi lîk cihâd
Râst dur eyleyemez kimse 'inâd

Eyliyyüm anı bir hûb-kitâb
Şâh-nâme'ye ola tâ ki cevâb

'Avn-i Hak ile idüp anı temâm
Kılayum emrûme Firdevsî'yi râm⁷⁷

Heft-Peyker'deki beyitlere benzer ifadelerin *Leylâ ile Mecnûn* mesnevisinden aşağıya alınan beyitlerde

Firdevsîye dahi urayın el
Şeh-nâme'sin ideyin mu'attal

Fahr itmesün anunile A'câm
Emrûme ideyin anı da râm⁷⁸

biçiminde geçtiğine bakılırsa sanatçının bu konuda oldukça iddialı olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim onun, *Tevârih-i Âl-i Osmânî* adıyla bir kitap kaleme aldığı, eserin "British Museum Add. 7896"da kayıtlı 210 yapraklık tek nüshasından anlaşılmaktadır.

Franz Babinger, Behiştî'nin Osmanlı Tarihi yazdığını kaydettiği *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri* adlı kitabında, bu konuda şunları söylemektedir: "Behiştî mahlâsı ile tanınmış olan Sinan Çelebi bir Osmanlı Tarihi müellifidir. Üslup itibariyle zamanının kroniklerinden ve özellikle Mehmed Neşrî'nin eserinden tamamiyle ayrılan bu kitaba sanatkârâne üslup ile yazılmış ilk Osmanlı Tarihi denilse yeridir... Kitabın ele geçen ve son kısmı eksik olan tek yazma nüshası Yıldırım Bâyezîd'in hükümeti ile (1389) başlamakta ve II. Mehmed'in ölümünden hemen sonra, tarih yazarı ve Sadrazam Karamani Mehmed Paşa'nın katline kadar gelmektedir. Eser II. Bâyezîd'in saltanatı sırasında bitirilmiş olmalıdır." der.

Y.L. Menage, Behiştînin, sözkonusu tarih eserini II. Bâyezîd'in hükümdarlığının son yılında kaleme aldığını (1511-12) ve muhtemelen aynı yıl içinde öldüğünü belirttikten sonra, bu tarih eserinin

⁷⁷ Şener Demirel (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 1711-16.

⁷⁸ Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. 1882-1883.

muhtemelen Osmanlı sultanlarından Osman'dan II. Bâyezîd'e kadar her birine ayrılmış sekiz kitaptan oluştuğunu ve tımtırlıklı bir üslupla kaleme alındığını söylemektedir.⁷⁹

Tevârîh-i Âl-i Osmânî üzerine bir doktora çalışması yapan Fatma Kaytaz, eser hakkında özetle şu bilgileri vermektedir: Behiştî Tarihi sekiz bölümden meydana gelmiştir ve her bir bölümde bir padişaha yer verilmiştir. Bununla birlikte eldeki nüshalarda Osman Gazi, Orhan Gazi ve I. Murad dönemlerine ait kısımlar yer almamaktadır. Şair her bir bölümün başında manzum olarak bir giriş yazmış, metin içinde ayet ve hadislere yer vermiş ve yer yer Arapça, Farsça ve Türkçe beyitler söylemiştir.⁸⁰

1.3.5.Şerhler

Behiştî Ahmed Sinan Çelebi'nin eserleri arasında Süleymaniye Kütüphanesi katalog fişlerinde Mollâ Câmî'nin "muamma" türünde bazı eserlerine yaptığı şerhler yer almaktadır. Sanatçının İran'da bulunduğu süre zarfında Mollâ Câmî ile yakın dostluk kurması, hatta II. Bâyezîd tarafından bağışlanması hususunda Mollâ Câmî'nin aracılık etmesi, Behiştî'nin Mollâ Câmî'nin eserlerini şerh etmiş olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Fatma Kaytaz (2011) tarafından yapılan doktora çalışmasında Süleymaniye Kütüphanesi katalog fişlerinde Behiştî'ye ait olduğu belirtilen "*Şerhu'l-Manzumeti'l-Câmî Fi'l-Muamma*" ve *Şerh-i Muamma-i Câmî*" adlarında iki eserin varlığı tespit edilmiş; ancak söz konusu şerhlerin gerçekten Behiştî tarafından yapıp yapılmadığı konusunda şüphelerin bulunduğu belirtilmiştir. Şerhler üzerine yapılacak ayrıntılı bir çalışmanın şerhlerin Behiştî'ye ait olup olmadığını ortaya çıkaracaktır.

II. Heft-Peyker Mesnevisi

Heft-Peyker mesnevisi, konusunu, İran'ın ünlü Sasanî hükümdarlarından Behrâm-ı Gûr'un tarihî, destanî hayatından alır. Eserin vezni fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün'dür. 31 bölümden meydana gelen eserin başında yer alan Tevhîd bölümü başlıksızdır. Bölüm başlıkları Farsça'dır. Eser H.913/M.1507 tarihinde yazılmıştır.

Hikâyenin Özeti

Aslan gibi, güçlü, kuvvetli olan Behrâm, babası Yezdçürd'ün yerine tahta geçer ve Acem mülküne şah olur. Şah olmasıyla beraber, Acem mülkü feraha kavuşur. Öylesine ki düşmanında gam, keder kalmaz. Bu arada Behrâm havaların iyi olduğu zamanlarda av meclisleri düzenleyerek günlerini zevk ve safa içerisinde geçirmeye başlar. İlk gittiği avda bir bebr'i (pars) öldürür. Ardından da bu avı eğlenceyle kutlar.

Bir başka gün maiyetiyle beraber eğlenirken bir grup insan gelir ve şehirlerini harap eden arslanlardan şikayette bulunurlar. Behrâm bunun üzerine atına biner ve askerleriyle beraber arslanların inine gider. Tek tek arslanları öldüren Behrâm, yine eğlenceler düzenler ve eğlenir.

Gittiği avlarda çeşitli hayvanları öldürerek hayatının bir yönünü gözler önüne seren Behrâm, daha sonra etrafındaki devletlerle mücadeleye başlar. İlk önce Çin Hakarıyla savaşı. Çin

⁷⁹ V. L. Ménage. "Bihishti". *The Encyclopaedia of Islam*. V.1. Leiden Netherlands. 1210.

⁸⁰ Eser hakkında daha fazla bilgi için bkz. Fatma Kaytaz (2011). *Behiştî Tarihi (791-907/1389-1502) Giriş-Metin-Dizin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Hakanına bir oyun oynayan Behrâm, ava gidiyormuş gibi yaparak, şehir dışına çıkar. Yerine de yeğenini bırakır. Çin Hakanının zayıf bir anını kollayarak saldırıya geçer ve onu öldürür. Yerine de Çin Hakanının oğlunu geçirir. Bunun üzerine yeni Hakan, kız kardeşini Behram'la nikâhlar. Bir müddet sonra İran'a dönen Behrâm, Rûm Kayseri'ne mektup yazarak ondan haraç ister. Rum Kayseri mektubu okuyunca savaşmaktan çekinir. Mektubu getiren elçilere bol miktarda altın ve gümüş, ayrıca kızını da vererek Behrâm'a gönderir. Behrâm Rûm Kayseri'nin kızıyla nikahlanır ve bir antlaşma imzalayarak Rum Kayseri'yle dost olur.

Bu olaydan sonra Behrâm, Hindistan'a sefer yapmak ister. Bir hile düşünerek kılık değiştirir ve elçi kılığında Hindistan'a gider. Bu arada Hindistan şahına verilmek üzere bir de mektup yazar. Ondan da haraç ister. Behrâm kendisini karşılayanlarla beraber Hint şahının yanına getirilir ve yazdığı mektubu öperek Hint şahına verir. Mektubu okutan Hint şahı, elçiye kızar ve İran şahına meydan okur. Elçi (Behrâm) kendisinin bir elçi olduğunu, İrân şahı kendisine ne görev vermişse onu yerine getirdiğini, bu nedenle kendisine kızılmamasını ister. Behrâm'ın bu sözleri, Hint şahı'nın hoşuna gider ve hemen eğlence meclisleri düzenletir. Behrâm yürüyüşüyle, görünüşüyle meclisteki insanları kendisine hayran kılar. Hint şahı da Behrâm'ı hayranlıkla seyreder.

Behrâm, ne kadar güçlü, kuvvetli olduğunu ispatlamak için o ülkenin en iyi güreşçileriyle güreşmek ister. Oldukça iri cüsseli ve kuvvetli bir genç ile üç kez güreşir ve üçünde de onu mağlup eder. Daha sonra da Hint şahı ile ata binme, at üstünde ok atma, kılıç kullanma yarışları yapar ve hepsini kazanır. Tekrar eğlence meclisine dönerler ve sabaha kadar eğlenirler.

Hint şahı Behrâm'a bir vezir yollayarak kendisine damat ve bir mülke de vali olmasını ister. Behrâm, Hint şahının isteklerini kabul eder ve kızıyla nikâhlanır. Günlerini Hint ülkesinde zevk ve safa içinde geçirirken kızgın siyah bir filin çadırları darmadağın ettiğini görür. Uzun mücadelelerden sonra fili yenen Behrâm, bir yıla yakın Hindistan'da kalır. Artık memleketine geri dönme zamanı geldiğine inanan Behrâm, bu isteğini Hint şahına iletir. Hint şahı her ne kadar kendisini bırakmak istemese de, Behrâm Hint şahı ve kızı ile vedalaşarak İrân'a doğru yola çıkar. Yolda çeşitli güçlüklerle ve hayvanlarla karşılaşan Behrâm, bütün bunların üstesinden gelerek vatanına kavuşur. Uzun bir ayrılıktan sonra şahlarını karşılarında gören Acem halkı, büyük bir sevinç yaşar ve ülke mutlu bir hayat sürer.

Bir müddet sonra kış mevsimi gelir. Kış şartları kendisini her yerde gösterir. Behrâm da Arap, Mısır ve Firenk şahlarına mektup yazarak, hem haraç hem de kızlarını ister. Bu istekleri hemen yerine getirilen Behrâm, Mimar Sinnimar'a yedi kubbeli yedi köşkten oluşan bir saray yaptırır. Perşembe gününden başlayarak haftanın her bir gününü yedi iklim padişahlarının kızlarıyla birlikte geçirmeye başlar. Heft-Peyker mesnevisi bundan sonra, kızların anlattıkları nasihatlerle ve hikâyelerle devam eder.

Behrâm, birinci geceyi siyah renkli köşkte, siyah elbiseler giyinmiş Hint şahının kızıyla geçirir. Kız adâlet kavramı üzerinde durur. İkinci geceyi beyaz renkli köşkte, beyaz elbiseler giyinmiş olan Rum Kayseri'nin kızıyla geçiren Behrâm, kızın anlattığı cömertlikle ilgili hikâyeyi dinler. Üçüncü gece Behrâm, kırmızı renkle süslenmiş köşkte kırmızı elbiseler giyinmiş olan Acem güzelinin yanına gider, ondan savaşçılık ve gerektiği zaman savaşmanın önemini dinler. Behrâm, dördüncü gece, yeşil renkli köşkteki yeşil elbiselere bürünmüş Çin güzelinin yanına gider ve ondan siyasetle ve şeriatla ilgili hikâyeyi dinler. Beşinci gece sarı renklerle bezenmiş köşkteki sarı elbiseler giyinmiş Arap

şahının kızının yanına giden Behrâm ondan ağırbaşlı, merhametli ve vakur olmanın gerekliliğiyle ilgili hikâyeyi dinler. Altıncı ve son geceyi geçirmek üzere lacivert renklerle süslenmiş köşkteki lacivert elbiseler giyinmiş olan Mısır güzelinin yanına gider ve ondan çalışkanlıkla ilgili hikaye ve öğütleri dinler. Mesnevi bu altıncı hikâye ile son bulur.

KAYNAKÇA

Arslan, Mustafa (2009). “Türk Edebiyatında Mihr ü Müşterî Mesnevileri ve Mîrî'nin Mihr ü Müşterîsi”. *Turkish Studies* 4 (7).

Ayçiçeği, Bünyamin (2014). *Behiştî Ahmed Sinan'ın (Ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Aygün, Zeynel Abidin (1999). *Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.

Babinger, Franz (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. Çev. Coşkun Üçok. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

Bursalı Mehmed Tâhir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. C. 2. İstanbul.

Canım, Rıdvan (hzl.) (2000). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.

Demirel, Şener (1995). *Behiştî-Heft Peyker (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi.

Demirel, Şener (2017). “Behiştî”. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü projesi (<http://www.turkedebiyatiiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=110>).

Demirel, Şener (hzl.) (2009). *Behiştî'nin Heft-Peyker Mesnevisi*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-215442/h/giris.pdf> [erişim tarihi: 18. 10. 2017].

Demirel, Şener (2013). “Yeni Bir Mevlid Metni: Behiştî Sinan Çelebi'nin Vilâdet-i Resûl Adlı Mesnevisi”. VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (30 Eylül - 4 Ekim). İstanbul.

Demirel, Şener (2014). “Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât Adlı Eseri İle Behiştî Ahmed Sinan Çelebi'nin Vilâdet-i Resûl Adlı Eserinin Karşılaştırılması”. IX. Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu Anısına) 15-17 Mayıs. Kayseri.

Dîlperîpûr, Asgar (2005). “Türk Edebiyatında Nizâmî'nin Takipçileri ve Hamsesine Nazire Yazanlar”. Çev. M.Fatih Köksal. *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*. Ankara.

Ergun, Saadetin Nüzhet (1936). *Türk Şairleri*. C.I-II. İstanbul.

Ersoy, Ersen (2011). “II. Bayezit Devri Şairlerinden Behiştî'nin Hamsesi”. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9 (2): 254-261.

Erünsal, İsmail (1981). “Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları-I: II. Bâyezid Devrine Ait Bir İn'amat Defteri”. *Türk Edebiyatı Dergisi* 10-11: 308.

Göre, Zehra (2009). “Kerem Kasidelerine Dair”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 39 (15).

İlter, Rezzan (1951). *Behiştî ve Leylâ vü Mecnûn'u*. Bitirme Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

İpekten, Haluk, M. İsen, R. Toparlı, N. Okçu, T. Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

İsen, Mustafa (hızl.) (1994). *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.

Kaymaz, Fatma (2011). *Behiştî Tarihi (791-907/1389-1502) Giriş-Metin-Dizin*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Kılıç, Filiz (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*. C. 1. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay.

Kutluk, İbrahim (hızl.) (1989). *Kınalızâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şu'arâ*. C. 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

Kutluk, İbrahim (hızl.) (1997). *Beyânî Mustafa bin Carullah, Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

Lamî'i Çelebi. Sevâhidü'n-Nübüvve. Süleymaniye Ktp. Hekimoğlu Ali Paşa Nu. 724. vr. 215b-219a.

Levend, Agâh Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

Menage, V. L. (1960). "Behiştî". *The Encyclopaedia of İslam*. V. 1. Leiden. Brill. 1210.

Polat, Arzu (2013). *Behiştî'nin Mihr ü Müşteri Mesnevisi*. Devam Eden Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Riyâzî. *Tezkiretü's-Şu'arâ*. Nuruosmaniye Kütüphanesi. No: 3724. vr. 42b.

Sehî (1325). *Tezkire-i Sehî*. İstanbul.

Tarlan, Ali Nihad (1922). *İslam Edebiyatında Leyla vü Mecnun Mesnevisi*. Doktora Tezi. İstanbul: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Tarlan, Ali Nihad (1944). *İran Edebiyatı*. İstanbul. Remzi Kitabevi.

Yavuz, A. Fikri- İ. Özen (1972). *Bursalı Mehmet Tâhir*, Osmanlı Müellifleri. C. 2. İstanbul.

II. BÖLÜM

HEFT PEYKER-İ BEHİŞTİ

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1b
- 1 Yâ Rab eyle dile feyzüñi müdâm
Kim olur feyzuñ-ile nagz-ı kelâm
- 2 Olmasa feyzuñ eli fâyiz-i cûd
Gelmez idi bir avuç hâke vücûd
- 3 Bâg-ı lutfuñ eseri heşt-behişt
Nâr-ı kahruñ şereri dûzah-ı zîşt
- 4 Kudretüñ dest idüp hâki hamîr
Sîne(y) i itdi şeh-i 'aşka serîr
- 5 Ol mekîn ile şeref buldı mekân
Toldı şevkuñla zemîn ile zamân
- 6 Toludur 'aşkuñ-ıla ins ü melek
Hâk-i vecd oldu vü çarh urdı felek
- 7 Cism-i mahlûka olur 'aşk revân
Zindedür anuñ-ıla cümle cihân
- 2a
- 8 Zinde kıl 'aşkuñ-ile mürde dili
Zinde itdüñ virüben cân çü gili
- 9 Zinde-ten mürde-dil eyleme beni
Mahv kıl benligi pür eyle seni
- 10 Kadri olmaz çü tehî ola sebû
Şeref ü kadr virür kûzeyeye su
- 11 Olmaya kîsede çün sîm ile zer
Eylemez kimse göz ucıyla nazar
- 12 Ey hîred zât-ı hayâlinde zelîl
Vasfuñi eyleyimez kâl ile kîl
- 13 Bilmede çün seni 'acz oldı kemâl
Ma'nîde oldı tekavvül bu mekâl
- 14 Mâ-'arefnâke didi çünki resûl
Da'vî-i 'ilm kılan ola cehûl
- 15 Bilmeyen aslı-y-ıla aslı neden
Hakkı bildüm dise olmaya hasen
- 16 Yok nişânı ki beşer vire nişân
Kendüyi kendü bilür neyse hemân

- 17 İtmese lutf eli ref'-i nikâb
'Akl hergiz ide mi keşf-i hicâb
- 18 Görmede 'âciz anı çeşm-i nazar
Göre mi degme belâ-y-ile basar
- 2b 19 'Akl dahı çün olur kendü hicâb
Sırrını keşf ide mi 'ilm-i kitâb
- 20 Çün hıred mûsıl-ı matlûb degül
Rehber idinen olur anı hacil
- 21 Dâmen-ı fazla yapıs mûsıl olur
Dest-res bulan aña yâri bulur
- 22 Keremi bedreka-i râh yeter
Ola mı vâsıta 'uşşâka nazar
- 23 Vay aña kim vire evhâm-ı zılâl
Gele ma'kûli hayâline hayâl
- 24 Bâtılı Hak bile ısrâr ola
Gelmeye nakl u delîl ile yola
- 25 Tolu havf-ile İlâhi bu tarîk
Eyle lutfuñı Behiştî'ye refik
- 26 Pîşvâsı ola tâ 'ilm ü şühûd
Kalmaya sifilde eyleye su'ûd

DER-ERÂDİF-İ TESMİYE TAHMİD-İ FATİHÂTÜ'L-KİTÂB
Kİ FÂTİHÜ'L- EBVÂB-EST

- 27 Ni'met-i Hak mezîd itdi sipâs
Vâcib ol her nefese şükr ide nâs
- 3a 28 Her mesâma açuben şükre-dehân
Olsa her bir ser-i mû aña zebân
- 29 Balsa biñ haşr kadar bu'd-ı zamân
Kârını şükre kosa kişi hemân
- 30 Bir nefes almaga olmaya sipâs
Aña lâyıq nice şükr eyliye nâs
- 31 Ey olan ni'met(i) su gibi sebîl
Keremi her kişi rızkına kefil
- 32 Ni'metüñ 'add ide mi hîç 'ahadd

- Müntehî olmayana ola mı hadd
- 33 Ni'mete gerçi ki çok şart u sebab
Gâh olur mûcib olur sa'y ü taleb
- 34 Geh felek 'illet olur gâh zemîn
Sebebi ma'nîde Hakk oldu hemîn
- 35 Kapsı mahzeninüñ oldu güşâd
Gerek oldukça alur hissa 'ibâd
- 36 Ne 'atâsına şerîk olur ahad
Ne kapusından ider kimse(y) i red
- 37 Mahzen-i rızkına anbâr-ı Hudâ
İsteme derbeder añı çü gedâ
- 38 Kirme seng içre virür hissa müdâm
Âdeme rızkını virmez mi temâm
- 3b 39 Feyz bahrinde sipihr oldu habâb
Süfre-i h^vânına Cibrîl zübâb
- 40 Levh-i mahfûz-ıla yogidi kalem
Rızk-ı mahlûkınıñ olmışd(1) rakam
- 41 Rızka olsaydı eger iki kefil
Niçeler cû'dan olurdu 'alîl
- 42 Vahdeti her kişiye oldu 'ayân
İtdi Bürhân-ı Temânü'de beyân
- 43 Halkınıñ vahdete her biri güvâh
Vay aña baglaya çeşmini İlâh
- 44 Şükr kim virdi bize 'akl u nazar
Bilünür anuñ-ıla hayr ile şer
- 45 Ekseri hikmetinüñ oldu 'ayân
'Âlem-i gaybı durur gizlü hemân
- 46 Aña kim zarf degül kevn ü mekân
İtdi mirât-ı dil içinde nihân
- 47 Dâne-i hurd-ile sıgmak bu cihân
Nazar-ı 'akla virür gerçi gümân
- 48 Lîkin istedügi 'ilmini mühît
Cümle ma'lûm mürekkeble basît

- 49 Hâdim oldı nazarı ‘akla havâs
Ki havâs-ile olur kudret-i nâs
- 4a 50 Çün zamâniyle gide ‘akl u havâs
Cân ‘urûc ide vü hâk ola libâs
- 51 Rûha ihsan ide bir dürlü havâs
‘Akl ola her biri bunlara kıyâs
- 52 Matlaba ‘akl degül gerçi delîl
‘Akl olmayan olur lîk zelîl
- 53 Câzibe olmaz ise rehber-i dil
Fark olunmaz bir olur bes dil ü gil
- 54 Zerrece câzibe olmazsa eger
Vâsıl olmaya visâlûne beşer
- 55 Cezbe-i ‘aşkile mest it dili sen
Mestdür câm-ı gurûr ile igen

NA‘T-I MİHTERİ KÜ İCMÂL-İ EŞYÂ TAFSİL-İ HAKİKAT-İ ÜST

- 56 Tûtî-ı nâtıka-i nagme-serâ
Hatm idüp zezem-i medh ü şenâ
- 57 Enbiyâ hâteminüñ na‘tine bes
Eyledi biñ dil ü cân-ile heves
- 58 Hâdi-i halk u İmâmü’s-sakaleyn
Oldı ‘âlem ki vücûdı-y-ıla zeyn
- 4b 59 Nokta-i evvel ü hem ahir-i hat
Muzmahîl dâyiresinde bu nukat
- 60 Gül-i hoş-bûy-ı gülistân-ı İrem
Veter-i dâ’ire-i kavs-ı kadem
- 61 ‘İllet-i gâyi-i îcâd-ı vücûd
Zâtınüñ tâbi‘-i nâ-bûd ile bûd
- 62 Âyet-i evvel-i pîşîne-rakam
İbtidâ harf ki sebt itdi kalem
- 63 Muslih-i halk u safâ-bahş-i rüsûl
Sâyiri cüz gibidür hazret-i gül
- 64 Âdem andan görünür gerçi kadîm
Sebkine şâhid anuñ lîk delîm

- 65 Rûh olan kâlbüd-i Âdem'e ol
Gün gibi nûr viren ‘âleme ol
- 66 ‘Arakı mâye-i gül-berg-i tarî
Nûr-ı mâ-zâg idi kühl-i basarî
- 67 İsmidür zikr-i sarir-i kalemüñ
Zîver ü ziynet-i bâl-ı ‘alemüñ
- 68 Çetr idi farkınuñ üstünde sehâb
İtmeye hüsnini âzürde kitâb
- 69 Sâye salmaz yere ol serv-i revân
Sâyidâr ola mı ten gibi revân
- 5a 70 Levh-i mahfûz aña olmuşdı ‘ayân
İşidürdi ne dise gizlü zebân
- 71 Teni olmuş idi ayîne-mişâl
Görinür idi ne vehm itse hayâl
- 72 İdüp engüşt-i elfiyle dünûn
Kadrini nân-ı mehûñ kıldı fûrûn
- 73 Söyledi dest-i şerîfnde hacir
Yüridi gel diyü emr itdi şecer
- 74 Eyledi çünki dırahte çü nazar
Viridi tâze oluben berk ü semer
- 75 Barmagundan akıdup Âb-ı Hayât
Verdi teşne-dil olanlara necât
- 76 Dön diyüp çün gûne emr itdi resûl
Döndi yerine idüp emr-i kabûl
- 77 ‘Arz idicek aña hâlini cemel
Kıldı müşküllerini lutf-ile hal
- 78 Viridi Hakk hâr-ı mugaylana lisân
Eyledi mürsel idüğini beyân
- 79 Kisrînüñ kasrını kesr eyliyen ol
Nerdubânsız bulan ol Sidreye yol
- 80 Meş’al ol idi şem’-i pesîn
Mihr-i ‘irfân idi vü mâh-ı metîn
- 5b 81 Olmuş idi bir aña zâhîr ü gayb
Sâdiku'l- kavî sözi bî-şekk ü reyb

- 82 Enbiyâ mefhari vü tâc-ı rüsûl
Himmeti bedrekası hâdi-i pül
- 83 Nice diyemem aña Âb-ı Hayât
Kim irişmez yolına anı memât
- 84 Hâtem-i hâtime-i ehl-i belâg
Mihrdür hazret(i) gayrısı çerâg
- 85 ‘Alim olanlara ol ‘ilm-i fezây
Câhil olanlara ol râh- nümây
- 86 Yüz sürer pâyine Cibrîl-i Emîn
Fakr idi fahri onuñ lîk hemîn
- 87 Âsmânuñ idüben tahtına şâh
Kıldı Hak başına Levlâk-i külâh
- 88 Şer‘-i şemşîri-y-ile buldı cihân
Cennet-i ‘Adn gibi emn ü emân
- 89 Kadriñi bilmede hayretde beşer
İdemez fikr-i dakîkıyla nazar
- 90 Enbiyâ müftisi kâzi-i enâm
Hikmeti gör dinür ümmî aña nâm
- 91 Oldı bir hatve aña arş-ı Hudâ
Nerdübân pâyeleri sakf-ı semâ
- 6a 92 Mahzen-i ma‘rifete kufl u emîn
Kamer-i çarh-berin mahzar-ı zemîn
- 93 Râmdur emrine mülk ü melekût
Zeyni zâtı-y-ıla bâg-ı ceberût
- 94 Çokdurur mu‘cizesi lîk ‘acîb
Bu durur eyleyicek fikr-i lebîb
- 95 Bir gice eyledi ‘azm-i melekût
Ola cevlângehi tâ kim ceberût
- 96 ‘Arş u kürsi vü eflâk temâm
Anı seyr eyledi sür’atle imâm
- 97 Kıldı bir anda ‘urûcıyla nüzûl
Bisteri germ idi geldikde resûl
- 98 Geldi lutfı-y-ıla çü sultân-ı kerem

- Rahmet itdi hedâya-yı ümem
- 99 Çâr-yârı oluben gevher-i çâr
Her biri dîn evine oldu cidâr
- 100 Yâr-ı gârı biri Bû Bekr-i Sıddîk
Sâni isneyn-i mezelli vü şefîk
- 101 ‘Adl ü dâda biri menba‘ü kân
Yüz sürer idi işigine Kiyân
- 102 Biri ‘Osmân idi deryâ-yı hayâ
Câmi‘-i menzil idi yemm-i vefâ
- 6b 103 Biri dahı Esedu'llâh -ı velî
Evliyâ serveri ya'ni ki ‘Alî
- 104 Oldı her biri yem-i kurbde güm
Râdiyâ'llâh u Te'âlâ ‘Anhüm
- 105 Ale ashâba ta'assub iden er
Görmeye rahmet-i rahmândan eser
- 106 Yâ İlâhi olıcak vakt-i kıyâm
Bunları eyle Behiştî'ye imâm
- 107 Eyleyüp anlara cennetde karîn
Eyleme düzah-ı firkatde hazîn

ZIKR-İ MEHÂMİD-İ HALİFE-İ ZAMÂN MUCİB-İ EMN Ü EMÂN

- 108 Ey cihân memleket-i pâdişehî
Sedd-i islâm u şerî‘at-penehî
- 109 Hâmi-i dâyire-i mülket-i Rûm
Vâzı‘-ı sünnet u mâhî-i rüsûm
- 110 Sürme-i ehl-i nazar hâk-i derüñ
Tavk-ı sultânlara bend kemerüñ
- 111 ‘Adlüñ ile bulalı zeyn zamân
Her harâb oldu mu‘azzez çü cinân
- 7a 112 Oldı pür ‘âleme bir vech ile dâd
Dâd lafzın unudur âdemi-zâd
- 113 Olıcak ebr-i kefüñ lûlû-feşân
Pür olur hokka-i dür gibi cihân

- 114 Sîm u zer eyleyesin çünki nişâr
Kîse gibi pür olur heft diyâr
- 115 Nesi var Hâtemün ihsân n'ola
Ki saña beñzeye itdükde sehâ
- 116 Bezl kılmakda la'l ile zer
Kân-ı deryâyâ mı beñzeye beşer
- 117 Gerçi her gün pür olur lâl-feşân
Göricek cûduñ ider şermî nihân
- 118 Âsmân-ı hatem olur mihr-i nigîn
K'ola destüñde semâ-y-ıla zemîn
- 119 Saña çetr olmaga ey 'âli-cenâb
Çerhüñ etrâfına gün saldı tınâb
- 120 Çün hilâl alsun ele hançer-i tîz
Tîg-ı hûrşîd idemez saña sitîz
- 121 Tâcdih-i tâcsitân mülk-güşây
Fikri mir'ât-i felek müşteri-rây
- 122 Mâhveş râyet-i hurşîde karîn
'Arş olur nûr(ı) ele ferş-i zemîn
- 7b 123 Perçem-i tûgı ne tâvus-ı cinân
Cilvede dâim olur müşg-feşân
- 124 Mihr ile mehden alur remhi külâh
Âsmân-gîr idi rif'atda çü mâh
- 125 Cengde çün ele ol şeh ala yâ
Eylemez tir-i kâza gibi hatâ
- 126 Mihrveş çünki çeke hışm-ile tîg
Çâk ola vehmi-y-ile zümre-i mîg
- 127 Siper olmaz ele gürz alsa cidâr
Nûk-ı peykân ider âhına kâr
- 128 Bâl-ı Cibrîl olur ol şâha siper
İtmeye tîr kadar tâ ki zarar
- 129 Beñzemez nâhunına harbe-i berk
Nice vehm eylesesün garb ile şark
- 130 Rûzgâr eblâkını eyledi râm
Tevsen-i çarha takar kadri licâm

- 131 Her seher her şeb idüp kûs-ı nidâ
Emn-i emâna ider halka salâ
- 132 Devlet-i şem'ine pervâne kamer
Bagladı hıdmet-i Cevzâya kemer
- 133 Şâhı-ı bî-dâr dil ü 'âli-cenâb
'Adl oldu ki fiten çeşmine h^vâb
- 8 a 134 Kurretü'l- 'ayni kamu 'âlemüñ ol
Dürretü't-tâcı benî-âdemüñ ol
- 135 Zeyl-i çetri oluben halka penâh
Sâyesine irişen geydi külâh
- 136 Mâh-ı nev olduğu bu terk-i külâh
Zamm ide anı külâhına ki şâh
- 137 Sûreti sîreti beñzer melege
Bâbınuñ rif'ati döndi felege
- 138 'Aleme kutb durur emne medâr
Kutbveş devlet-ile tuta karar
- 139 Pâdişehler oluben ana gulâm
Haşre dek şâh ola dünyâyâ temâm
- 140 Bâbına bende ola feth u zafer
Bula zâtıyla şeref tâc u kemer
- 141 Devleti mihrine irmeye zevâl
Dâyimâ şâd ola görmiye melâl

SEBEB-İ NAZM-I KİTÂB-I MÜŞĞİN -NİKÂB Ü MAHMİDET-İ MÜNŞİ-İ HİTÂB-I
MÜSTETÂB

- 142) Subh-dem hâtif-ı gayb itdi hitâb
Didi sür'atle geçer vakt-i şebâb
- 8b 143) Gâfil olma ki geçer 'ömr çü bâd
Gelmede gitmededür âdemî-zâd
- 144) Bahr-i emvâc gibi halk geçer
Görinür nesne yok illa ki eser
- 145) Eşer oldur ki ola anda sebât
Nâm-ı zinde ide çün Âb-ı Hayât
- 146) Nedür ol sâbit eser nazm-ı latîf

Kim olur anuñ-ile nâm-ı şerîf

- 147) Haşre dek zindedür ol kim koya nâm
Mürde dür zinde ise dahı ‘avâm
- 148) Rûmda sencileyin nâm u nişân
Komadı kimse turaldan bu cihân
- 149) ‘Âleme mihr ideli ‘arz-ı cemâl
Dogmadı sencileyin ehl-i kemâl
- 150) Penc Genc'i çü nasîb itdi İlâh
Bende-i efkar idüñ eyledi şâh
- 151) Sa'y kıl kılmaga sen anı temâm
Ki sühan mülki ola hükmüñe râm
- 152) Hamse hams olmag-ıla kadr bulur
Bu temâm olmayıcak nâkıs olur
- 153) Hamse bunuñla olur çünki temâm
İhtimâm it buña kıl nevmî harâm
- 154) Gencdür sineñ ü miftâh-ı kalem
Eyle envâ'-i kemâlât rakam
- 155) Tîşedür hâme vü kân oldu devât
Sîm ü zer yirine bezl eyle nebât
- 156) Ney şeker hâme midâd oldu şeker
Kand ile ko ki dola bahr ile ber
- 157) Sadef oldu dilüñ ma'ni güher
Pâkini nakm kıl oldur ki hüner
- 158) Baş çeküp hırkaya gavvâs misâl
Gavta kıl bahr-ı dile dürlerin al
- 159) Ol cevâhirleri kıl halka nisâr
Ki sadef gibi pür ola bu diyâr
- 160) Eyle bir sihr gören ehl-i füsûn
Zevk u şevkından ola tâ ki hebûn
- 161) Şu'bede- bâzlık it yine ki halk
Penc Genc idüğini bile bu delk
- 162) Göstere her biri bir dürlü cemâl
‘Arz ide her biri bir dürlü kemâl

9a

- 163) Bâbilîler görüp insâf ideler
Bileler var ki kerâmetden e_şer
- 164) Hum-ı ‘aşk oldu devâtuñ dolu meyi
Hem sarîr-i kalemün nâle-i neyi
- 9b 165) Rûh-bahş oldu kelâmuñ çü Mesîh
Gelmedi saña bedel ehl ü fasîh
- 166) Şeker-i nazmuña girüp meges
Nahl-i Meryem misin ey ‘İsî- nefes
- 167) Nûk-i hâmuñ çün ide bâng ü sarîr
Mürg-i cennet ötinür ki ide safîr
- 168) Penc Gence uralı pençe(i) sen
Her kişi saña didi pençe-şiken
- 169) Urduñ ise kemerine kimüñ el
Bendeveş hıdmetüñe bağladı bel
- 170) İtmesün kimsene destine ta‘ab
Disün el arkası yerde saña heb
- 171) Eyledüm çünkü bu efsâneye gûş
Kıldı deryâ-yı ma‘âni yine cûş
- 172) Dil hazâyin gibi olmuş idi pür
Bezî kıldum yine bu ‘âleme dür
- 173) Görüp ihsânımı tâ bahr ile kân
Zer saçup olmayalar lûlü- feşân
- 174) İde her biri metâ‘ını nihân
Şerm idüp itmeye varını ‘ayân
- 175) Himmetümi idünüp bâl u perüm
Sidreye uçmaga oldu nazarum
- 10 a 176) Himmetî ‘âli olan ‘âlî-güher
Eylemez ‘âlem-i süfliye nazar
- 177) Perr-i Cebrâ‘il olup bâl u perüm
Müntehâya olacakdur seferüm
- 178) Ey Behiştî saña tevfiğ Hudâ
Cümle kârũnda ola râh-nümâ

- 179) Genc peymâ-yı hazâyîn-i Hudâ
Hâme miftâhın idüp kufl güşâ
- 180) Açdı bu mahzeni bezl itdi güher
Çü sadef toldı cihân içi dürer
- 181) Yâd idicek geçen efsâneleri
Didi bu resme virüben haberi
- 182) Yezd cürd eyledi çün terk-i külâh
Oldı Behrâm ‘Acem mülkine şâh
- 183) Bagladı beline şâhâne kemer
Buldı anuñla şeref dîhim-i zer
- 184) Nevbetin nevbetile çaldı zamân
Oldı pür sıyt (u) sadâsıyla cihân
- 185) Oldı bâbında anuñ kûs-ı sipihr
Zühr-i hünyâger ü deffâf idi mihr
- 186) Nâme ile buluban kadr-ı direm
Hutbesi ile ider fahr ‘Acem
- 187) ‘Adl u dâdıyla bulup emn ü emân
Sanasın huld-berîn oldu cihân
- 188) Gam gidüp toldı ‘Acem mülki ferâh
Düşmeninde dahı kalmadı terah
- 189) Hâmi-i beyzâ ider bâzi küleng
Beccesi gibi yalar gûrı peleng
- 190) İdüp âhû berre-i şîr ile sîr
Dâyeveş besler idi mihr ile şîr
- 191) Görse bir bâmda biñ yerde ciger
Zegan itmez idi vehmi-y-le nazar
- 192) Ni’met ile toluban mülk-i Kiyân
Döndi bakkâl dükânına cihân
- 193) Çog idi şarkda gâyet de sitem
Çekdi ol resm-i sitem üzre rakam
- 194) Var ise her ne kadar huşk-şecer
Verdi devrinde anuñ tâze semer
- 195) Kâr-ı ‘âlem tutup anuñla nizâm
Cümle ser-keşler olur hükmüne râm

- 11 a
- 196) Kıldı sâyilleri ihsânı ganî
Takdı zâlimlere ‘adlî reseni
- 197) Şâhlıkda yogidi aña hemâl
Pehlivânlıkda hemîn Rüstem-i Zâl
- 198) Şâd olup hulkı-y-la halk-ı cihân
Olur âsûde zemîn-i-y-le zamân
- 199) Rezm de alsa ele tîr ü kemân
Pûr-ı Zâl isteye havfindan emân
- 200) Hasmına salsa kaçan gürz-i girân
Degmeden sâyesi virür idi cân
- 201) Kahrla Kaf’a eger ursa sinân
Tafsiye (?) döndüre zahm-i-y-le hemân
- 202) Gürzini çekmede zahmet çeke pîl
Nîzesi mi’at çün mi’at-i mîl
- 203) Düzelelden berü nâvek ile yâ
Gelmedi ancılayın şast-güşâ
- 204) Bezm de keffi güher-rîzi sehâb
Rezmde tîgi virür meh gibi tâb
- 205) Rezm u bezmide işi seyr ü şikâr
Bir nefes gün gibi tutmazd(ı) karar
- 206) Bir idi neste (?) aña gûr u neheng
Tîgına döymez idi şîr ü peleng

- 11 b
- 207) Sayda uydurmaz idi yüz yele bâz
Gayrdan gayruya yog idi niyâz
- 208) Sag u sâlim dilese itmege bend
Gerden-i şîre salar bend-i kemend
- 209) Darb-ı desti soruyıp girye gibi
İtdüğün gürbeyi itmezdi sabi

**ŞİKÂR-KERDEN-İ BEHRÂM-I NÂM-DÂR VE
KÜŞTEN-İ BEBR DER-ŞİKÂR**

- 210) Turdı bir gün seherî şâh-ı cihân
Kasd kıldı kim ola sayda revân
- 211) Çekdiler cenge bir dîv- nijâd

- Kim tozın görmez idi pûyede bâd
- 212) Raş-ı Rüstem gibi yük çekmede cüst
Cümle endâm-ı kemâlinde dürüst
- 213) Gerdeni kavs-ı kuzat idi hemân
Çâr-per-i tîr idi çün ola revân
- 214) Adı Şeb-reng-i siyeh hem-çü sehâb
Cüstdi hamlede mânend-i şihâb
- 215) Sayda üstünden itmeseydi hadeng
Tîr ile bile irüşür çü peleng
- 12 a 216) Âhına gark olicez rûz-ı musâf
Saf içinde görünür idi çü Kâf
- 217) Bindi Şeb-rengine ol şîr-i jiyân
Aldı destine kemend-i-y-le kemân
- 218) Oldı serverler ile sayda revân
Düşdiler deşte olup bâd-vezân
- 219) Cüst ü cû itdi irüp saydgehe
Gösterir yerlü yerini sipehe
- 220) Halkaveş devr kılur deşt-i siyâh
Kalmadı dâm u dede kaçmaga râh
- 221) Oldı ol dâyireye şâh medâr
Deşt çün hâne-i çîn itdi nigâr
- 222) Mürde peykerler ile toldı zemîn
Nat'-ı hüsniyye döner deşt hemîn
- 223) Bâb-zen itdi gözine gehi tîr
Ki kemendiyle şikâr eyledi şîr
- 224) Gelse ögine eger pîl-i demân
Müştini eyler idi gürz-i girân
- 225) Müştinüñ darbını çünkim yiye pîl
Sürhabın yıkılıp olurdu zelîl
- 226) Tîg-i vehminden anuñ şîr-i jiyân
Gürbeveş mîşede olurdu nihân
- 12 b 227) Buldı ol deştde bir bebr-i 'acîb
Dîv-i vârun gibi gâyetde mehîb

- 228) Cüssede pîl idi vü pençede şîr
Cevşeni çâk ider idi çü harîr
- 229) Kime ugradıyısı kıldı helâk
Cübbesin cevşenini eyledi çâk
- 230) Gözi fessâd çanagıydı hemîn
Hârveş mûyi huşûnetde haşîn
- 231) Deşneyidi dişi çengâli çü tîg
Hışm iderdi harekât eylese mîg
- 232) Kuyrugun deprücek hem çü neheng
Sînecek yer bulamaz kühde peleng
- 233) Görünüp esneyüp açaydı dehân
Gülhen-i tefteye benzerdi hemân
- 234) Nicesi destüñ idüp çînini çâk
Üstine çünki saça hışmile hâk
- 235) Göricek vehm kıla Rüstem-i Zâl
Tîge el urmaga bulmaya mecâl
- 236) Gördi Behrâm anı çün saldı semend
Diledi kim sala bu yanuna kemend
- 237) Varmadı esb-i ciger itdi sitem
İndi tîg aldı ele şâh-ı ‘Acem
- 13 a 238) Sıçradı cüst ki şâhı ide çâk
İtdi bir darb ile şâh anı helâk
- 239) Gördiler itdüğini bu işi şâh
Kıldılar çümle du‘a mîr ü sipâh
- 240) Şâm irince idüben şöyle şikâr
Geldi pes devlet ile mîr-i kûsâr

SIFAT-I BEZM-İ BEHRÂM BÂ-DİLÂ-RÂM-I GÜL-ENDÂM

- 241) Bir gün oldu kati bârân ile bâd
Varmadı sayda şeh-i ‘âli-nijâd
- 242) ‘Azm-i bezm itdi vezin eyledi taht
Hem-dem-i ‘izzet ü ikbâl ile baht
- 243) ‘Adeti olmuş idi bu iki kâr
Meclis eylerdi çün itmeye şikâr

- 244) Kıldılar def'i havâssına haber
Viridi her peri gelüp meclise fer
- 245) Düşinüp sefere ni'am oldı zelîl
İtdiler şerbet (ü) su gibi sebîl
- 246) Toldı pes 'âlet-i bezmiyle zemîn
Aldı sazın ele her zümre-i çîn
- 13 b 247) Var idi bir sanem-i çeng-nevâz
Başdan ayaga teni işve vü nâz
- 248) Zümre âyin ü dilâ-râm-ı benâm
Reşk iderdi göricek mâh-ı temâm
- 249) Bir Hıtâyî-sanem ü Çînî-nîjâd
Görmemiş mislini kim âdemî-zâd
- 250) Mûcib-i şevkıdı evzâ'i kamu
Ser-i mûyıdı dehânı belı mû
- 251) Dag urup lâleye hâl-i siyehi
İtdi şermende ruh-ı mihr ü mehî
- 252) Fitne-ger gamzesi gammâz anuñ
Pür-hayl turrası tinnâz anuñ
- 253) La'li çün bâde zenahdânı çü hâm
Ola mı buncılayın bâde haram
- 254) Vesmesi fitne idi sürmesi nâz
Biñ dil alsa aña bir lahzada az
- 255) Hüsn evcinde mehi dikdi 'alem
Nâhunı dürr idi engüşti kalem
- 256) Hâyil olmazdı ana pireheni
Şişe içinde gülâb idi teni
- 257) Serv-nâz idi boyu 'ömri dırâz
Berk idi işvesi vü mîvesi nâz
- 14 a 258) Nâr- pistân idi vü sîb-i zekan
Yâsemîn-sîne idi gonce-dehen
- 259) Zülfinüñ her hamı kullâb-ı kulûb
Sözinüñ şehd-i şeker gibi 'uzub
- 260) Lebi hurmâsı virür hastaya cân
Hokka-i la'li olur lûlü-feşân

- 261) Mâhidi cebhesi vü saçı sehâb
Heves-engîz çü eyyâm-i şebâb
- 262) Ruh-ı gül-rengi virüp güllere reng
Deheni itdi dil-i gonce (i) teng
- 263) Gamzesi tîr idi vü kaşları yay
Sine mi dil mi döyer bunlara hây
- 264) Ceşm-i mestânesi bî-mâr-ı humâr
Gamzesi kâtil-i dil-dâde-i zâr
- 265) Oluben zülfi perîşân u dijem
Pîc pîc idi olup yâllesi ham
- 266) Düzd-i dil idi saçınıñ reseni
Mahbes-i cânidi câh-ı zekânı
- 267) Añsa saçıyla olur nâfe-feşân
Toldı micmer gibi ‘itriyla cihân
- 268) Gürzine tolaşur saçı çü mâr
Mâr-gîr idi san ol şûh-nigar
- 14b 269) Gûş-vârı virüben hüsn-i behâ
Görinür mihr yanında çü sehâ
- 270) Leb-i şîrîni hemîn şeker ü şîr
Nâzenîn cismi çü kâfurî hamîr
- 271) Şikemi hırmen-i gül idi hemân
Câmdan virür idi nâfi nişân
- 272) Her regi rişte idi hâyili dür
Şîşe idi teni ya hamr ile pür
- 273) Nideyüm her tarafı bâg-ı cinân
Misli olmaya meger ‘aksi hemân
- 274) Pây-ı hınnâlu vü hınnâsı nigâr
Lâle-zâr idi tehî pâ-y-ı çenâr
- 275) Başdan ayaga letâfetde ‘aceb
Görse her kim ki dutar lerze-i teb
- 276) Dökülür söyleyicek kand u nebât
Cân virür ölmüşe çün Âb-ı Hayât
- 277) Nâlveş inceyidi beli hemân

- Aña avîhte ol mâye-i cân
- 278) Şöyle nâz ile kuşanmışdı kuşak
Zillete inmiş idi kûşesi çâk
- 279) Geldi biñ şîve ile bezme çü mâh
Buldı zeyn anuñ ile meclis-i şâh
- 15 a 280) Meh-likâlar tutup eârafına saf
Kimi saz aldı ele kimisi def
- 281) Alup ol mâhârâya çü nücûm
İtdiler her ne ise vaz‘ u rüsûm
- 282) Aldı çengini ele itdi enîn
Seyledür câmidi ol zümre-i Cîn
- 283) Kaddi ham pîri idüp tâze cüvân
‘Aşk esrârını ilette beyân
- 284) Ne kadar kim var ise râz-ı nihân
Eyledi pîr ü cüvânhalca ‘ayân
- 285) Dutmasa dâmenin otar u veted
Tutmaz idi anı şevkından ahed
- 286) Duralı gâh idüben anı terâş
İder idi ki enîn sîne-hırâş
- 287) Bükilüp iki kat olup iñiler
Dilde derdi var anuñ dahı meger
- 288) ‘Aşkdan olmışdı lâgar u zâr
Sayılurdu regi mânend-i nevâr
- 289) Perdeden taşar kaçan itse figân
Gûş-mâl eyler idi ehl-i hemân
- 290) Cildi bir pîşrev ol nakş-ı garîb
Mest olup vicde-dâr u şâh-ı lebîb
- 15 b 291) Nakşına renk virüp itdi edâ
Rûh- bahş oldu her itdüğü sadâ
- 292) Çaldı tasnifini bir resme dürüst
Zührenüñ çengi olur reşk-ile süst
- 293) Şevkle gâh (u) geh eyledüğü âh
Hâlet-ı ‘aşkına olurdu güvâh

- 294) Şâhı bir resmle kerem itdi nigâr
Eyledi sîm u zerî bezme nisâr
- 295) Aldı sâkî ele memzûc-ile câm
Kıldı tâvûs-i cinân gibi hırâm
- 296) İbtidâ şâha sunar câm-ı zeri
Leb-i nuklıyla virüp gül-şekeri
- 297) Ba'de devr ider ashâb temâm
Sâki-i serv-kad u kebg-i hırâm
- 298) Gâh mâh aldı ele gâh hilâl
Devr idüp eyler idi gunc-ı delâl
- 299) Gâh yâkûta geh elmâsa döner
Sihilde kâmil idi sâki meger
- 300) Gâh pür olur idi gâh tehi
Gözedürdi sanasın gökde mehi
- 301) Câm-ı zer-mest olup açıldı hemân
İtdi memzûc dili sırr-ı nihân
- 16 a 302) Germ olur sanki âolu aâker olur
Canlanur lûlesi bir ejder olur
- 303) Ejdehâ kâm döküp Âb-ı Hayât
Zehr-i gam mürdesine virdi necât
- 304) Kebg ü dürrâc ile tolmuşdı simât
İştihâ-germ virür kalbe neşât
- 305) Tâze tâze gelüben bezme kebâb
Tolu tolu açılır oldu şarâb
- 306) Kimki mert olsa şehenshâh-ı cihân
Gönderir meskenine anı hemân
- 307) Mest olan gitdi kalur şâh ile mâh
Germ olup çekdi kenâra mehi şâh
- 308) Leb-i zevkında bulup lezzet-i cân
Basdı bagrına anı şâh-ı cihân
- 309) Leb-i yâdına nice bir açâ pîl
Oldı bâlini gül ü bisteri gil
- 310) Subha dek sürdü anuñ zevkını şâh

Çıkuben taâta sihir geydi külâh

- 311) Yok cihânda çü bilür idi vefâ
İşi ‘işret idi her subh u mesâ

**REFTEN-I BEHRÂM-İ NÂM-DÂR-I BE ‘AZM-İ ŞİKÂR
Ü KÜŞTE ŞODEN-İ EJDEHÂ-YI MEHİB
DER DEST-İ SER-EFRÂZ-I NESİB**

16b

- 312) Bir gün itdi yine şeh ‘azm-i şikâr
Oldı serverler ile sayda süvâr

- 313) Saydı içün uyduruben yüz yele bâz
Aldılar gâh kuzen u gehi kâz

- 314) Dest-i geşt eyler iken şâh-ı cihân
Gûşına irdi enîn-ile figân

- 315) Vardı geldügi yire bâmg-i ‘acîb
Gördi bir ejder-i hûn-rîz-i mehîb

- 316) Var dehânında ki bir tâze cüvân
Yudmuş ol ejder ider âh u figân

- 317) Agzı içinde alup nûf-ı nihân
Taşrada nıtf dahı lîk ‘ayân

- 318) Yudmuş anı cübbe vü cevşen ile
Belki kılıcı (vü) kalkanı bile

- 319) Tîg çekmiş ki ide ya’ni ki helâk
Dem urup yudmuş ol anı çü megâk

- 320) Na’ra urdı göricek şâh-ı cihân
Kodı agzından anı ani yılân

- 321) Kasd-ı şâh eyleyüp oldı çü revân
Aldı ol şîr eline tîr ü kemân

17 a

- 322) Görmemiş idi dahı tîr ü kemân
Bahr-ı Kulzüm gibi mevc urdı hemân

- 323) Her hamî kavs-ı kuzah idi hemîn
Nefesiyy-ile ider çâk -i zemîn

- 324) Tel idi başı dehânı çü megâk
Heybeti zümre-i dîvî ide hâk

- 325) Zehr-i mîzâb idi dişi hemân
Merg-i seyl-âbını eylerdi revân

- 326) Pul pul idi teni her fûls-i siper
Ra'd okı atmaz idi ana zarar
- 327) Cismine pulları san cevşen idi
Pür şerâre deheni külhen idi
- 328) Meş'ale idi iki gözi hemân
Dûdede gâh nihân gâh 'ayân
- 329) Kaldurup başın açâ çeşm çü mâr
Gicede sanki yanar kûhda nâr
- 330) Eyledi desti demi-y-ile megâk
Gâve dek eyleyüben sînesi hâk
- 331) Saçdı şâh üstine od açdı dehân
Tokunup itmedi amma ki ziyân
- 332) Kaldı şeh ateş içinde çü Halîl
Sakladı lutfî-y-ıla lîk Celîl
- 17 b 333) İder otdan çü siyâvuş-güzer
Gelmedi bir kılına dahı zarar
- 334) Urdu çok tîr aña sultân-ı cihân
Kâr-ger olmadı kılmadı ziyân
- 335) Gördi kim cismine tîr itmedi kâr
Gözedir çeşmini ol şîr-i şikâr
- 336) Kesmeler urdı onuñ hışmına şâh
Ki cihân gözlerine oldu siyâh
- 337) Urdı yirden yire kendüyi yılan
Şeh görüp aldı ele gürz-i girân
- 338) Gördi Şeb-rengini şeh varmada süst
İndi atdan yürüdi ejdere cüst
- 339) Def'-i tiryâk süründiyidi hem
Cismine ermiye tâsamdan elem
- 340) Urdı şol deñli aña gürz-i girân
Seyl olup akdı ki magzı-y-ile kan
- 341) Kaldı hayretde görüp anı sipâh
Gelmedi Şeb-rengine bindi yine şâh
- 342) Leşkeri cümle idüp şâha du'â

- Didiler ola mübârek bu gazâ
- 18 a 343) Görmedük kimsede bu resme ciger
Ejdehâlık budur ey ejder-i ner
- 344) Zahmlu server olup anda helâk
Kazdılar defn için ol yerde megâk
- 345) Kıldılar çünkü namâzını sipâh
Defn idüp türbe yapar üstine şâh
- 346) İtdiler genc gibi yirde nihân
Şehre döndi yine Dârâ-yı- zamân
- 347) Gice gündüz işini ‘işret ider
Kesret-i şurb virür mülke zarar
- 348) Avda-Şeb-rengdi Behrâm'a enîs
Avda dil-dâr idi hem-râz u celîs

**REFTEN-İ BEHRÂM-I NÂM-DÂR VE ŞİKÂR
U KÜŞTEN-İ ŞİRÂN-I BÎ-ŞÜMÂR**

- 349) Şâh-ı maşrık çıkıban tahta seher
Saçdı germiyyet ile ‘âleme zer
- 350) İtdi divân şeh-i Dârâb-nijâd
Vâris-i mülk-i Cem u Pûr-ı Kubâd
- 351) Taht-ı Kâvûsa çıkup eyledi dâd
Oldı ‘adli ile âsûde ‘ibâd
- 352) Pehlevânlar oluben yanına cem’
Tutdılar lûlü-yı şeh-vârına şem’
- 18 b 353) Yerlü yerine geçüp mîr ü vezîr
Toldı dîvân içi bürnâ-y-ıla pîr
- 354) Dökülüp ni’met ü seyl oldı şarâb
Bire büryân idi mürğ idi kebâb
- 355) Çünkü yenildi temâm oldı ni’am
Halk hayfını sorar şâh-ı ‘Acem
- 356) Kime kulm oldı ise eyledi dâd
Oldı her gussalu dâdı ile şâd
- 357) Bir bölük halk gelüp itdi figân
Didiler dâd eyâ şâh-ı cihân

- 358) Şehrümüzi idüben şîr harâb
Hiç bir kimsede kalmadı devâb
- 359) Bir neyistân var içi tolu esedd
Zühresi yok giçe yanından ahadd
- 360) İki bir yire gelseydi eger
‘Alemler idi zîr ü zeber
- 361) Her biri cüssede bir pîli hemân
Yâ musavver-ecel almakda revân
- 362) Şeh didi gam yemeñüz dâd idelüm
Kırup anları sizi şâd idelüm
- 363) Dâm-ı dâdan ideyim ‘âlemi bâc
Kılayum sînelerin tîg-ile çâk
- 19 a 364) Bindi pes atına fil-hâl dilîr
Gûr yirine ki sayd eyleye şîr
- 365) Ol neyistânı varup gördi çü şâh
Emr kıldı alur ortaya sipâh
- 366) Od yakar her kişi önünde ‘acîb
Gelmiye yanına tâ şîr-i mehîb
- 367) Şîrdür otdan ider vehm ü hazer
Geçüp eyleyimez insâna zarar
- 368) Âteşin halka olur çünki sipâh
Girdi ortaya medâr olmaga şâh
- 369) Urdılar çünki yine âteş-i tîz
Neysitândan ded ü dâm itdi gürîz
- 370) Her ne suya ki hüçûm itse esed
Geçmez âteş olur râhına sed
- 371) Kırdâşa bunları kassâb gibi
Akdi kan her yaña seyl-âb gibi
- 372) Oldılar mâde vü ner cümle helâk
Oldı ol memleket anuñ-ile pâk
- 373) Tîg-ıla şâh u hadeng-ile sipâh
Virmediler esede kaçmaga râh
- 374) Eyleyüp şâha re’âyâsı du’â
Herkesi eyledi cân ile senâ

- 19 b
- 375) Âferîn didi sipihr üzre melek
Egilür öpmege destini felek
- 376) Oldı bu feth-ile her kişi ferah
Kimsenüñ kalmadı kalbinde terah
- 377) Geldi şehre yine nûş eyledi mey
Başladı yine terâne def ü ney
- 378) Yine çeng aldı ele Zühre-i çîn
Yine ‘ûd eyledi feryâd u enîn
- 379) Yine zer-pâş oluben bezmde şâh
Yine pür oldı zer uhk-i siyâh

**‘AZM-İ HAKAN-I ÇİN BE-KASD-I SAYD-I BEHRÂM U
KÜŞTE-ŞODEN-İ -DER DEST-İ PEHLEVÂN**

- 380) Her kime kim ola ikbâl atı râm
Eylesün kanda ki eylerse hırâm
- 381) ‘İzz ü devlet kişiye çün ola yâr
Düşmeni olsa cihân halkına vâr
- 382) Uyumaz bahtı ol uyursa eger
Zehr yirse olur agzında şeker
- 383) ‘Ayš olur işi şehüñ çünki müdâm
‘Avk ider gâyet anı ceng-ile câm
- 20 a
- 384) Gâh tefrît vü geh ifrât ider
Şehligüñ şevkatine virdi zarar
- 385) Didilerse ne kadar tutmadı söz
Dökdüler mülkine a’ dâları köz
- 386) Hâl-i İrân bilüp şâh-ı Hıtây
Kasd kıldı basa o milkete pây
- 387) Nâmeler gönderüben beglere şâh
Emr ider encümen ola ki sipâh
- 388) Hiddetiyle çün olur cem’-i sipâh
‘Azm-i rezm eyledi vü geydi külâh
- 389) Subh-dem kâr dem eyledi enîn
Âsitânına gelür leşker-i Çîn
- 390) Cümle ‘âlem oluben cevşene gark

- Âhen olmuşdı tehi pây ile fark
- 391) Kurdılar pîl-i sepîd üzre serîr
Çıkıdı oturdı emîrâne emîr
- 392) Şevketiyle çeküp İrâna sipâh
Merv yolını tutup yürüdi şâh
- 393) ‘Âlemün içi tolup bâng ü derây
Eyledi kulagı ger rûyına nây
- 394) At sahîbi-y-ile âvâze-i nâs
Çökerdürdi felegi şöyle ki tas
- 20 b 395) Virdi elvân-ile envâ’-tırâz
Hayl-i Hâkâniye haylice(?) birâz
- 396) Bahr idi seyl gibi lîk revân
Seyl idi mevc velî gürz-i girân
- 397) Toluben ‘âlem içi Çinî sipâh
Yir yüzün tutdı Tatar hem-çü giyâh
- 398) Her biri geydi nemed üzre zirih
Tîrden kalmadı kalbinde girîh
- 399) Pür idi her birinün tirkeşi tîr
Bir idi oklarına der’u harîr
- 400) Girüden ‘âlemi tutmuşdı kulem
Meş’ale oldı veli tâb-ı ‘alem
- 401) Kondı har-gâhı nüzûl eyledi ân
Sâkin oldı yine deryâ-yı revân
- 402) Her birisi nemedin çadır ider
İtmeye tâ ki güneş tâbı zarar
- 403) Aldılar zeynlerini cümle hemân
Gitdi her esb-i çerâ-gâhe çemân
- 404) Ne ‘alef virdi ne hod hayli gam var
Otlayup her birisi tutdı kinâr
- 405) Kımız içdi kimi ezdi kimi keş
Gâyet ulularınun yedügi leş
- 21 a 406) Bilmez idi ki biri neydüğünü nân
Bildügi at eti bâl idi hemân

- 407) Hân idüp bir iki gün anda karâr
Leşkerin yokladı yok gördi şümâr
- 408) Rîk-i kuhsâre bulunırdı ‘aded
Lîk ol hayili bilmezdi ahad
- 409) Gördiler cümle gidemez bu sipâh
Gider ise bulamaz âb u giyâh
- 410) On bölük atdı sipâs-ı şeh-i Çîn
Olmaya gark-ı muhîte ki zemîn
- 411) Kıldı her bölüğe bir serveri ser
Virüben sîm u zer ü tâc u kemer
- 412) Didi ardımca gelüñ siz de hemîn
Ola kîm feth ola İrân zemîn
- 413) Bağladı bu işe mecmû’-ı miyân
Oldılar ‘azm idüben Merve revân
- 414) İrdi ser-hadde çü sulân-ı Hitây
Toldı İrânîñ içi âh ile vây
- 415) Gârete başladı cumhûr-ı Tatar
İtdiler nice yiri zîr u zeber
- 416) Şâh Behrâm'a irişdi çü haber
Ceng için leşkerini hâzır ider
- 21 b 417) Bildügi gördügi serverleri şâh
Getürüp yanına gerd itdi sipâh
- 418) Kasd kıldı ide hasm-ı-y-la neberd
Mergine merg diye derdine derd
- 419) Didi destûr eyâ şâh-ı zamân
Toludur hayl-i Hitâ-y-ıla cihân
- 420) Habeşi-y-ile Tatar hayline had
Komadı kimse idüp cümle ‘aded
- 421) Bunlara hasûm olamaz hîç sipâh
Bula hayliyle meger kimsene râh
- 422) Buldıgı mâlı idüp bahş-ı sipâh
Hoş-dil itdi sipehini yine şâh
- 423) Didi Hak baña olur ise mu’îñ
Gürveş ola zebûnum şeh-i Çîn

- 424) ‘Avn-i Hakdan eger olmaya meded
Bilürüm baña mu’în olmaz ahed
- 425) İ’tikâdum bu velî leşker-i Çîn
Desti bir dem göre çünkim geh kin
- 426) Vehm idüp eylemeye ceng-ü cidâl
Kaçmaga yüz tuta kalmaya kıtâl
- 427) Arkama çünki geyüp bebr-i beyân
Rezm de alam ele tîr ü kemân
- 22 a 428) Kaçmaga döndüre yüz Rüstem-i Zâl
Bulmaya benüm ile çünki mecâl
- 429) Bunı böyle dir iken şâh-ı cihân
Rûmdan dahı gelür peyk-i revân
- 430) Didi ‘asker virüben Kayser-i Rûm
Eyledi mülket-i İrâna hücûm
- 431) Bir sipeh kim dahı mislini zamân
Görmedi halk olalı mülk-i cihân
- 432) Âhına gark oluben başdan ayak
Kimi fâris sipehüñ kimi yayak
- 433) Heftelik yola gider bâng-i sahîl
Toldı pes nat’-ı zemîn esb ile pîl
- 434) Yitmedügi içün anlara miyâh
İtdi galbîr yerüñ yüzini câh
- 435) Nirde konsalar ey şâh-ı zemîn
Nîzeden kûha döner deşt hemîn
- 436) Hayme vü har-geh ile toldı cihân
Haymeler mevc-i sipeh bahr-i revân
- 437) İtdi gerdûn ile kendüye hiûâr
İtmeye tâ ki şeb-i hûn aña kâr
- 438) Tüfek u top ile zeyn oldı hisâr
Yogidi reh ki sabâ ide güzâr
- 22 b 439) Gice bâl ahaydı şeb-reh-i ger
Biñ tüfek eyler idi haste ciger
- 440) Harbe vü sih-ile sûr itdi sipâh

- Kal'alar içre huzûr eyledi şâh
- 441) Arasında uçayum dise zübâb
Sançılur harbelere hem-çü kebâb
- 442) Sende yok anda olan âlet-i harb
Eyleme anuñ ıla harb ile darb
- 443) Gaflet itdüñ idi şah-ı cihân
Her taraftan saña hasm oldu 'ayân
- 444) Çün işitdi bu sözi şâh-ı 'Acem
Eyledi anı ihâta hem ü gam
- 445) Göñli isterdi anuñ daâi kıtâl
Hasm iki olduğına geldi melâl
- 446) Kankı suya ki olur ise revân
Yol bulur bir yañadan düşmen-i cân
- 447) İki kürbe ide bir şîri zebûn
İki miyve ide bir şâi nigûn
- 448) İki yüz biñ kişi cem'itdi temâm
Her biri âfet ü hûmı vü benâm
- 449) Kodı yüz elli biñin şehirde şâh
Hasmdan saklıya tâ taht-ı sipâh
- 23 a 450) Bir begi var idi gâyetde dilîr
Çarh olmaz vü siper itse ki tîr
- 451) Kardeşi oğlı idi fürs-i benâm
Tîz u hûn-pâş idi mânend-i hüsâm
- 452) Kıldı serverlere ol serveri ser
Didi vehm itmege olur feth u zafer
- 453) Turuñuz siz varayum Tebrîze ben
Şâyed ola ki olam hasm-şiken
- 454) Ma'bedüm var kıluban anda namâz
İdeyüm Hâlîka 'acz ile niyâz
- 455) Size çünkim gele nezdik Tatar
Gönderesüz şeh-i Tûrâna haber
- 456) Kaçdı Behrâm deyüp edâ idesiz
İnkıyâd ile şehi şâd idesiz

- 457) Kim urup kılmaya İrânı harâb
Çünkü eylemeye hışmı-y-la şitâb
- 458) Elli biñ server ile oldu süvâr
Her biri ma'nîde bir sâ-m-ı süvâr
- 459) İkişer yaylu atı iki şer
Yükleri yayları şemşîr u teber
- 460) Göçüben eyledi Tebrîz'e sefer
Kayser-i Rûma dahı oldu haber
- 23 b 461) Karşuladı sanuben Kayser-i Rûm
Kodı kıldugını sür'atle hücûm
- 462) Başladı inmege gitmekde direng
Ola âsûde şehe tâ ki ceng
- 463) Kayser eglendüğünü bildi çü şâh
'Azm-i hakân idüben çekdi sipâh
- 464) Buldı bir bedreka-ı râh-nümâ
'Alemi devr idici hem-çü sabâ
- 465) Şâh bir yoldan alup oldu revân
Bilmeye vardugın üstine ki ân
- 466) Fûrs ider şeh gidicek elçi revân
Gaflet eyleme sözi eyle ki ân
- 467) Gıybet eyledüğünü şâh-ı cihân
Eyledi ilçi-y-ile şâha 'ayân
- 468) Didi biz bendelerüz Hazret-i Hân
Kulluga bizi kabûlitse hemân
- 469) Varayum hizmetine yüz süreyüm
Şâhumuz oldu yüzini göreyüm
- 470) Nice olduğunı hıdmet göre şâh
Kuluyam ben de vü hem cümle sipâh
- 471) Kendinündür kamu İrân-zemîn
Komasun yıkmağa haylini hemîn
- 24 a 472) Sîm ü zer nakd-ı cevâhir ne ki var
Yoluna ânuñ idem cümle nisâr
- 473) Cân u dilden kulı kurbanı bile
Leşker incinmeye âheste gele

- 474) Karşular memleketüñ halkı şehi
Hâzır oldı kamu İrân sipehi
- 475) Varalum ‘izzet ü ikrâm idelüm
‘Alemi hidmetine râm idelüm
- 476) Aldanur ilçi sözine şeh-i Çîn
Oturur memleket ucunda hemîn
- 477) Geh yeyüp gâh içüp eylerdi şikâr
‘Ayş u ‘işretde idi leyl ü nehâr
- 478) Gice gündüz dimeyüp gitdi berây
Hâna iletdi şehi râh-ı nümây
- 479) Gördiler kaldı yakîn Hüsrev-i Çîn
İtdi bir gûşe(y)i Behrâm kemîn
- 480) Ol gün asâyiş idüp anda sipâh
Olup âsûde gider rahmet-i rah
- 481) Şeb olur hâzır ider âlet-i ceng
Bir nefes eylemedi dahı direng
- 482) İtmege ânı şebî-hûn u hakîr
Çaldılar tabl u nekâr-ı-y-la nefîr
- 24 b 83) Ol giçe hikmet-i Gûr Hüsrev-i Çîn
Har-gehün itmişidi huld-ı berîn
- 484) Çîn idüp begleri itmiş idi bezm
‘Ayş u nûş idi añlamaz idi rezm
- 485) Yemek içmek idi lâfîdi güzâf
Kıms u bal içün idi çoğ(1) lâf
- 486) Her biri yatdı olup mest (ü) harâb
Evvelâ itdi şebî-hûnı şarâb
- 487) Dâhı gâfil idüben anları h^vâb
H^vâbdan kalmadı bir kimsede tâb
- 488) Ba’dehu itdi şebî-hûnı ‘adû
Tutdılar kaçmaga her birisi rû
- 489) Mest ü lâ-ya’kil idi hayl-i Hıtây
Alamadılar ele tir ile yay
- 490) Ugradı har-geh-i hakâna çü şâh

- Almış ortaya görür mest-i sipâh
- 491) Atdan indi eline aldı hüsâm
İtdi hâfiklaruñ işini temâm
- 492) Girdi har-geh içine şâh-ı zemîn
Uyanur ‘arbededen hüsrev-i Çîn
- 493) Gördi pürhar-geh içi nâle vü vây
Aldı tîgîn eline şâh-ı Hıtây
- 25 a 494) Hân(1) karşıladı Behrâm-ı dilîr
Ceng ider biri biriyle iki şîr
- 495) Bir kılıç vurdı aña şâh-ı ‘Acem
Abanos iken olur taht-ı bekâm
- 496) İtdi ol zahm ile hakânı zebûn
Tahtdan düşdi yire zâr u nigûn
- 497) Virdi cân düşdügi gibi şeh-i Çîn
Kaldı andan dahı Turân-i zemîn
- 498) Günde biñ şeh yir ola hâk-ı siyâh
Göze görüneni amma ki giyâh
- 499) Olmada oldı müsâvî çü beşer
Ne belâdur yâ bu tâcıyla kemer
- 500) İçirür her kişiye merg çü mül
Kuribaş agrısıdur bâng-i dühül
- 501) Çün refik olmaz imiş mâl-ile câh
Ol midur nef’ki artura günâh
- 502) Fikr ideydi kişi mevtini eger
Saklamaz idı yığıp sîm ile zer
- 503) Hâl-i’âlemden olan kimse haber
Eylemez devlet-i âynaya nazar
- 504) Kişide çün ola fi’l-cümle kemâl
Görinür mi gözine mâl u menâl
- 25 b 505) Göz olur çün bir avuç hâk ile pür
Nazaruñda bir ola seng ile dür
- 506) İ’tibar oldı çü gaflet-i sebî
Aldanan kimse olur aña tabî

507) İ'tibârât-ı tılısm itdi Hudâ
Sanma gördüğünü tahkiki ola

508) Râki'at ise olur çünkü hayâl
Pes hayâle ne için bunca melâl

**ÇEŞEN-İ ŞÂH-I İRÂN-ZEMİN VE NİHÂDEN-İ TÂC-I METÂ'-I
BER-SER-BER HÂKÂN-I ÇİN VE MERÂSİLE-İ
CİHÂN-PEHLEVÂN BÂ-KAYSER-I ŞÂH-I RÛM**

509) Kıldı hakânuñ işin şeh çü temâm
Kırmadı 'askerini eyledi râm

510) Hânuñ olmuş idi bir oğlı esîr
Yerine eyledi şâh anı emîr

511) Kuşadup tîg geyürdi aña tâc
'Ahd kıldı vire amma ki harâc

512) Cân u dilden oluben bende-i şâh
Nîk-h^vâh oldı şehe cümle sipâh

26a 513) Bunlarun sıdkına şeh itdi çü hazm
Koyuben rezmi ider hân ile bezm

514) Yeyüp içüp çü çıkar başa şarâb
Dost-kâmiler içer şeyh ile şâb

515) Yüz üzüp hân didi ey şâh-ı zemîn
Bendelerden biri bil bizi hemîn

516) Ol Hudâ hakkı ki yaratdı cihân
Nitekim ola vücûdumda revân

517) Yâr olam yârûña a'dâña 'adû
İtmiyem hıdmetüñe çîn-be-rû

518) Baş u cân yoluña cân ile fidâ
Cümle kârûnda ola yâr Hudâ

519) Bir muradum var eyâ şâh-ı cihân
Diyeyüm hazretüne bâri 'ayân

520) Dilegüm olmaz ise bâri kabûl
Cân u dilden oluram şâh-ı melûl

521) Yirde yatdukca şehâ hüsrev-i Çin
Ola Behrâm şeh-i rûy-ı zemîn

- 522) Bir kızı kaldı eyâ şâh-ı serîr
Gelmedi gelmeyiser aña nazîr
- 523) Mihr-ruhsâredür ol mâh-cebîn
Reşk ider görse yüzün sûret-i Çîn
- 26 b 524) Gamzesi tir ü kaşı cacı kemân
İstikâmetde boyı nîze hemân
- 525) Çeşm-i bî-mârı çü nâz ile süzer
‘Alemüñ halk olur haste çiger
- 526) Fitneger kaşını çün eyleye çîn
Dil ider sîne-i vehm ile kemîn
- 527) Hareketde beli baykını (?)müdâm
Mürg-i dil saydına her bir kılı dâm
- 528) Sînesi âyîne-i gayb-nümâ
Mihr-i mirâtına feyz ide safâ
- 529) Göricek sûretini reşk ide hûr
Başdan ayaga teni gün gibi nûr
- 530) Boyı uzun beli ince teni nerm
Görse yüzünü melâyik ola germ
- 531) Kaşı gözi kara vü sînesi ak
On ikisinde dürür sinni de çâk
- 532) Agzı burnı uvacık küh-ı serîn
Mûya beñzer beli dikkatde hemîn
- 533) Utanur yürüyecek kebg-i deri
Gizlenür andan idüp şerm peri
- 534) Nakşı gâyetde güzel adı Nigâr
Cânda arâm komaz dilde karâr
- 27a 535) Ol sanem çift-i şeh olursa revâ
Şehden artuk yok aña çift-i sezâ
- 536) Mihr ider ölüm buyurur iseñ eger
Olsun âmîhte şîr ile şeker
- 537) Çün nigâruñ işidür vafmı şâh
Germ olup sûda ider mihre külâh
- 538) Didi çün bizi kabûl eyledi hân
Râzıyam bende nikâh eyle hemân

- 539) Vâliyidi çü nikâh eyledi şâh
'Akd-ı mihr eylediler mihr ile mâh
- 540) Kodu yâsı düğine başladı hân
Şâdlıg-ı-y-ıla tolar cümle cihân
- 541) Eyledi sûr-ı sürûr-ı-y-la herây
Gûş-ger eyledi mugan ile nây
- 542) Çeşn işin çünki temâm eyledi şâh
Oldı hem-h^vâbe şehensâh ile mâh
- 543) Gördi şeh bir sanem-i lâle-'izâr
Vâkı'â ismi gibi resm-i nigâr
- 544) Göricek biñ dil ü cân-ı-y-la sever
'Aşk gönlinde şehüñ eyledi yer
- 545) Bir iki gün sürüp anuñ ile dem
Döndi mülkine yine şâh-ı 'Acem
- 27b 546) Şâha bedrûd idüben hüsrev-i Çîn
Geldi Çine dil-i düşmenden emîn
- 547) Geyüben başına Behrâmî külâh
Oldı hâkân yerine mülkine Şâh
- 548) Vardı istahra şehensêh dahı şâd
Rûz u şeb hem-demi ol hûr-nijâd
- 549) Vardı çün tahtına sultân-ı 'Acem
Emr ider mûr-bed alur deste kalem
- 550) Yazmaga Kaysere mektûb-ı debîr
Eyledi müşk-ile âlûde harîr
- 551) Evvelâ yazanı ki evveli yok
Bî-nihâyet keremi ni'meti çok
- 552) Hâlık-ı hulkdür(ür) ferd ü samed
İdemez nisbet na kimse veled
- 553) Her kime virdiyise fazlı vücûd
Farzdur kim aña eyleye sücûd
- 554) Nâmıya oldı çün ol ism-i berâz
Başdan ayaga olur nâme-tırâz
- 555) Vasf idemez şeref-i ismini nâz

- Şeref-i zâtını kıl aña kıyâs
- 28 a
- 556) Keremi vâsıta-i halk-i vücûd
Eser-i lutf-ı bû nâ-bûd ile bûd
- 557) Âdemî-zâde viren ‘akl u kemâl
‘İzz ü ikrâm u kerâmât ü celâl
- 558) Hâzini olamadı çerâg u zemîn
Âdemi eyledi gencîne emîn
- 559) Ba’dehu Kaysere pes itdi selâm
Kıldı ta’zîm-ile tekrîmi temâm
- 560) Didi ey pâdişeh-i nîk-nijâd
Zâtına lâzım olan dâniş ü dâd
- 561) Neyledim n’itdüm ola bari saña
Ki ‘adâvet idesin şöyle baña
- 562) Saña bir kimse ki kılmaya zarar
Baglama kasdına kîn ile kemer
- 563) Eyleme kendüñe ahbâb-ı ‘adû
Dâyima sag gelür sanma sebû
- 564) Yiyebildügüñ aşâ uzada el
İdebildigüñ işe baglaya bel
- 565) Lokma kim olmaya hazm anı yeme
Ki kılur semm gibi muhtâc-ı seme
- 566) Çün nefes yolını sedd eyliye nâm
Şübhesüz sür’at ider çıkmaga cân
- 567) Beni bilmez misin ey Kayser-i Rûm
Eyledüñ baña ne cân ile hücûm
- 28 b
- 568) Kurt koñşısını yemez çü şehâ
Bize kasd eylemek ola mı revâ
- 569) Koñşı(y)ı koñşıya sorar çün İlâh
Bizi âzürde niçün eyleye şâh
- 570) Eyledüñ çünki ta’âruz bu kadar
Gâfil olma irüşür saña zarar
- 571) Baña virmek gerek elbette harâc
Yoksa vâllâh gider taht ile tâc

- 572) Cenge çünkim çeke bir şâh-ı sipâh
Havf idüp dönse gider genc ü külâh
- 573) Pây-ı mâl olup olur hasma zebûn
Şehler içinde olur baht-ı nigûn
- 574) Varıcak dönme dinür var bu mesel
Eyle sen dahı nasîhatle ‘amel
- 575) Berü gel eyleyelüm ceng ü cidâl
Göresin niçe olur sen de kitâl
- 576) Gırre olma sipeh-i gence şehâ
Çün gele nusret olur cümle hebâ
- 577) Cizye girü virmezseñ ceng iderüm
‘Alemi gözlerüñe teng iderüm
- 578) Hâzır ol kim çekerüm ben de sipâh
Geyüben başuma pûlad külâh
- 29 a 579) Çün idem hınkumı meydânda cümân
Divşüre Rüstem ise hasm gümân
- 580) Çün idem nîze(y)i mœzâb-ı demâ
Siperin ditrede vehm-i-y-le semâ
- 581) Kankı server ki baña egmeye baş
Başı ucında diker dehr eli taş
- 582) Şîrlerden niçe aldugumı tâc
Halk-ı ‘âlem baña virdügüni bâc
- 583) İşidüpdür bilürem şâh-ı cihân
İtmesün oda çü pervâne revân
- 584) Eyledi bana husûmet şeh-i Çîn
Hâlin işitdük eyâ şâh-ı zemîn
- 585) Sen baña gelmez iseñ ben varayum
Turabilür mi sipâhuñ göreyüm
- 586) Hasmuñ idem çü reyâhına nazar
Görinür bana Hudâ hakkı eber
- 587) Ne kadar çokluk olur ise sipâh
Görinür gözlerüne hem-çü giyâh
- 588) Tîgıma cümle cihân halkı zebûn
Gam yok olursa ‘adû hayli füzûn

- 589) Mülkiñe varur iseñ sag u esen
Bilesin bilmedüñ ise beni sen
- 29 b 590) Nâme(y)i öyle diyüp itdi temâm
Ve's-selâm-ile aña itdi hitâm
- 591) Buldı bir ehl-i dil ü mîr-i kelâm
Nâme(y)i virdi şehe itdi selâm
- 592) Didi var baña getür togrı haber
Ya kıtâl eyleyelüm ya vire zer
- 593) Nâme(y)i aldı resûl oldu revân
Hazret-i Kaysere irişdi demân
- 594) Yüz urup şâha du'â itdi resûl
Göricek nâmesini oldu melûl
- 595) Bildi Behrâm ile ger eyliye ceng
Rûm mülkini ider çeşmine teng
- 596) Şeh-i Çîn ana ki olmaya hemâl
Hasm anuñla bula mı çünki mecâl
- 597) Çâresi sulh-ı derây şâh-ı hemîn
Başa çıkmaz aña her kim ide kîn
- 598) Virüp ilçisine çok sîm ile zer
'İzz ü ikrâm u ri'âyetler ider
- 599) Bir kızı var idi hûrşîd-i zemîn
Müşterî-tal'at u nâmıydı çîn
- 600) Kaddi Tûbâ idi ruhsârı cinân
Kevser idi leb-i mey-gûnî hemân
- 30 a 601) Kasd ider kim añı Behrâma vire
Ta ki gönliñe anuñ ile gire
- 602) İdine kendiye dâmâd anı şâh
Telef olmaya ara yirde sipâh
- 603) Hasmina hasm ola vü yârına yâr
Biri biriyle ide 'ahd u karâr
- 604) Beglere söyledi tedbîrini şâh
Maûlahat gördi bu râyını sipâh
- 605) Koşdı ilçisine destûrını şâh

Virdi çok sîm u zer u taht u külâh

- 606) Meh-likâya virübenhayli cihâz
Bile gönderdi vü'arz itdi niyâz
- 607) Gerd-i gerdûne çün ol mâh-likâ
Gördi reşk eyledi gerdûn-ı semâ
- 608) Kadr buldı meh-ile hem-çü felek
Sâyebân itdi cenah aña melek
- 609) Anı zeyn itmişidi kırmızı sîb
Çarh-ı atlas gibi bulmuşıdı zîb
- 610) Çeküben tevsen-i gerdûn-hırâm
Seyr ider sür'at-ile Dârü's-selâm
- 611) Aldı oraya anı Rûmî sipâh
Hûblar hâle arasında o mâh
- 30 b 612) Oldı mihire çü gerdûn-ı makâm
Halka gösterdi makâmât-ı temâm
- 613) Düzdi her çarh-ı ber-avâzeye sâz
Keşf olur 'âleme ol sâz-ile râz
- 614) Âsmân idi velî sâyir olur
Çarhdan fark bu ol dâyir olur
- 615) Üştüre estere yogidi 'aded
Cümlesin bilmez idi hîç ahed
- 616) Yükleri yeşim ü zer ü la'l u kumaş
Bister anuñ kimi kimi ferrâş
- 617) Rûmî mahbûblaru Rûmî gulâm
Her biri lâle-ruh u serv-i hırâm
- 618) Oldılar 'azm idip Îrâna revân
Ol sefer anlarun 'iydiydi hemân
- 619) Kona göçe ol iki ilçi gider
Yaglı ballu ikisi yeyüp içer
- 620) İlçiler geldi çü Îrâna karîb
Virdi Behrâm işidüp mülkine zîb
- 621) Karşular memleket ucunda sipâh
Cümle begler ile yok arada şâh

- 31 a
- 622) ‘Âlemün toldı içi bâng ü nevâ
Oldı her kûşede ‘ıyş ile safâ
- 623) Sâz u söz oldı kamu reh-güzerî
‘Ayş u nûş oldı hemânâ seferî
- 624) İrdi çün şöhret-ile şehre nigâr
Oldı râhına zer ü sîm-nisâr
- 625) Çokdı bânûları ağır ile hem
Geldi yirine pes âyîn-i ‘Acem
- 626) Oldılar karşulayup la’l-feşân
La’l üzere yürüdi serv-i revân
- 627) Tevseni pâyine hınna idi lâ’l
Aşınur lûluya basmagıle na’l
- 628) Döşediler yoluna hazz ü harîr
Saçdılar her harafa müşk ü ‘anber
- 629) Düşdi sâzendeler ögine revân
Nagme-ger kimi kimi raks-künân
- 630) Çün sarâya gelür ol suret-i Çîn
Karşular ‘izzet idüp şâh-ı zemîn
- 631) Saçılar saçup aña hüsrev-i şark
İtdi dür-dâne-i cevherlere gark
- 632) Tutdı cennetde çün ol Tubî-mekân
Oldı ol hûri-y-ile bâg-ı cinân
- 633) Sûr-ı esbâbına pes başladı şâh
Eyledi çeşn ü harab bir nice mâh
- 31 b
- 634) Bezl idüp ‘âleme sîm ile zeri
Dökdi meclislere şehd ü şekeri
- 635) Toldı kâlâ-yı garîb-i-y-le sarây
Yer bulunmazdı iki kişi koya pây
- 636) Ger olup bâng-i rebâb ile felek
Geldi bülbül gibi ol bezme melek
- 637) Bezm (i) zeyn itdi görür kût-ı revân
Oldı hayvân suyu kulmetde nihân
- 638) Sâkinüñ kalmadı sâkında çü tâb
Oldı âb ile tehî bâde habâb

- 639) Zîynet-i bezm olalı kebk-i derî
Almaz oldılar ele gül-şekeri
- 640) Şerbet-i şehd olup arada sebîl
Mevc urup akdı mey-i nâb çü Nîl
- 641) Bülbüle bülbüli çün itdi sadâ
Toldı ‘âlem içi bâng ile nidâ
- 642) Akıdup agzı suyn meclise câm
Eyledi serv gibi sâkî(y)i hrâm
- 643) Mest olur kor içine bülbüle baş
Râz-ı sâgar açılıp eyledi fâş
- 644) Başladı şîveye sâkî-i zarîf
Nagmeger okıdı eş’âr-ı latîf
- 32 a 645) Şevk-ıla şöyle içerler mey-i nâb
Gark ider bunları kim seyl-i türab
- 646) İzn virdi gidene şâh-ı cihân
Kaldı mahremleri şâh ile hemân
- 647) Gitdi anlar dahı şeh kaldı hemîn
Kıldı ta’yin mihir mevrîd-i dîn
- 648) İtdiler ‘akd u nikâhı çü dürüst
Getürür yanına şeh dilberi cüst
- 649) Görđi Kayser kızınıñ çünki yüzîn
Kendüzünden geçüp unıtdı sözin
- 650) Görđügi yog idi bu resme nigâr
Serv-kadd gonçe-dehen lâle-’izâr
- 651) Meyl idüp biñ dil ü cânıyla añâ
Subha dek sürdi anuñ-ile safâ
- 652) Subh-dem eyledi dîvânını şâh
Tahtına çıkdı geyüp başa külâh
- 653) Bir ziyâfet ider ilçıye ki şâh
Görmedi mislini hürşîd ile mâh
- 654) Sol kadar virdi añâ sîm-ile zer
İtmez oldı ki zer u sîme nazar
- 655) Eyledi Kayser ile ‘ahd u karâr

- Kim olalar bir birine hisâr
- 32 b 656) Ogul ata oluben ol iki şâh
Oldı bir ol iki mülk iki sipâh
- 657) Gönderür ilçî ol ‘âli-nijâd
Göricek Kayser olurhurrem ü şâd

**REFTEN-İ CİHÂN -PEHLEVÂN MÂNEND-İ RES LÂN
BE- MÜLK-İ HİNDUSİTÂN**

- 658) Dimiş efsûn-ger-i efsâne-nigâr
Sihir ile dürlür idüp kıl k nisâr
- 659) Kâs iderhusrev-i iklim-i ‘Acem
Varuben Hinde dike anda ‘alem
- 660) Seyr idüp memleket-i Hindî temâm
Kendüye şehirlerini eyleye râm
- 661) Hep ‘ayâr eyleme serverlerini
Sınayup gördü dilâverlerini
- 662) Bile nice ider ol kavm-i kıtâl
Kendüye anda bulunur mı hemâl
- 663) Fethine çâre nedür fikr kıla
Hîle ve erlik ile Hindî ala
- 664) Yedi mülküñ olice derdine mîr
Kâs ider Hinde daâî şâh-ı dilîr
- 33 a 665) Yerine Nersi yine eyledi şâh
Geydirür başına Behrâmî külâh
- 666) İlçiler suretine girdi hemân
Armagan hâzır idüp şâh-ı cihân
- 667) Emr ider kâtib alur deste kalem
İtmege nâme şeh-i Hinde rakam
- 668) Evvelâ nakş idüben nâm-ıhudâ
Yazdı ‘üvânına hamd ile senâ
- 669) Vâcib oldur ne kadar var ise nâs
İdiler hazretine şükr ü sipâs
- 670) Pâdişehler kamu yanında zelîl
Birdürür kudretine peşşe vü pil

- 671) Kimse virdügüne mâni'olamaz
Sa'y-ile virmedüğünü alamaz
- 672) Viren insâna kirâmât u cûd
İtdiren aña sürûşına sücûd
- 673) Oldı her bir eseri şâhid-i zât
Anuñ emr-i-y-le hayât ile memât
- 674) Yaradılmış kamu mahfi vü 'ayân
Her biri varlığını itdi beyân
- 675) Halk mahlûkdurur Hâlık odur
Halk merzûkdurur Râzık odur
- 33 b 676) Her ki bir bilmez olur ehl-i cahîm
Hâmiye ehli alur içe hamîm
- 677) Bir dürür birliğine itme gümân
Şâhid-i vahdetidür kevn ü mekân
- 678) Dimiş ey Hindüñ şehi göziñi aç
Gönder elbette baña bâc u harâc
- 679) Gönderür idüñ olunmazdı haleb
Gelmedüğine nedür şimdi sebeb
- 680) Feyzuñi bir baña gönder zer ü sîm
Tîgdan başıñ ola tâ ki selîm
- 681) Düşmen idinme beni kendüñe sen
Olmaya pirehenüñ tâ ki kefen
- 682) Hışm ile Hinde çekem çünki sipâh
Nizeler 'âlemi tuta çü siyâh
- 683) 'Alemi tolduruben tîg u teber
Mülküñi eyliyeler zîr ü zeber
- 684) Kalmaya kal'a ki olmaya harâb
Kalmaya kimse ki çekmeye 'azâb
- 685) 'Avret ü oğlan ola cümle esîr
Kalmaya kimsenede köhne hasîr
- 686) Mülk ü mâluñ ıla başıñ da gider
Hele ben saña didüm togrı haber
- 34 a 687) Yaluñuz Hinde varup Rüstem-i Zâl
Eylemişdür defe'ât ile kıtâl

- 688) Hind serverleri bulamadı nefer
Kıldı ol memleketi zîr ü zeber
- 689) Çünkü andan degülem ben dahı kem
Hindülardan gele mi gönlüme gam
- 690) Pehlevânım baña yok şimdi nakîr
Terk-i tâc oldu baña zir-i serîr
- 691) Elüme çünkü alam tir ü kemâñ
Varmadanhasm vire vehm-ile cân
- 692) Elüme çünkü alam tîg u mecen
Gevşeni düşmenüñ ola kefen
- 693) Senden ulu şeh idi Hüsrev-i Çîn
Gitdi başı baña itmek-ile kîn
- 694) ‘Alemüñ şâhiyidi Kayser-i Rûm
Turamadı baña itdüm çü hücûm
- 695) Darb-ı dest ile olup tâc-ı giyân
Olmuşum tîgum ile şâh-ı cihân
- 696) Cengde kimdir uzadan baña dest
Kim onuñ eylemeyem kadrini pest
- 697) Çü cihazum altımda cümân
Turamaz hamlesine pîl-i demân
- 34 b 698) Benden öğrendi cihân halkı neberd
Görse kim tîgum olur zer gibi zerd
- 699) Benim ile bilüben rezm ü kemâl
Benden öğrendi cihân halkı cidâl
- 700) Cehl ile eyler iseñ ceng ü cidâl
Getürem başuna çok dürlü zevâl
- 701) Sözümi tutup olursañ baña yâr
Çalışayum yoluña leyl ü nehâr
- 702) Cümle Hindî ideyüm emrüñe râm
Şehlerini ideyüm saña gulâm
- 703) Nâme(y)i böyle diyüp itdi temâm
Yazdı pes hirine temme kelâm

- 704) Ne kadar var ise gâyet de dilîr
Bile yoldaş idünür şâh-ı serîr
- 705) Kodı her birini bir hidmete bes
Ki görüp itmeye vehm anları kes
- 706) Her biri kendüyi pinhân kılur
Kimi sâyis kimi har-bende olur
- 707) Bir kılâvuz oluben şâh-ı cihân
Hinde bu hayl-i-y-ile oldı revân
- 708) Hinde yakın varicek şâh-ı cihân
Gönderür şeng- ile bir peyk-i revân
- 35a 709) Geldigin işidicek Hind şehi
Gönderür karşılamaga sipehi
- 710) Aldılar gitdiler ikrâmlar idüp
Vardılar Dehliye müddetle gidüp
- 711) Şöhret ile gelicek şehrine şâh
Kondurur ‘izzet ile anı sipâh
- 712) Pür olur et’amadan kondugı çây
Matbaha döndi hemîn sahn-ı sarây
- 713) Eyledi yeyüp içüp çünkü huzûr
Gidüben vehmi tolar kalb-i sürûr
- 714) Şâh-ı şengül geyüben başa külâh
İtdi dîvân kıluban cem’-i sipâh
- 715) Encümen oldı gelüp çünkü sipâh
İlçiyi da’vet ider yanına Şâh
- 716) Geldi çün şâh sarâyına karîb
Pîş-keşlerle virüp kendüye zîb
- 717) Çeküben pîş-keşin öpdi zemîn
Çıkarup nâmesini sundı hemîn
- 718) Başına kodı öpüp nâme(y)i şâh
Okudur işüdüp incindi sipâh
- 719) Didiler kim kim ola şâh-ı ‘Acem
Ki bu vehm ile idüp nâme-rakam
- 35 b 720) İ’tibâr itmeye göndere size
Bu berâberdür ölüm ile bize (?)

- 721) Şeh dönüp ilçiyeye pes kıldı **hiâb**
Eyledi hüsrev-i İrâna ‘itâb
- 722) Didi dîvâne midür şâh-ı ‘Acem
Diline geleni diye çü kalem
- 723) Şol sühan kim ider ruhsârı midâd
Diye mi anı olan ‘âlî -nijâd
- 724) Ululuk olsa nijâdında eger
Bize göndermez idi böylehaber
- 725) Bir kişi kim giye başına külâh
Her şehün kadrini bilmese günâh
- 726) Hind ne mülk idügün bilmedi şâh
Yokdurur sandı ola bunda sipâh
- 727) Gelür ise göre hâlini n'ola
Çinde bulmadığını bunda bula
- 728) Bilmemiş neydüğünü pîl meger
Fark kılmaz ola ya nef' ile zar
- 729) Sanur ola bizi ol hayl-i Tatar
Yok sanur bizde dahı tîg u teber
- 730) Sanmasun bir ok atup bizi döner
Cenkde biz iderüz sîne siper
- 36a 731) Toludur Hindüñ içi pîl-i demân
Her biri leşkerimüñ şîr-i jiyân
- 732) Bunlaruñ san'atıdır ceng ü cidâl
Biri dönmez olur olursa kîtâl
- 733) Ne söz idi bu söz anuñ ki dir ol
Bize korkutmak ile mi bula yol
- 734) Raylar başlarına giyeli tâc
Virmediler daâi bir şâhaharâc
- 735) Öldürürdüm ya iderdüm seni lâl
Resmdür ilçiyeye yok lîk zevâl
- 736) Didi Behrâm ki ey şâh-ı cihân
Nakldür vâcib olan baña hemân

- 737) Her ne kim didiyise Hazret-i şâh
Dimesem olur idi baña günâh
- 738) İder idi varicek baña 'itâb
Ne 'itâb eyler idi belki 'azâb
- 739) Şâh-ı Hind itdi çü Behrâma nazar
Gördi kim lâyıık u dîhîm ü kemer
- 740) Cüssede pîl ü şeca'atde çü şîr
'Akıl ü hoş-sühan ü merd-i dilîr
- 741) Begenür gâyet anı şâh-ı cihân
Kasd ider alı koya anda hemân
- 36 b 742) Viridi dîbâlar şemşîr ü kemer
Cevherî tâc u zer ü sîm u güher
- 743) Gönderür yine mekânına şehi
İledür menzile seyyâre mehi

BEZM-İ ŞÂH-İ HİNDÜSİTÂN VÜ MUSÂRA'A-İ CİHÂN PEHLEVÂN

- 744) Derc iden derc-i ma'âniye dürer
Şöyle nazm eyledi bu silke güher
- 745) Ki seherden turuban Hind şehi
Lâleveş başına geydi külehi
- 746) Bâgda serv gibi kıldı karâr
Çetr-i şâhı dutar üstinde çenâr
- 747) Bezm-i saz aldı gülistânda çü gül
Zeyn ider meclisini nukl ile mül
- 748) Viridi fer meclise gilmân ile hûr
Saçdılar şem'gibi her biri nûr
- 749) Yer yer oturdu gelüp çeng-nevâz
Her biri aldı ele nâz ile sâz
- 750) Toldı sâkiler ile bezm-i şerîf
Her biri sâde rutu şûh u zarîf
- 37 a 751) Geldi memzûc u sürâhî vü kadeh
Kalb ola tâ zer u sîm ile ferah
- 752) Meclis esbâbı kamu sîm ile zer
Tâs-ı sakâ gibi pür câmı güher

- 753) Geydi her sîm-beden gevherî tâc
Hûbluk memleketinden k'ala bâc
- 754) Gerd-i dibâlara bağlandı kemer
Hüsn-i kadrini mezîd eyledi zer
- 755) İlçi(y)i meclisine da'vet ider
Kodılar anuñ çün kürs-i zer
- 756) Meclise geldi şükûhiyle çü şîr
Döşediler rehine çînî harîr
- 757) Saçdılar her yañadan sîm u zeri
Sîm ü zer ferşe döner reh-güzeri
- 758) Karşular şeh dahı bir niçe kadem
Geldi oturdı ser-efrâz-ı 'Acem
- 759) Buldı şâh ile şeref kürsi-i zer
Kürsi **ûanhtem** idi şâh-ı güher
- 760) Gördiler hey'et ü sîmâda çü şîr
Begenürler anı sultân u vezîr
- 761) Yâl ü bâlına iderler çü nazar
Egdiler Hind dilâverleri ser
- 37 b 762) Kadd ü kalebde görürler ki çü pîl
Rân-ı bâzûsı hemîn rûyına mîl
- 763) Döyemez niçesine bebr-i beyân
Turamaz cümlesine şîr-i jiyân
- 764) İtdi serverlere şeh dahı nazar
Begenür bunları ol ejder-i ner
- 765) İçilir şerbet olur devr-i temâm
Çekilür meclise ardınca ta'âm
- 766) Toldı hüsnîler ile sahn-ı sarây
Kim bulunmazd(ı) kaşık komaga çây
- 767) Mihr ü meh kurs olur bezm de nâm
Ol tabak güller ile sofrâ cinân
- 768) Yiyüp içildi çü götrüldi ta'âm
Seyl olup akdı ara yerde müdâm
- 769) Bahr-i yâkuta salup keştî-i zer
Yıgılır nûde gibi nukl ü şeker

- 770) Gün gibi devr idüben sâki vü câm
Hûblar serv gibi buldı hırâm
- 771) Ney idüp nâle kılur çeng ü figân
Toldı avâze-i sâz-ile cihân
- 772) İçilüp mey çü çıkar başa şarâb
İtdi Behrâma şeh-i Hind hitâb
- 38 a 773) Didi ey server ü serdâr ü dilîr
Cüsse de pîl vü seca'atde çü şîr
- 774) Cân u dilden seni sevdüm hele ben
Kıla bunda bizi terk eyleme sen
- 775) Yokdur oglum ki idem yerüme şâh
Hep senüñ mülk ü hazâyin ü sipâh
- 776) İki İrân kadarı var bu diyâr
Yedîbîn pâre yârer kal'ası var
- 777) 'Ays u nûş ile idüp sayd u şikâr
Tâ şeref bula senüñ ile diyâr
- 778) Bir kızum var vireyüm anı saña
'Ömrüñ oldukça du'â eyle baña
- 779) Anda hatm oldu cemâl ile kemâl
Yokdurur aña zamânında hemâl
- 780) İtdi Behrâm çü bu sözleri gûş
Şâd olup bir tolu itdi şeh nûş
- 781) Baş urup emrüñe oldum didi râm
Kıldı sevgend ile 'ahdini temâm
- 782) Şâh-ı Hind oldu bu ma'niye ferah
Toldurup sundı aña yine kadeh
- 783) Nûş idüp didi ki ey şâh-ı cihân
Bir yaña olsa eger halk u cihân
- 38 b 784) Dönmezem gam yemezem ceng iderüm
'Alemi başlarına teng iderüm
- 785) Bilmedi kadrimi Behrâm-ı dilîr
Döyemez yoksa benüm pençe-i şîr
- 786) Göresin çün ola ey şâh-ı kîtâl

Bulunur mı baña meydânda hemâl

- 787) Ya alıcak elüme gürz-i girân
Döye mi heybetüme şîr-i jiyân
- 788) Hüsrevâ olmyıcak vakt-ı neberd
Kadrini bildiremez lâf ile merd
- 789) Hele bir gün olalum seyre süvâr
Göre merdâneligimi bu diyâr
- 790) Göreler niçe olur erde hüner
Tutulur ya niçe şemşîr ü siper
- 791) Küşt-i girem bana her kim ura dest
Basup elbet iderüm kadrin(i) pest
- 792) Bir zeber dest bul ey şâh-ı zemîn
Kadd-ü kâlebde ola pîl hemîn
- 793) Ki güreş dutam anuñ-ile fakîr
Ya beni ol ya idem ben anı zîr
- 794) Zûr u bâzumı göre halk-ı cihân
Uzada medhine her kişi zebân
- 39 a 795) Var idi bir güreşür tâze cüvân
Pile beñzerdi mehâbetde hemân
- 796) Pîlden artuk idi eylese zûr
Her öginde yer idi bir nice gûr
- 797) Âhen olur idi destinde hamîr
Görmemiş mislini bu ‘âlem-i pîr
- 798) ‘Azm-i rezm itse kaçana kim şehr-yâr
Esb çekemez pîle olurdı süvâr
- 799) Tîre ebridi degül idi beşer
Sâ’ika sanur idi savtını ger
- 800) Destinüñ her biri bir şâm∞-mecen
Regi a’zâsunuñ içinde resen
- 801) Agzı bir tüfte tenür idi hemân
Her biri dişlerinüñ nûk-i sinân
- 802) Burnı har-gâh u sûtûn idi sûtûn
Zâl-i zerri ide küştîde zebûn

- 803) Bu kadar gövde ile işci vü cüst
Heft ile göre şeh olmaya süst
- 804) Da'vet eyledi anı mescide şâh
Geldi baş urdı şeh öninde sipâh
- 805) Gördi Behrâm anı bir pîl-ı sütürg
Döyemez nicesine bebr ile gürg
- 39 b 806) Bakamazlar bu yüzine şöyle mehîb
Döndürür çarâa-geri arzı çü sîb
- 807) Vehm kılmadı görüp anı dilîr
Çekinür aña şikârına çü şîr
- 808) Bildi Behrâmı dahı pîl-i siyâh
Yâl ü bâlına oñat itdi nigâh
- 809) Gördi bir Rüstem-i dem ejder ü ner
Döyemez niçesine pîl ü hizebr
- 810) Nazar itdükçe olur vehm-i füzûn
Olmadan dert daâi oldı zebûn
- 811) Emr ider şeh soyınur ol iki meyl
Geldiler cüş ile meydâna çü seyl
- 812) Pehlevân yerine turmuşidi şâh
Dest-yâri gibi pây öpdi sipâh
- 813) Dest urup çün yapışur o iki pîl
Sarmaşuben tolaşur san iki mîl
- 814) Zûrı bâzûya getürdi iki şîr
Oldı bir anlara bâl-i-y-ile zîr
- 815) Cüş idüp iki taraftan iki seyl
Karişur birbirine Kulzum ü Nîl
- 816) Tutuban bir kesesin şâh-ı cihân
Sindurup yere ider anı hemân
- 40 a 817) Çaldı tagıtdı idüp def'-i zebûn
Halk bildi kim idüğini füzûn
- 818) Çekdi bir ayagını yanına pes
Asılur mahmil ile mânend-ı ceres
- 819) Kündesin anlamayup itdi hemân
Kaldı hayrân kaluban pir ü cüvân

- 820) Def'i basdığını ol pîli bu şîr
Hayrete vardı görüp şâh u vezîr
- 821) Sîm u zer itdiler üstine nisâr
Sîm u zerden olur eârâf hiûâr
- 822) Hil'at u tâc ile şemşîr ü kemer
Virüp itdi şehi tâcına güher
- 823) Bu güreş derdi di ey şâh-ı cihân
Bir güreşmekle ne fark ola cüvân
- 824) Güreşelüm iki kez dahı şehâ
Artık eksik kim ise kâhir ola
- 825) Yine el urdı silünüp iki dîv
Sarılup birbirine kopdı girîv
- 826) Oldı bî-cân çün iki ejder-i ner
Na'ralar urır idi mest-i hizebr
- 827) Kapdı başına çıkardı anı şâh
Fark üstinde tutar hemçü külâh
- 40 b 828) Bahş idüp anda anı şâh-ı cihân
Kodı arkasınuñ üstine hemân
- 829) Döküben her biri bulut gibi ter
Toprak oldular olup zîr ü zeber
- 830) Yine silinüp urur çün şâh el
İntifâ itdi siyeh hemîl-i bel (?)
- 831) Sedelemler (?) ururıdı aña şâh
Bulamaz idi velî kaçmaga râh
- 832) Keşmiyândan çevirüp eyledi zîr
Loglamalar virüben itdi esîr
- 833) Tagıdur çünki câlib-i çenber ider
Bükdi bâzularını hemçü kemer
- 834) İledüp eñsesine destini cüst
Şeh kodı oldı idüphaûmını süst
- 835) Pes idüp öpdi pes önünde zemîn
Didi kim yirde el arkası hemîn
- 836) Baş urup geydi libâsın yine şâh

Sevdi cân ile anı cümle sipâh

837) Yüki yetince içüp şâh-ı ‘Acem
‘İzn alup baüdi rikâbına kadem

838) Binüben vardı visâkına revân
Yatuben râhat olur serv-i revân

41a

**SÜVÂR ŞODEN-İ ŞÂH-I HİNDUSİTÂN VÜ
MERDİ-NİM DEN-İ CİHÂN PEHLEVÂN**

839) Tevsen-i çerha çü mihr oldı süvâr
Bindi Behrâm-ile şeh tutdı kenâr

840) Çıkdı seyrâna bile cümle sipâh
Necm idi halk iki şeh mihr ile mâh

841) ‘Âleme toldı sadâ-y-ıla sahîl
Gûş-ger ider idi na’ra-i pîl

842) Vardı meydâna vü ûaf çekdi sipâh
Didi Behrâma besâ lutf-ile şâh

843) Ke'y cihângîr ü cihândâr u dilîr
Zûr u bâzûda vü heybetde çü şîr

844) Cilve kıl cilve gehüñ oldı mesâf
Hind serverleri tâ kılmaya lâf

845) Göreler niçe togar anadan er
Tutulur ya nice şemşîr ü siper

846) Yâ nice olur imiş esb-i cemân
Tutulurmuş ya niçe şast u kemân

847) Tutulur elde niçe tîr ü kemân
Durulur saga sola nice nişân

41 b

848) Pes çerâyendesini itdi cemân
Sandı görenler anı bâd-ı vezân

849) Şâh-ı şehbâz idi vü raâşi ‘ukâb
Hind serverler(i) yanında gurâb

850) İbtidâ aldı ele tîr ü kemân
Urdı sagına vü solına nişân

851) Urd(ı) anıñ dahı sûfârına tîr

- Hayretde vardı görüp şâh u vezîr*
- 852) Bir okı(nı) ol atup şâh-ı cihân
Kıldı sûfârını birine nişân
- 853) Okına oldu yine okı siper
Olmadı k'o hamel-i haste-ciger
- 854) Halkalar eyledi meydânda nişân
Ki ala nîze ele şâh-ı cihân
- 855) Halkalardan çü zırh geydi zemîn
Kıldı şeh nîze ile bir yere cîn*
- 856) Âsiyâ gibi çevirdi anı tîz
Urdı senge idüben sengine tiz
- 857) Döymedi nîzesi zahmine hacir
Güzer itdi nitekim bizden eber
- 858) Gösterür bunlara çün lu'b-ı sinân
Aldı def'i eline gürz-i girân
- 859) İtdi perrân anı vâpesi devân
Kabzasından yetişüp tutdı revân
- 860) Âsmâna çıkıcak ebr misâl
Reşk ider çünki yire ine hayâl
- 861) Koyup anı eline aldı hüsâm
Gösterir lu'blarun cümle temâm
- 862) Âsmâna atuben tîg-ı revân
İnmeden aldı ele tîr ü kemân
- 863) Eyleyüp sür'atle rahş-ı demân
Zeyn üstünde turur elde kemân
- 864) Uruban râst-ı nişânına hedeng
Urdı pes kabza-i şemşîrine ceng
- 865) Yine vurdı sola vü saga nişân
Oturup zeyne nihân itdi kemân
- 866) Çaldı düşürdi atı na'lini hem

* 851b) Vezin bozuk

* 855a) Çü: Çün

- Sümm-i esbine irişmedi elem
- 867) At segürdürken inüp yine biner*
Sür'atîle ki olur hayra nazar
- 868) Ne kadar var ise lu'bile hüner
Gösterir şâha şehi şîr-ciger
- 869) Âferîn eyleyüben itdi nisâr
Üstine her ne kadar genci ki var
- 42 b 870) Oldı ol mâh ile yagmacı ganî
Hisse-dâr oldı şerîf ile denî
- 871) Şâd olup geldi her âyine emîr
Bile yanınca cihân-dâr-ı dilîr
- 872) Subha dek eylediler 'ayş ile nûş
Demleri itdi yine mey gibi cûş
- 873) Mest olup itdiler ol gice huzûr
Şevk-ı dildâr ile pür kalbi sürûr

**MÜJDE KERDEN-İ VEZİR ŞÂH-I HİNDUSİTÂN
BE-CİHÂN PEHLEVÂN**

- 874) Şâh-ı şengül turuben subh meger
Gönderür kendi vezirine haber
- 875) Ki gelüp halvet ola şâha karîn
Biri ol ola biri şâh hemîn
- 876) Gelüben şâha du'â itdi vezîr
Yüz urup ayagina öpdi serîr
- 877) Didi ey hem-reh u hem-râz u enîs
Yâr-ı hem-zâd u vefâ-dâr u celîs
- 878) İledüp tâc ile Behrâma kemer
Eyledüm vâli-i mülk ile haber
- 43 a 879) Kızuma virdüm iderüm aña sûr
Ki melikdür yaraşur hem-dem-ı hûr
- 880) Bu sözi işidicek itdi pesend
İrmesün devletüñe didi gezend
- 881) Vardı Behrâma du'â itdi vezîr

* 867a) At segürdürken inüp yine biner: At segürdürken yine inüp ~~biner~~.

- Didi ey lâyıık-ı dîhîm ü serîr
- 882) Çok selâm eyleyüben sizlere şâh
Virdi taht ile libâsıyla külâh
- 883) Kasdı bu vâli-i mülk ide sizi
Anuñ içün size gönderdi bizi
- 884) Kızını virdi ki dâmâd olasın
Şâh olup memlekete şâd olasın
- 885) Kız degüldür ya peridür ya melek
Görmedi ancılayın mihrî felek
- 886) âulk idelden berü dünyâyıhudâ
Gelmedi aña bedel mâh-likâ
- 887) Dâyim ol mâh-nikâb ile güzer
Yüzine bakmaga yok tâb-ı baûar
- 888) Gerçi ser-geştesidür mihr ile mâh
Bulmaz menziline perisi râh
- 889) Görse Havva tola kalbine hevâ
Diye yok hûride bu hüsn ü behâ
- 43 b 890) Göricek sen anı ey şâh-ı cihân
Kulu olduguña yok hiç gümân
- 891) Hûblar gördüñ ola nice nice
Lîk ‘ömr oldur anuñ ile geçe
- 892) Vasfın işitmiş idi şâh-ı zemîn
‘Aşık oldu dil u cân ile hemîn
- 893) Her ki zen dost ola işide cemâl
Sabra kalur mı dahı anda mecâl
- 894) Didi şeh çünki kabûl itdi bizi
Başımuñ yüzümüñ üstine sözi
- 895) Lutf-ı zencîri bizi eyledi bend
İrmesün devlet ü ‘ömrine gezend
- 896) Bizi gurbetde idük kıldı ferah
İrmeye kalb-i şerîfine terah
- 897) Beni gurbetde garibsetmedi şâh
‘Ömrün ü devletin artursun İlâh

- 898) Baña bu eyüligi çün eyledi şâh
Şâhdan istemez genc ü külâh
- 899) Hükmüne râm ideyüm Hindi temâm
Eyleyüp şehlerini aña gulâm
- 900) Şehligün isemezem şahlığ aña
Lutf çok çok kerem eyledi baña
- 44 a 901) Lutfunı şeh ne kadar itse mezîd
Farzdur arta ‘ibâdetde ‘abîd
- 902) Yüz urup pâdişeh eyle du’â
‘Arz kıl lutf ile bizden vü rızâ
- 903) Kemerî tâcı virüp gitdi vezîr
Varuben urdı yere yüz çü hasîr
- 904) Çün bisâ eyledi pes bast-ı kelâm
Neyise didi peyâmını temâm
- 905) Şâd olur işüdüben şâh-ı cihân
Çeşm-i esbâbına başladı hemân
- 906) Emr ider kim gele bir ehl-i salâh
Vakt-i meymûnda ide ‘akd-ı nikâh
- 907) İtdi mübed gelüben ‘akdi temâm
İşidüp oldu ferah kebk-i hırâm
- 908) Şâd olur bu işe gâyet de sipâh
Bildiler Hinde olur şüst ü penâh

ZİFÂF-I ŞÂH-I HİNDUSİTÂN VE DÂMÂDİ-İ CİHÂN PEHLEVÂN

- 909) Oliceğ bir kişiye devlet yâr
Hâsıl olur ne murâdâtı ki vâr
- 44 a 910) Buluban cümle hayâlat vukû’
Râmdur her ne işe itse şurû’
- 911) Pehlevânun çün murâdidi hasîb
İtmeden sa’y Hudâ kıldı nasîb
- 912) Şâh-ı şengül çalısup saçıla şâm
Çeşn-i esbâbını çün itdi temâm
- 913) Ne kadar varise mülkünde sipâh

- Sûrna gelmege emr eyledi şâh *
- 914) Şehrden haşra çıkup şâh-ı vezîr
Dikülüp hayme vü kuruldı serîr
- 915) Çetrden hîç görünmezd(i) felek
Sâyebân olmuş idi bâl-ı melek
- 916) Çâr-mîh eyledi sahrâyı veted
Perdeler itdi sabâ râhını sed
- 917) Başladı gelmege malîle menâl
Şol kadar kim idemez vehm-i hayâl
- 918) Toluben dest içi avâz-ı nefîr
Dutdı sahrâyı nihâlî-i harîr
- 919) Çıkuben tahtına oturdı çü şâh
Geldi şâdiliga ol sûra sipâh
- 920) Şeh yanında kodılar kürsi-i zer
Ki gelüp otura ol ‘âli-güher
- 45 a 921) Gelicek burcine Behrâm çün mâh
Aldı encüm gibi ortaya sipâh
- 922) Çün şeref buldı mekin ile mekân
Oldı ferâunde zemîniyle zamân
- 923) Toldı pes meclis içi sâz ile söz
Yakılup ‘ûd olur bezm-i fûrûz
- 924) Başladı eylemege nây-ı enîn
Kalmadı bezmde bir kalb-i hazîn
- 925) Dir cihân varlığıdur çün bu nefes
Komañuz dilde hevâ-y-ile heves
- 926) Ceng ü kânûn idicek nâle vühh
Def kadar karşı geçüp sîni-i kâh
- 927) Hûblar raks uruban oldı cümân
Tîr olur kadleri ki kâh temâm
- 928) Kâh tâvûs gibi cilve-nümâ
Kâh gerdân idi mânend-i semâ
- 929) Çekdiler meclise enva’-ı ni’am

*913b) Sûrna gelmege emr eyledi şâh: Sûrna emr gelmege emr eyledi şâh

- Yemeden içmeden incindi şikem
- 930) Kaldurup aşları çün geldi şeker
Meclise nukl virür zîb ile fer
- 931) Şekerî peyker ile toldı zemîn
Oldı san bezmüñ içi hâne-i çîn
- 45 b 932) Başladı devri yine sâki vü câm
Hûblar her tarafa kıldı hırâm
- 933) Oldı memzûc çü memzûc ile pür
Lûlesi bezme döker la'l ile dür
- 934) Mest olup bülbüliden gitdi karâr
Şevk ile itdi terennüme çü hezâr
- 935) Başladı açılıban söylemege
Sâgari bûs u kenâr eylemege
- 936) Yinüp içülür olur bezm temâm
Gitdiler meskenine hâss ile 'âm
- 937) Şâm irüp çünki olur vakt-i visâl
Kalmadı sabra dil-i şeh de mecâl
- 938) Şâhı destûr iledüp 'izzet ile
Şavlet-i hassa girür rağbet ile
- 939) Gördi şeh menzilini 'adn-i berîn
Virmiş ol burca şeref mâh-cebîn
- 940) Karşuladı şehi ol serv-i revân
Saçdı sîm u zeri çün berg-i hazân
- 941) Virdi destûr el ele gitdi hemîn
Kaldı Behrâm-ile ol sîm u serîn
- 942) Dest-bûs eyleyüp ol gonçe-dehen
İtdi gül desteye ûan sûde hemen
- 46 a 943) Şeh dahı öpdi nigâruñ lebini
Okşadı germ oluban gabgabını
- 944) Kıldı çün ref'-i şehensâh-ı nikâb
Gün yüzünden sanasın gitdi sehâb
- 945) Bir melek gördi ki yok yirde nazîr
Görmedi beñzer aña âlem-i pîr

- 946) Cebhesi mâh idi vü kâşî hilâl
Zeyn kılmış mehini nokta-i hâl
- 947) Çeşm-i cemmâşî ider gâret-i cân
Dil ider gamze-i gammâz-nişân
- 948) Dil külingine atup zülf-i kemend
Gör ne şahbâzdur itmiş anı bend
- 949) Ne hümâ sâyedür ol zülf-i siyâh
Eyledi dilberi dilberlere şâh
- 950) Kâküli tûg idi kaddi sinân
Hûblar içre ‘alem gibi ‘ayân
- 951) Çeşm-i sûzen gibi teng idi dehân
Çün ebr kirpiği sertîz ü revân
- 952) ‘Arızî şem’-i şebistân-ı cemâl
Beñzemiş sûhte pervaneye hâl
- 953) Deheni goncesinüñ içini dür
Eylemiş şebnemi sâfi-y-ıla pür
- 46 b 954) Çâh-ı Bâbil idi çâh-ı zekânı
Dest-res olmasa zülf-i reseni
- 955) Göricek oldı şehensâh-ı dilîr
Zülf(i) zincîrine çü şîr-i esîr
- 956) Elini öpdî vü sürdi yüzine
Baûben bagrına aldı dizine
- 957) Yapışup zülfine öpdî lebinî
Okşadı germ oluban gabgabını
- 958) Görmemiş idi anuñ gibi nigâr
Göricek kalmadı kalbinde karâr
- 959) Hall idüp lutf ile ‘akd-i kemeri
Düğmesin çözüp açar sim-beri
- 960) Gümüşhyîne idi sîne hemân
Anda ‘aksini görür şâh-ı cihân
- 961) Boyı serv ol iki pistân iki sib
Serv virdüğü semer lîk ‘acîb
- 962) Câme-h^vâbına ilettdi anı şâh
Deste-i gül idi sarıldı güyâh

- 47a) 963) Gerçi 'üryana degül resm-i kemer
Sâk-ı sîmîni veli dilber eder
- 964) Şöyle germ eyledi cünnâlu büjûl
Kâdir olsaydı eylerdi hülûl
- 965) Nîfesi gitdi vü nâf oldu 'ayân
Aşîkâr oldu şehe genc-i nihân
- 966) Bedeni ak idi gâyetde çü 'âc
Nâf-ı sâfiydi çün câm-ı zücâc
- 967) Ter ü tâze vü latîf idi zibâr
Tolu gül-berk ile yüz yasdugu var
- 968) Virmemiş kîl dahı mirâte keder
Görinür yüz olına çünki nazar
- 969) Sîb idi olmuşidi lik dü nim
Bula ûihhat añı görmekle sakîm
- 970) Şâh idi nigâr oldu kemân*
Eyledi cânını tîrine nişân
- 971) Zahm-vâr oldu çü tîr ile kemân
Hokkadan la'l-i müzâb oldu revân
- 972) Dökilüp la'l tolar lûlû-yı ter
Olur âmîhite san şîre şeker
- 973) İki dahı bulur çünki murâd
Diller asûde olur cânları şâd
- 974) Subha dek izleri 'ayş oldu müdâm
Birisi râgıbidî birisi râm

47b) **GEŞTEN-İ BEHRÂM Zİ BER DEST-İ AN PİL-İ MEST-RÂ Kİ
DER NEZD-İ KÛH-İ KÂF PEST Ü Bİ-KADR BÛD**

- 975) Urdı dem çünki seher bâd-ı sabâ
Nâfe-rîz oldu demiyle hevâ
- 976) Pes şeker-h^vâbdan uyandı dilîr
Felek olmuş meh ile gördi serîr
- 977) Bagrına basdı yine itdi kemân
Kıldı cân ol dahı tîrine nişân

* 970a) Hece eksik

- 978) Devlet anuñ ki açã çün gözini
Göre çok sevdügi yâri yüzini
- 979) Kendüzi uyuya bî-dâr ola baht
Gele asan añã her iş k'ola saht
- 980) Hûbdur yâr ile 'işret seherî
Dilde andan ola sevdâ eseri
- 981) Leb-be-leb sîne-be sîne olasın
Vuslata irişesin kâm alasın
- 982) Biri birinden alup zevk ile kâm
İkisi daî bilür çünki müdâm
- 983) Nâz ile kalkup iki serv-i sehi
Lâle-veş başã giyerler külehi
- 984) Saçdılar güllerine tâze gülâb
Ki tutar tâze güli çün ola hâb
- 48 a 985) Düzinüp kuşanup ol sûret-i çîn
Kendüyi hûriye döndürdi hemîn
- 986) Geldi ortaya yine sâz ile söz
Yandı 'avd oldu yine bezm-fürûz
- 987) Yine ni'met çekilüp geldi şarâb
Dükilü bezmde nukl ile kebâb
- 988) Çün kadeh aldı ele şâh-ı cihân
Ayag üstine turup serv-i revân
- 989) Kavşurup el turuban 'izzet ider
İçecek sundı lebi nukli şeker
- 990) Şevk ile çekdi mehi yanına şâh
Ki öpüp sînesin okşar idi kâh
- 991) Dest-bâzî idicek zülfi-y-ile
Nâfe-i çîni virür zülfi yele
- 992) Böyle 'ayş eyler iken mâh ile şâh
Girdi serv katına bir pîl-ı siyâh
- 993) Kûh-ı Kâf idi sanasın nice pîl
Kim görür ise sana her yanı mîl
- 994) Her dişî remh-i kazâyıdı hemîn

- Ditrer altında yürüye çü zemîn
- 48 b 995) Beñzemiş ejdere hortumı hemân
Diyetin yürüyecek kûh-ı revân
- 996) Gûşinuñ her biri bir çerh-i siper
Siper-i çerh ola mânendi meger
- 997) Agzı bir gâr idi tîre vü teng
Gülhan idi vü döşenmiş içi seng
- 998) Gözihteş idi kuh üzre cümân
Geh'ayân olur idi gâh nihân
- 999) Bend ü zencîrini kırmış idi mest
Virür idi der u dîvâre şikest
- 1000) Mest idi eylemeden nûş-ı şarâb
Nereye ugrasa eylerdiharâb
- 1001) Pîl-bânhutmaga eylerdi hazer
Döye mi ejdere varmaga ciger
- 1002) Şâh karşı yürüdi na'ra- zebân
Hâzır eyledi ele gürz-i girân
- 1003) Başına anuñ urup gürz-i girân
Yıkılup virdi pes ol darb-ile cân
- 1004) Pîlhorâumunu sulân-ı zemîn
Nâv-dân eyledi magzına hemîn
- 1005) Yapışuphorâumına eyledi zûr
Sürüdihaşra anı şîr çü gür
- 1006) Çıkarup evden anı serv-i sehî
Bıragur ûokaga çün müşk-i tehî
- 49 a 1007) Geldi oturdu yine bezmine şâh
Elini öpdü sürüp yüzine mâh
- 1008) Ol sürzr-ile çeküp bâde-i nâb
Beng-i neşââ-ile yine açdı şarâb
- 1009) Çünkü bu nev'i hüner eyledi şâh
Âferîn itdi aña mihr ile mâh
- 1010) Gören işiden ider şâha du'â
Güşte yol üzre yatur ejderhâ

- 1011) Oldı hengâmeler üstünde hemân
Üşdi ol püşteye pîr ile cüvân
- 1012) İşidüp şâh te'accübler ider
Gönderirhüsreve çok sîm-ile zer
- 1013) İdüben seyr anı bir hefte temâm
Geldi görmege anı mîr u gulâm

**‘AZM-I VAÛAN-İH VİŞ KERDEN-I PEHLEVÂN VE
KÜŞTEN-İ GERGEDÂN**

- 1014) İden efsâne-i dîrîne(y)i yâd
Kıldı serpûşhabakdan çü küşâd
- 1015) Didi bir yılhuruban şâh-ı ‘Acem
‘Ayş idüp sürdi nigâri-y-ile dem
- 49 b 1016) Yine yâdına gelüp taât-ı Kiyân
Kaûd ider kim ola İrâna revân
- 1017) Râzını eyledi dil-dâre ‘ayân
Şâh-ı Hinde ider ol daâi beyân
- 1018) Bildi Behrâm idüğini anı şâh
Şâd olur işidüben cümle sipâh
- 1019) Ne kadar var ise gencînede zer
Kıymeti tâc-ı girân-mâye güher
- 1020) İledüp kıldı ayagina nisâr
Şol kadar kim yogidi hadd ü şümâr
- 1021) Şükr idüp didi ki ey Nûr-ı Kiyân
Buldi zâtuñla şeref uşta bu mekân
- 1022) Uşta mülk uşta hazâyin u sipâh
Âlet-i harb u matâ ya vü külâh
- 1023) Nem var ortada benüm cümle saña
Bakdugum yüzüñe yetmez mi baña
- 1024) Tek koyup gitme beni kılma hazîn
Sensüz olamazam ey şâh-ı zemîn
- 1025) Didi Behrâm ki ey şâh-ı zaman
Zâte lâzım gibi dirahht-ı vatan
- 1026) Severüm cân ile ben dahi şehi

Bendesidür kamu İrân sipehi

- 50 a
- 1027) İtdi bir bu iki iklimi hudâ
İdeyüm şâha mekânımda du'â
- 1028) Zahmet itdük size ey şah-ı cihân
Olalum mülkümüze biz de revân
- 1029) Şol kadar eyledük ey şâh-ı kerem
Gelmez oldu ki hayâlüme 'Acem
- 1030) Lîk korkum budur a'dâ işide
Gelüp İrânı yaka bir iş ide
- 1031) Ayag altında kala mâl u menâl
Cümle halkuñ gele başına zevâl
- 1032) Esem olam baña Hak ide 'itab
Hazret-i Hakka bulunmaya cevâb
- 1033) Kıl mahur yâd u gam ey şâh 'aceb
Olamazam bu kadar kana sebep
- 1034) Yâd ayak basa gire mülke çün el
Râhat olup ne huzûr eyliye el
- 1035) Serzeniş eylemeden halkı cihân
Varayum mülküme ey şâh-ı zamân
- 1036) Bizi unutma du'â eyle müdâm
İdeyim ben de senâ subh ile şâm
- 1037) Sıla eylemege bu serv-i sehi
Göndereyüm kapuña gâh gehi
- 51 a
- 1038) Nâgehân düşmen olur ise 'ayân
Baña tenbîh kıl ey şâh-ı cihân
- 1039) Göresin kim neler eyleyem aña
Daâı kaûd itmeye bir hasm saña
- 1040) Sûr-ı emr itdi bu şâdilıga şâh
'Ayş u nûş itmege başladı sipâh
- 1041) Hind mülkün idüben zeyn temâm
Her kişi aldı ele câm-ı müdâm
- 1042) 'Âlemeholdı yine bâng-i rebâb
Su-be-su seyl oluban akdı şarâb

- 1043) Şöyle zeyn eylediler şehrün için
Oldı her kûşesi bir hâne-i çîn
- 1044) Şol kadar saçdı zeri şâh-ı zemîn
‘Ar ider oldı gedâ itmege çîn
- 1045) Yidi gün eylediler ‘ayş-ı müdâm
Yatup uyumak olur halka harâm
- 1046) ‘Ayşdan fârıg olup şâh-ı cihân
Didi destûre ki sen dahı hemân
- 1047) Hâzır ol şâh-ile hem-râh olasın
Her ne hıdmet buyurursa kılasın
- 1048) Hind serverlerini eyle güzîn
Yalıñuz gitmeye tâ şâh-ı zemîn
- 51 b 1049) Yolda ne var idügün kim ne bile
Hele yekdür ise oldıgı bile
- 1050) Ne kadar gerek ise mâl u menâl
Yürü var defter idüp gençden al
- 1051) Hep tehi olunur çün berk-i râh
Binüben mülkine ‘azm eyledi şâh
- 1052) Gönderi çıkdı şehi Hind şehî
Bile yatınca cemi’î sipehi
- 1053) Şâha şengül ider enva’ile pend
Eremiye dolaşa tâ ki gezend
- 1054) Bile yatınca gider hayli zamân
Dönderür yine şehi şâh-ı cihân
- 1055) Kıldı çok pend nigâre dahı şâh
Elin ayagın öpüp eyledi âh
- 1056) Virüben dilbere çün sîm ile zer
Hatırın kıldı teselli vü düner
- 1057) Düşüben deşte gider şâh ile mâh
Gözedür anları esrince sipâh
- 1058) İdüp at üzere gehi bûs u kenâr
Dest-bâzılar iderler iki yâr
- 1059) Her ne yerde ki göre çây-ı latîf
‘İşret eylerdi inüp şâh-ı zarîf

- 52 a
- 1060) İŖi ‘ayŖ olmuŖ idi subh ile Ŗâm
Yâr yanında vü destinde müdâm
- 1061) Sâz u söz idi yiyüp içmek idi
‘AyŖ u nûŖ idi konup göçmek idi
- 1062) Yâr pehlûda vü baŖ ola çü sag
Tag üstinde olur kiŖiye bâg
- 1063) Yâr her kime ki ola münis-ı râh
Serv olur ayagı el ise giyâh
- 1064) İrdi bir kûha ki mânend-i felek
Yol bulamaz aña illâ ki melek
- 1065) Mesken-i dîv idi vü mâr min-i cân
Geçmege korkar idi bâd-ı vezân
- 1066) Gergedânlar tolu her biri çü kûh
Belki yok pîlde ol denlü Ŗükûh
- 1067) Geldi ol kûha ki eyleye güzer
PiŖvâ didi ki ey ejder-i ner
- 1068) Maksada togru durur gerçi bu râh
Hatarı çok gidemez lîk sipâh
- 1069) Bunda bir gergedan idindi vatan
Vehm ider adın anup Çîn ü hoten
- 1070) Ŗâh olmuŖ sanasın çarha sûtûn
Zerrece gelmez aña pîl u heyûn
- 52 b
- 1071) Haml-i hâmil-i ‘anber aya nazîr
Seng-lâi sümi eyliye fazîr
- 1072) Kûh yanında anuñ hem-çü hebâb
Pîl başında çü kûh üzre zebâb
- 1073) Ŗâh üzre dizilür bir niçe pîl
Andan olur olıcek nev’i ‘alîl
- 1074) Ŗâh san pîl idi sîh-i kebâb
‘Akıbet hâlin ider pîl harâb
- 1075) Ŗeh didi gergedan olursa hezâr
Dönmezem vehm idüben yirde ne vâr
- 1076) Elüme çünki alam tîr ü kemân

- Gâvi-deşti gelür ol baña hemân
- 1077) Yürü Allâh ile ol toğrı yola
Ne kaderlendiyse olan ola
- 1078) Oldılar böyle diyüp yola revân
Aldı Behrâm eline câcı kemân
- 1079) Kavs-ber-kavs-ı kuzah idi hemîn
Siper olmaz okına çerh-i berîn
- 1080) Her okı harbiyidi senge geçer
Bir idi sîne-y-ile aña siper
- 1081) Giderek üstine ugradı sipâh
İdinürler şehi vehm ile penâh
- 53 a 1082) Gördiler anı mehâbetde mehîb
Tuli vü 'arzı nihâyetde 'acîb
- 1083) Gösterür hasmını çün râh-nümây
Karşular anı elinde ok u yây
- 1084) Pek tutup kabzını toldurdı gümân
Koltuğı altın ider râst-ı nişân
- 1085) Müşte peykân irüşür gûşına ger
Gözedür tu'ma idinmege ciger
- 1086) Râst kondı cigerin eyledi çâk
Oldı bir zahm ile üftâde helâk
- 1087) Baş üstine yıkıldı çü heyûn
Sançılup şâyire oldı sûtûn
- 1088) Öldürüp anda anı göçdi hemân
Şâhını kesdürüben aldı nişân
- 1089) Sa'uy idüp ol yolu şâh eyledi mâk
Buldığı dâm u dedi kıldı helâk
- 1090) Gâh destinde gümân gâh kemend
Kimin öldürdi kimin eyledi bend
- 1091) Geçüben kûhı irür deste çü şâh
Secde-i şükr kılur cümle sipâh
- 1092) Dutup İrân yolını oldu revân
İrdi serhaddine sultân-ı cihân

- 53b 1093) Mülk-i serhaddine irişdi çü şâh
Şâd olup karşıladı şâh u sipâh
- 1094) Pây-tahta varup i'zaz ile şâh
Tahtına çıkdı geyüp başa külâh
- 1095) Şeh kudûmıyla olur halk ferah
Kimsenüñ kalmadı kalbinde tarah
- 1096) Yine Îrâna tolar 'ayş u neşât
Döşenür yine mecâlisde simât
- 1097) Zeyn ider bezmleri nukl ile câm
Bir olur bâde-keşe subh ile şâm
- 1098) Cism-i bî-cân idi 'iklîm hemân
Geldi şâh gelmesi-y-ile yine cân
- 1099) Mürde cism idi cihân buldı hayât
Şükre uzatdı lisânını nebât

EFRÂHTEN-İ BEHRÂM-İ GUR SER-KIBÂB-I GÜNÂGÜN BE 'AYYUK

- 1100) Dâymâ nakş iden envâ'-ı hayâl
Şöyle nakş eyledi yazdukda misâl
- 1101) Geldi Îrâna çü ol Pûr-ı Kiyân
Buldı anuñ ile şeref mülk-i mihân
- 1102) Toldı Îrânun içi bâng-i rebâb
Akdı her ravzada su gibi şarâb
- 54 a 1103 'Ayş u nûş ile geçüp yaz u kışı
Gülmek oynamak olur halkuñ işi
- 1104) Gün gibi taâta çıkup şâh-ı cihân
Başladı dâd-ile üstâde hemân
- 1105) Bir niçe gün idüben 'adl ile dâd
Mülkü abâd ider vü dilleri şâd
- 1106) Güz geçüp irmiş idi savlet-i dey
Başladı toñmaga memzûcda mey
- 1107) Kalmayup meş'ale-i mihrde nûr
Mâh-ı kandîline irişdi fütûr
- 1108) Bâg u râguñ koyuban seyrini zâg
Gencveş günci kutup itdi ferâg

- 1109 Geydi sincâbını fertût-ı felek
Reşk ider tâbedeki mürge melek
- 1110) Oldı her âb-ı revân üsti memerr
Ferş-ı mermer düşedi devr meger
- 1111 Nâmiye oldı zemîn içre nihân
Tâ ki dey şiddeti itmeye ziyân
- 1112 Tâk-i rahmında dahı bezr-i nebât
Gelmemiş nutfe gibi añâ hayât
- 1113 Kûh-ı küncinde peleng itdi hemîn
Rûbehüñ olmaga kürkini hemîn
- 54 b 1114 Konacak yer bulamaz oldı tuyûr
Mîşede ded idemez oldı huzûr
- 1115 Menzilin mârun idüp seyl-i harâb
Mûş küncinde olur garka-i hâb
- 1116) Tâb-ı sermâ ki komaz nârda tâb
Âbı seng eyler ü sengi ider hâb
- 1117) Toldı berf u yah ile kevn ü mekân
Döndi yahdâne bürûdetle cihân
- 1118) Vakt-ı ‘ayş idi degül sayd-ı gehi
Zevk ider şâh tagıtdı sipehi
- 1119) Aldı çünkim yedi iklîmi temâm
İşi ‘ayş oldı şehüñ subh ile şâm
- 1120) Ceng ü âşûbden oldı çü halâs
Meh-likâlarla ider sohbet-i hâs
- 1121) Ol kış ilçi saluben itdi taleb
Kim kızını vire sultân-ı ‘Arab
- 1122) Virdi nîk-’izzet ile mihre mehi
Şâh dâmâd idüben Mısr şehi
- 1123) Çıkarur hüsn ile bir meh dahı ad
Lâle ruhsâr u Minû-Çihr-nijâd
- 1124) İrs-ile dikmiş idi añâ mirât
Nîk-nâm idi vü ma’ mûr-ı cihât
- 55 a 1125) İşidüp anı nikâh eyledi şâh
‘Ayşda hem-dem olur şâh ile mâh

- 1126) Mülkine kasd idüp ide deyü cenk
Vehm idüp hem kızını virdi Firenk
- 1127) Kaçup anı dahı zevk eyledi şâh
Her gice hem-demi bir hal'at-ı mâh
- 1128) Dürlü dürlü olıcek at'amalar
Ta'm her birinüñ olur çü şeker
- 1129) Dâyimâ gül-şeker olursa gıdâ
Şübhe yokdur bulamaz zevk ü safâ
- 1130) Ni'met-i envâ'ile hoşdur çün ola
Ki virür her biri bir dürlü safâ
- 1131) Hasr-ı 'âciz işidür çünki hemân
Mutlak olan başına şâh-ı cihân
- 1132) İstedügiyle çü 'ayş ide kişi
'İydi nevrûz ola yaz ola kışı
- 1133) Dâyimâ binilen olursa Burak
Esb-i reh-vârda isteye mezâk
- 1134) Elde bir câm hura çünki müdâm
Olur içene içindeki harâm
- 1135) Kasd ider kim yiye bir hûb-makâm
İde tâvûslar içinde hırâm
- 55b 1136) Her biri cilve idüp ola cümân
Ola her güşesi gül-zâr-ı cinân
- 1137) Kasr-ı cennet gibi zeyn ola kusûr
Ravzası pür ola gulmân ile hûr
- 1138) Âb-ı kevser ola gülzâr-ı behişt
Taş derhâk ola müşk-i sirişt
- 1139) Her dırahtı vire bir dürlü semer
Her semer ola 'uzûbetde şeker
- 1140) Belki her birisi bir Sidre misâl
Müntehâ ola vire bâga cemâl
- 1141) Çekile sûr aña gâyetde bülend
Düzd iriştirmiyeye vehm ile kemend
- 1142) Bâmına irmiye şâh-bâz-ı hayâl

- Kullesi hem-seri olmaya hayâl
- 1143) Kapusu tûc ola vü halkası zer
Çevrüle üstine şeddâdî kemer
- 1144) Buldılar pes şehe bir ehl-i kemâl
Hendesi bilmede yok aña hemâl
- 1145) Hûb- mi'mâr idi ressâm idi hem
Hûş-mühendis idi kassâm idi hem
- 1146) San terâzû idi dikkatde gözi
Hikmet-âmûz idi mecmû'sözi
- 56 a 1147) Nakş-perdâz idi pür-kâr hemân
İki barmagıyidi itse nişân
- 1148) Ne kadar var ise envâ'-ı nukûş
Yazuben eyler idi resm u hûş
- 1149) Sinnimâr ile olup niçe zamân
Hıdmet itmiş idi ustâde cihân
- 1150) Kasd iderse yapa şeddâdî- makâm
Şöyle kim sana gören Dârü's-selâm
- 1151) Çünkü tasvîr yaz emâni-i çîn
Göricek zinde sana anı hemîn
- 1152) Kasd kılsa yapa gerdûne nazîr
Seng ile âhen elinde çü hamîr
- 1153) Çün mukarnas eve kırtas ola seng
La'l sana gören ile vire reng
- 1154) Hem dıraht işini işlerdi garîb
Kim du'a eyler idi görse habîb
- 1155) Tîşe vü başda üstâd idi ol
Zûr u bâzûda çü idi ol
- 1156) Didi maksûdın aña şâh-ı 'Acem
Emr kıldı ala destine kalem
- 1157) Bildi makûûdını resm itdi hemîn
Tâ ki resmini göre şâh-ı zemîn
- 56 b 1558) Begenür resm(i) görüp şâh-ı cihân
Ol yapar bildi murâdınca cinân

- 1159) İhtiyâr eyledi bir hûb-makâm
Ki görüp reşk kıla Dârü's-selâm
- 1160) Sel-sebîl idi suyu âks ‘abîr
Agacı Sidre vü hazrâsı harîr
- 1161) Mürde içse suyunı vire hayât
Bula ölmelü olan hasta necât
- 1162) Suyını ko ki hevâ-sı-y-la hemân
Pir-i fertut ola bir tâze cüvân
- 1163) Bir yerüñ çünki olup yeri şerîf
Ola âbı vü hevâsı da latîf
- 1164) Nedür ol cennet olur tâk u sarây
Sâye har-gâh ola çün hûb ola cây
- 1165) Yeri rıf’atde sipihr ile sivâ
Her taraftan tokınur tâze hevâ
- 1166) Nazar itdükçe gider medd-i basar
Heftelik yol görünür olsa nazar
- 1167) Cümle târâf açık hâyili yok
Göz açıklığı temaşâ-gehi çok
- 1168) Buldı bir ferah-i ferahda zamân
Urdı bünyâdını sultân-ı cihân
- 57 a 1169) İtdi kurbanlar ol şeddâdî direm
Toldı ihsân ile mülk-i ‘Acem
- 1170) Bir binâ yapdurur ol şâh-ı zemîn
Kendüsi sandı görüp çarh-ı berîn
- 1171) Yapılup çıkdı çün ol sûr-ı bülend
Asdılar üstine nîk-pâre perend
- 1172) Oldı çün burcu vü bârûsı temâm
Geldi yüz sürüdi gayretle ‘amâm
- 1173) Yapılır kaleleri hâre ile
Zeyn her kulesi seyyâre ile
- 1174) Kulesi oldı hevâle felege
Bâmı mesken idi dâyim melege
- 1175) Şöyle kaluñ yapılır seng ile sûr
Çalınursa işidimez idi hûr

- 1176) Yapdı her dilbere bir kasr-ı latîf
Ki vücûd-ı-y-la anuñ ola şerîf
- 1177) Yapılup çün yapısı oldı temâm
Soyıyup her birisine kodı hâm
- 1178) Nice câm idi safâda çü güher
Virmemiş hâdisenüñ seng-i keder
- 1179) Oldı her câm güneş gibi münîr
Olmaz idi gicede mâh nazîr
- 57 b 1180) Sırçası âyîne-i gitî-nümâ
Ziynet-i kalbe virür zevk u safâ
- 1181) Abanos idi derî mantar-ı ‘âc
Sakf(1) altun idi vü sath-ı rihâc
- 1182) Suffesi her birinün ‘adne karîb
Buldı her kûşesi bir resm ile zîb
- 1183) Sandal u ‘ûdi idi hep tahtaları
Zeyn kılmış idi mismâr-ı zeri
- 1184) Zerrelere kimisi sîm ü kimi zer
Hıyre olur idicek çeşm-i nazar
- 1185) Kabları yapıdı çü eflâk-i ‘azîm
Hiştüñ biri zer ü birisi sîm
- 1186) Havz ider suffelerüñ öñine hem
Ki müretteb ola destûr-ı ‘Acem
- 1187) Sîm idi havzı şâdırvân-ı zehâb
‘Ayşâ vü nûşa virür şevk-ı şegâb
- 1188) Her kemer kavı-ı kuzah idi hemân
Nâzirüñ kaddini eylerdi kemân
- 1189) Taklar bâmını kurşunladı hem
Yagicek tâ ki nüfûz itmeye nem
- 1190) Kâr-ger-i kâr-gîr işini temâm
Eyleyüp eyledi arâste-i bâm
- 57 b 1191) Kıldı nakkâşlar içini nigâr
Hâne-i çîne döner sakf u cidâr

- 1192) Çünkü nakkaş idi işi tezhîbi beter
İtdi taûvîr-i nûvîsende âaber
- 1193) Ne kadar var ise eşkâl-i ‘acîb
Resmini eyledi üstâd-ı lebib
- 1194) Her birine virüben reng ü âirâz
Oldı envâ’ına elvân birâz
- 1195) İtdüğü işleri ol şîr-ı jiyân
İtdi tasvîrini üstâd-ı cihân
- 1196) Buldı her cânibe yol âb-ı Fırât
Havza vü çeşmelere geldi hayât
- 1197) İtdi fiskıyyeleri kasr-ı cinân
San gül-âb idi akan âb-ı revân
- 1198) Hâs mermerle döşenmişdi memer
Kenti(?) her birinüñ sîm ile zer
- 1199) Çü temâm oldu gidüp şâh-ı cihân
Görecek şekk idüben sandı cinân
- 1200) İtdi dilberlerini şâh-ı cihân
Ol sadeplerde dürer gibi nihân
- 1201) Menzilin buldı çü seyyâreleri
İtdiler âyineler hâreleri
- 58 a 1202) Her biri meskeni renginde harîr
Geyüp ol reng ile zeyn itdi serîr
- 1203) Hâne-i esbâb dahı her ne ki var
Cümle ol reng ile olmuşdı nigâr
- 1204) Kankı kasra ki vara şâh-ı cihân
Giyer ol renk libâsını hemân
- 1205) Ol gice anda sürüp zevk ü safâ*
Gösterirdi aña âyin-i vefâ
- 1206) Yedi günde idüben devri temâm
Yine başlar idi ol serv-i hırâm
- 1207) Deyre dönmiş idi her kasr hemîn
Sanma beñzer içinde büt-i Çîn

* 1205a) Sürüp : Sad ile yazılmış.

- 1208) Yokdurur bütde kemâl ile cemâl
Vardur anlarda cemâl ile kemâl
- 1209) Yokdurur bütde leâfet ile hân
Bunlaruñ her birisi serv-i revân
- 1210) Toldı hûrîler ile çünki kusûr
Kalmadı buldı kemâlini kusûr
- 1211) San sanem hâneiydi hânları
Büt-ı Azer idi cânânları *
- 1212) Gül-i gûyâ ile şimşâd-ı revân
Eyledi sahn-ı gülistânı cinân
- 58 b 1213) Gül idi her nereye olsa nazar
Laleyidi nereden olsa güzer
- 1214) Oldı cennet içi hûr ile pür
Her biri lutfda bir dâne-i dürr
- 1215) Dâmeninden oluben müşk-i demân
Nîfesi her birinüñ nâfe-feşân
- 1216) Buldı kevkebler ile zeyn-i cinân
Âsmân oldı zemîn yer âsmân
- 1217) Toldı micmer gibi ‘ûd ile nühûr
Her biri eyledi bir yerde huzûr
- 1218) Gördi rızvân anı germ oldı temâm
Cenneti terk idüp itdi aña cân
- 1219) İtdi cânû aña zülfîni peri
Toldı her bâguñ içi kebk-i deri
- 1220) ‘Arz idüp her biri bir dürlü cemâl
Eyledi meskenini ‘adn-misâl
- 1221) Çekilüp dâmen açıldıkça bûjûl
Şâd olurdu gören olursa melûl
- 1222) Matla’-ı şems idi her menzil-i hûb
Lîk anda yine eylerdi gurûb
- 1223) Heft-seyyâre ile heft-felek
Zeyn olur niteki gerdûn u melek

* 1211a) San sanem hâneiydi hânları: San sanem hâneiydi vü hânları

59 a 1224) Şem'ler virdi şebistânlara nûr
Oldı pervâne görüp anları hûr

**BEZM - ARÂSTEN-İ BEHRÂM ŞEB-İ ŞENBÎH
DER-KÜNBED-İ MÜŞK FÂM**

1225) Şeb-i şenbîhde ki kadr idi hemân
Kasr-ı müşgîne gider serv-i revân

1226) Turra-i şeb oluben müşk-feşân
Hokka-i nâfeye dönmişdi cihân

1227) Hızr idi istemege Âb-ı Hayât
Oldı ol kasr aña gûyâ zulümât

1228) Çeşme-i cân bulup itmege nûş
İtdi kanı mey-i tâze gibi cûş

1229) Nûr-ı zulmetde bulunmasa eger
Kimse ol renge ider miydi nazar

1230) Geydi 'abâsı libâsın şeh-i şark
Gicede mehden olunmaz idi fark

1231) Geydügi başdan ayak cümle siyâh
'Anberin câme idi müşk-i külâh

1232) Gâliye fâm oluben virdi selâm
'İzzetiyle turuben Tûbî-hırâm

59 b 1233) Karşuladı idüben işve vü nâz
Kadr-i muhyine olur zülf-tırâz

1234) Mihr idi lîk sehâb içre nihân
Tal'at-ı lem'ası amma ki 'ayân

1235) Zeyn idüp berk-i benefşe semeni
Sûsen ârâyiş ider yâsemeni

1236) Yokdur elvânda mânend-i siyâh
İtdi takdîm anın içün anı şâh

1237) Siyeh olmasa idi zülf ile âl
Hüsne virür miyidi bunca kemâl

1238) Gerçi tîre görünür müşk-i Hoten*
Kadrini kıymetin anuñ göresin

* 1236 a) Görinür: Görünür

- 1239) Yiri geh sînedede vü başda gehi
Fark ile sîne dür ârâm gehi
- 1240) Zeyn ider mushafı görünce midâd
Kadr-efzûn olur oldukça sevâd
- 1241) Kara taş içre olur la'l nihân
Cevhere tûreliği lîk nişân
- 1242) Cümle elvâne eger olmasa şâh
Ka'benüñ ortası olmazdı siyâh
- 1243) Mûmiyâ tûredür ey ehl-i nazar
Tâzeler haste ola çünki ciger
- 60 a 1244) Yesirüñ oldığı çün reng-i siyâh
Buldı sübha oluben 'izzet ü câh
- 1245) Elin eline alup oldı revân
Dil-berüñ tahtına sultân-ı cihân
- 1246) Abanos idi serîri de siyâh
Çıkdı oturdı şehinşâh ile mâh
- 1247) Getürüp ortaya nukl ile şarâb
Def'î kebk ile tezerv oldı kebâb
- 1248) Bir iki kerre ki devr eyledi mey
İstedi şâh-ı cihân bir bat u ney
- 1249) Mutrib-ı hûş-nefes ü hûb-hısâl
Ele sâz aldı vü 'arz itdi kemâl
- 1250) Başladı itmege feryâd u figân
Eyledi dildeki esrârı 'ayân
- 1251) Germ ider çünki şehi bâde vü sâz
Eyledi destini çün zülf-i tırâz
- 1252) Şevk ile mâhı ider bûs u kinâr
Başladı şîve vü kınıña nigâr
- 1253) Gitdi seyyâreleri oldı nihân
Mâh ile kaldı hemîn şâh-ı cihân
- 1254) Sarmaşup yatdılar oldı ki hVâb
Şâh idindi lebini nukl u kebâb
- 60 b 1255) Tokınup sînesine ol iki sîb
Cümle a'zâsı ider nâz u firîb

- 1256) Emişüp koçuşurak didi nigâr
‘İzzü ikbâl ola dâyim şeh-i yâr
- 1257) İrmesün devlet ü ‘ömrüñe gezend
Bin perestâra peder itdi çü pend
- 1258) Didi çünkim olasın şâha karîn
Eyle dâyim aña bu pendî hemîn
- 1259) Ki işi dâyim ola ‘adl ile dâd
Bâr olmaya aña hakk-ı ‘ibâd
- 1260) Şâh olan çünkim ide cevri ü sitem
Çekilür defter u ‘ömrine rakam
- 1261) Evvelâ ‘adli sorar çünki İlâh
Farzdur her kişiye kim ola şâh
- 1262) Birdür anda çü gedâ-y-ile emîr
Sakın incinmeye zinhâr fakîr
- 1263) Seni şâh itmiş iken halka celîl
Bir dilenciye niçün ide zelîl
- 1264) Aña kim olmaya şahlıkla hemâl
Pây-mâl ola niçün mûr misâl
- 1265) Olmaya çünki ulu'l-emrde dâd
HVâr ider âhir añı hakk-ı ‘ibâd
- 61 a 1266) Zâlim olanûn olur ‘ömrî çü az
‘Akil olan dileye ‘ömr-i dırâz
- 1267) ‘Âbid olmakdan ise sâl ile mâh
‘Âdil olmak yeg olan kimseye şâh
- 1268) ‘Adl u ihsân çü emri itdi âudâ
İmtisâl ide şu kim ‘âkil ola
- 1269) ‘Addür şehlere mâl ile sipâh
‘Addür belde kemer başda külâh
- 1270) Küfr ile olmadı bir mülk harâb
Niçe sultânları zulm itdi türâb
- 1271) Al saña vâcib olan hakkı hemîn
Kimsenüñ mâlına el sunma sakın
- 1272) Mâr olur mâlı sokar soñra seni

An kefen-dûzı vü hem gör küheni (?)

- 1273) ‘Addür şehlere tîg ile siper
‘Adli yok şâhda olmaya hüner
- 1274) Çeşm ü gûşı şehüñ olmasa cihâr
Mülk-i ‘adl ile kaçan âuta karar
- 1275) Şâh olan çünkü vire kulme rızâ
Lâ-cerem Hakdan irer mülke kazâ
- 1276) Zulme çün el uzada şâh-ı cihân
Kahtlıktan ola vîrâne cihân

61 b

HİKÂYET

- 1277) Râylarda var idi bir ulu şâh
Hinde olmuşidi ‘adl-ile penâh
- 1278) Kendüye ‘adli idinmişdi şî’ar
Gâyet âbâd idi dâd ile diyâr
- 1279) Şehd-i hâne gibi pür mülk-i ni’am
Reşk ider olmuş idi Mısr u ‘Acem
- 1280) Çok belâ çekmiş ü görmışd(i) zamân
Cümle ma’lûmiydi hâl-i cihân
- 1281) ‘Adl-i Kisrî’yi unutturdu temâm
İ’tirâf itdi aña hâss ile ‘âm
- 1282) Remeye olmaz ise dahı şebân
Zîb itmez idi devrinde zebân
- 1283) Gûr vehm ide deyü şîr u jiyân
Kendüyi itdi neyistânda nihân
- 1284) Ugramayam deyu âhûya peleng
Mesken idinmiş idi kulle-i seng
- 1285) Pil-i Hindû ne kadar kim ola mest
Pây-ı mûra daâi virmezdi şikest
- 62 a 1286) Ne kadar var ise mülkinde sipâh
‘Adl-i cüyide çü ‘âdil idi şâh
- 1287) Kimseye bakmaz idi hiç hakîr
Bir idi aña fakir île emîr
- 1288) Yog idi kâlime hergiz nazarı

- Eger olsa dahı kendü püseri
- 1289) Her ki düzd ola veya ide sitem
Destini tîg ile eylerdi kalem
- 1290) Dâyim eyler idi tagyir-i libâs
Ta tefahhüs ide neydüğini nâs
- 1291) Kimse bilmezd(i) anı sâyir idi
Şehri tulab gibi dâyir idi
- 1292) Kande kim iki kişi itse kelâm
Neyidüklerin işidür ü temâm
- 1293) Kime zulm olduğun işitse hemân
'Adl iderdi buluban şâh-ı cihân
- 1294) Bunı 'âdet idünür nîçe zamân
Oldı bu kâr ile ma'mûr-ı cihân
- 1295) Ki Züleyhâ gibi yok aña nazîr
Oldı sultân-ı cihân iken esîr
- 1296) Kâmet-i serv idi ruhsâri semen
Cebhesi berk-i gül ü gonçe-dehen
- 62 b 1297) Cismi terlikde çü pâlûda-ı ter
Meyl ider her kişi kim ide nazar
- 1298) Terligi şîşe idi cism-ı gülâb
Ab-gîne ola mı âba hicâb
- 1299) Câ-yı âli ola mahbûba ola
Nice âdem ola kim sabr kıla
- 1300) Gamzesi tîr ü kaşı câcı kemân
Didi ey sîm-beden serv-i revân
- 1301) Boynımı çekdi vü gögsünü kakar
Germ olup dikkatnile aña bakar
- 1302) Oda yakanına hıdmet idelüm
Ya sizüñ câ-yı şerîfe gidelüm
- 1303) Yüzimüñ üstine bas tek kademüñ
Kademüñle bile gelür kıdemüñ
- 1304) Yoluña harç ideyüm mâ- melegüm
Ey peri yüzlü begüm hey melegüm

- 1305) Katı bî-yâr idüm ol yâr baña
Ne sadâkatlar idem gör ki saña*
- 1306) İncinüp eyledi hışm ile nazar
Didi kim Hind şehi oldu meger
- 1307) Yoluña git yüri incitme beni
Odlara yakdururam yoksa seni
- 63 a 1308) Oda yakar kime kim itse ‘itâb
Yürü var eyleme kendüñe ‘azâb
- 1309) Olmasayıduñ eger bunda garîb
Sâdır olmaz idi bu fi’l-i ‘acib
- 1310) ‘Adl u dâdını şehüñ bilsen eger
Eylemezdüñ baña bu resme nazar
- 1311) İtdigüñ etmeyelüm saña hele
Nev-civânsın yüri yoluña gele
- 1312) Sözüni işidicek şâh-ı cihân
Terk idüp oldu visâkına revân
- 1313) İtdügi işe olur kalb-i hazîn
Nefsine eyledi âyın deyü kîn
- 1314) Cürmden eylemege defter-i pâk
Kasd ider kim ide kendüyi helâk
- 1315) Kendüyi yakmaga idindi murâd
Halk gördi ki olur şûr u fesâd
- 1316) İttifâk ile guluvv itdi sipâh
Komadılar ki yaka kendüyi şâh
- 1317) Cebr kılmasaydı halk-ı cihân
Çün semender oda atmış idi cân
- 1318) ‘Adl böyle gerek ey şâh-ı zamân
Zulmden tâ ki emin ola cihân
- 63 b 1319) Zulme bir kerre ki igmâz ide şâh
‘Âdet idünür olur soñra sipâh
- 1320) Fâyide itmez olur soñra gazab

* 1305a) Metinde "ol" kelimesi "sen" kelimesiyle düzeltilmek istenmiştir. Ancak bu düzeltme şiirin veznini bozuyor.

- Cümleye olmuş olur kendü sebeb
- 1321) Şöyle didi vü şehe itdi du'â
Virdi pendî dahî bir dürlü ûfâ
- 1322) Germ olup sözlerine şâh-ı cihân
Basdı bagrına añı niteki cân*
- 1323) Çünkü mahbûba olur şehd-i makâl
Lutf-i güftâr virür hüsne kemâl
- 1324) Bu fesâneyle uyur şâh-ı cihân
Câna cân sarılır ol serv-i revân
- 1325) Subh olıcek yine zeyn itdi serîr
Maslahat her ne ise gördi vezîr

**MECLİS -SÂHTEN-İ BEHRÂM-I GUR ŞEB-İ YEK-ŞENBİH
DER-KÜNBED-İ KÂFUR**

- 1326) Şeb-i yekşenbih olur çün ki h^vâb
Kalmadı gökde çü nevrûz-ı sehâb
- 1327) Mihr-i tâbına dönüp tâb-ı kamer
Necmde olmuş idi hıyre basar
- 64 a 1328) Sun'-ı kandîl ile zeyn oldı felek
Tâbına üşdi çü pervâne melek
- 1329) Ebkem olmuşdı vühûş ile tuyûr
Kasd ider her kişi kim ide huzûr
- 1330) Geldi yâdına şehûñ kasr-ı sefid
Fikri bu kim içe yâr ile nebîd
- 1331) Tâk-ı sîm-âba ider 'azm çü mâh
'Asmân sûda idüp taraf-ı külâh
- 1332) Geydügi başdan ayak cümle sepîd
'Ârızî serhadi amma çü nebîd
- 1333) İşidüp geldüğini şâh-ı cihân
Nâz ile karşı çıkar serv-i revân
- 1334) Yüz sürer pâyine mûre gibi mâh
Nitekim servün ayagına giyâh
- 1335) Geydügi başdan ayak berk-i semen

* 1322 b) Bagrına : Nagrına

- Ak güle dönmüş idi gonce-dehen
- 1336) Sîm-i âmîde libâsı teni dür
Yâ meger şîşe idi âb ile pür
- 1337) Mâyı içinde teni sîmi hemân
Mâhı sîm idi su içre nihân
- 1338) Meh-i çîn idi melek manzar idi
Sanki âyinedeki peyker idi
- 64 b 1339) Gördigin sihr ile şîşeye peri
Görmeyen görse o sîmin-beri
- 1340) Çenberî hâle idi ‘ârızî mâh
Yâsemen idi başındaki külâh
- 1341) Târ idi beli dür içinde hemân
Gâyet-i lutfdan olmazdı nihân
- 1342) Âşiyânına gelüp bâz-ı sepîd
Nâzenini görüben oldu şemîd
- 1343) Şâhın öñine düşüp oldu revân
Şem’-i kâfûri idi sanki hemân
- 1344) Şîr-i berfîne idi şâh-ı cihân
Bâ-revân oldu meh arduca revân
- 1345) Taht-ı ‘âc üzre çıkup sîm-beden
Kıldı ‘İsî gibi hurşîd(i) vaân
- 1346) Menzil-i âbıyidi sanki serîr
Yâ dü peyker idi ol iki münîr
- 1347) Sîm-destine olup câm-ı bilûr
Sundı kevser deyü rıdvânına hûr
- 1348) Câm-ı billûruñ içindeki nebîd
Âb-ı Kevser gibi şîrîn ü sefid
- 1349) Ak olup mey çün ola sâfi vü pâk
Yok humârından anuñ zerrece bâk
- 65 a 1350) Şîşesi dür idi vü hamrı gülâb
Tâb virüp meh virdi şehe tâb
- 1351) İçilüp mey ney ider çünki figân
Germ olur mâha katı şâh-ı cihân

- 1352) Yüze mey tâb getürdi göze h^vâb
Devşürildi yine esbâb-ı şarâb
- 1353) Gitdi sâkisi vü sâzendesi hem
Mâh-ı Rûm ile kalur şâh-ı ‘Acem
- 1354) Câme-â^vâbın döşeyüp hûr-i cinân
Bister-i âhenge ider nâfe-feşân
- 1355) Soyınup yatdı nigâr ile dilîr
Oldı hem-â^vâbe ol âhû-y-ıla şîr
- 1356) Leb-be-leb sîne-be sîne iki yâr
Yok ara yirde kumeys ile izâr
- 1357) Cümdler lu’bîle şâhı gehi mâh
Ki kucaklar mâhı bâzi ile şâh
- 1358) Dest-bâzi idüben niçe zamân
İtdiler kande mükerrerce nişân
- 1359) Lu’bdan soñra didi gonce-dehân
Devletüñ dâyim eyâ şâh-ı cihân
- 1360) Çerh döndükçe tur ey kutb-ı zamân
İtmesün gam okı kaddüñi kemân
- 65 b 1361) Göndericek pîlini bu yana peder
Şöyle ismarladı ey ‘âli-güher
- 1362) Didi çün şâha mülâki olasın
Bizden anlara du’âlar kılasın
- 1363) Bir nasîhat virem unutma sakın
Diyessin şâha buluşicek hemîn
- 1364) Farzdur çünki selâtine salâ
Devlet anuñ kim şi’ârı ol ola
- 1365) Olur ihsâna çü insân ‘abîd
Göziñi virmek ile eyle mezîd
- 1366) Kimsene eylemeden saña su’âl
Eyle ihsân budur cûda kemâl
- 1367) Perdedür cümle-i ‘ayba sehâ
Setr kıl ‘aybunı itmekle ‘atâ
- 1368) Hatem olmadı cihân mülkine şâh

- Geymedi başında gerçi kim külâh*
- 1369) Lîk kesb eyledi bir nâm u nişân
Ki unudulmaya turdukca cihân
- 1370) Devleti bir şehûñ olmasa bülend
Vakt-i hâcetde ider halkı nejd**
- 1371) Halka muhtâcdur elbet dahı şâh
Nice muhtâc ise kendüye sipâh***
- 66 a 1372) ‘Âlemüñ sîm ü zerin eyleme çîn
Vir ki oldur kalanı saña hemîn
- 1373) Zer-perest olma ki mergûb olasın
Cümle ‘âlem seve mahbûb olasın
- 1374) Virmek eyler kişiye düşmeni yâr
Sevmeyen dahı sever bi-ihtiyâr
- 1375) Kîse mi kimse şehâ viren eli
Çok işitdük bilürüm bu meseli
- 1376) Çünkü virür birine Tañrı hezâr
Bire biñ ala tucârında ne var
- 1377) İder imsâk kişiyi çü hakîr
Bir olur virmeyicek şâh-ı fakîr
- 1378) Toludur maâzen-i gaybuñ içi nakd
Eyleme kise gibi dostuña ‘akd
- 1379) Yumicek rezmdede yum desti şehâ
Bezm de olsa tehi dest-i hata
- 1380) Dest-beste usa sanduk misâl
Getürür âdeme çok dürlü zevâl
- 1381) Her kişi senden ider çünkü ümîd
Eyleme destüñi zinhâr kilîd
- 1382) Eyle engüşhini miftâh-ı ni’am
Olmaya tâ şehûñ âli şikem
- 66 b 1383) Hiç Karûn'a müfid oldu mu zer
Gerçi gerd eyledi çok la’l-i dürer

* 1368b) Vezin bozuk.

** 1370 a) Şehûn: metinde "şâhun" vezin gereği "şehûn" okundu.

*** 1371 a) Muhtacdur: Dur bildirme hali eki "vav"lı yazılmış.

- 1384) Himmet-i ‘âli olup desti küşâd
Olmasa serv ola mı hurrem (ü) şâd
- 1385) Kân ider sîm-i zeri gerçi nihân
Çâk ider sînesini dest-i zamân
- 1386) İktibâkuñ sebebi cem’-i derem
Mûcib-ı bast u tarab bezl ü kerem*
- 1387) Kişinüñ genc-i çîni olsa hemân
Kılmasa bulduğunu defn ü nihân
- 1388) Yi bitür var ise koma zeri sen
Kendüñe eyleme dünyâyı vesen**
- 1389) Mihrveş lutfuñı kıl ‘âleme ‘âm
Olmaya şehlik adı tâ ki harâm
- 1390) ‘Avrete oglana bezl eyleme zer
Aña vir kim ola ol ehl-i hüner
- 1391) Şehlerüñ dâd u dihişdür hüneri
Zîveri hil’atı tâc ü kemeri

HİKÂYET

- 67 a 1392) Rûmda var idi bir şâh-ı cevâd
Kim çıkarmış idi ol dâd ile âd
- 1393) Kara toprakça tutup sîm u zeri
Kuma taymaz idi hergiz düreri
- 1394) Himmet-i ‘âli idi kadri ‘akîm
Hâtem-i Tayy gibi gâyet de kerîm
- 1395) Hükûm iderdi yedi iklîme temâm
Felegüñ kâsesi destinde çü câm
- 1396) ‘Âleme nef’ide mânend-i sehâb
Âftâb ide kefin görse hicâb
- 1397) Milketinde yogidi hiç su’âl
Bir idi mîr ü gedâ çün dege mâl
- 1398) Kâyil olmaz idi bir sâyil ola
Ya gedâ ola zere mâyil ola

* 1386 a) İktibâk: itfibâk

** 1388 a) Bitür: bidür

- 1399) Memleket fethine savb itse ‘inân
Ele almaz idi tîr ile kemân
- 1400) Cûdımı işidüben halk hemîn
Cümle râm olup öperler diremîn
- 1401) Bu tarik ile olup âleme şâh
‘Adl u dâd olmuş idi aña külâh
- 1402) Didi oğlu ki eyâ şâh-ı cihân
Hükmüñe râm zemîn ile zamân
- 67 b 1403) ‘Âleme şâh olaludan berü sen
Almaduñ elüñe şemşîr ü mecen
- 1404) Bu cihân mülkini tutmaga sebeb
Hikmeti ne bilemez kimse ‘aceb
- 1405) Tîgdür mülk-küşâ hasm-şiken
Almadun destüñe bir gün anı sen
- 1406) Gelüben didi ki ey cân peder
Bir olur erde meseldür bu hüner
- 1407) Almadum gerçi ele tîg u kemer
Halka dâm eyleyüben sîm ile zer
- 1408) Eyledüm dilleri anuñ ile râm
Oldı ‘âlem baña münkâd temâm
- 1409) ‘Âlemi eyledi teshîr-i sehâm
Cân ile sevdi beni hâss ile ‘âm
- 1410) İster iseñ ki seve halk seni
Bir nasîhat ideyüm diñle beni
- 1411) Zeri sevme ki seni halk seve
Yolına ölmege her kişi ive
- 1412) Tevbe-reh olsa tehî var bu mesel
Ki tutulmaz aña esb ile cemel
- 1413) Her neye kâdir isen eyle nisâr
Göresin niçe olur feth-i diyâr
- 68 a 1414) Bu kişinüñ yimegin on kişi yer
Ni’metüñ bezl kıl oldur ki hüner
- 1415) Ne kadar virseñ olur dahı ziyâd

- Fazla bu aduñ olur bâr-ı cevâd
- 1416) Dûzaha girmez imiş çünki sahî
Bundan artuk ne ola nef'ü vasî
- 1417) Cennete girmez imiş çünki bahîl
İtme imsâk ile nef'süñi zelîl
- 1418) Belki şöyle gerek ey şâh-ı sahâ
Ki cihân râmî vü münkâd ola
- 1419) Eyledi böyle diyüp şâha du'â
Bir hulûs ile ki olur def'-i revâ
- 1420) Şeh bu pendini begendi vü öper
Leb-i nukli sunar agzına şeker
- 1421) Bu hikâyet olup efsâne-i h'âb
Lezzet ile uyudur hem-çü şarâb
- 1422) Subh olıcek yine ol mihr-i münîr
Oldı arâyiş-i dihîm-i serîr
- 1423) Şâhlık resmiyle tâ geh-i şâm
Maûlahat her neyise gördi temâm

68 b **SOHBET-İ BEHRÂM ŞEB-İ DÜŞENBİH DER KÜNBED-İ LA'L-FÂM
VE MUSÂHEBET-İ BÂ DİL-ARÂM-I GÜL-ENDÂM**

- 1424) Çün düşenbih gicesi şâh-ı cihân
Tak-ı la'lîne diler ki ola revân
- 1425) Götürür şem'ini bir serv-i revân
Gider ardınca anuñ meş'al-i cân
- 1426) Karşuladı şehi bânû-yı 'Acem
Künbed-i sürha girür vâris-i Cem
- 1427) Erguvân olmuş idi serv-i hırâm
Lâleveş aldı ele destine câm
- 1428) Pür idüp lâle için la'l-i müzâb
Zeyn için meclise kebk oldı kebâb
- 1429) Câme-i sürh ile ol âfet-i cân
Mihr idi sanki şafak içre nihân
- 1430) Âteş içinde Halîl idi meger
Eylemez âteş aña hîç zarar

- 1431) Nâzenîn cismi leâfetde çü cân
Lâle câmindaki jâleydi hemân
- 1432) Berk-i gülnâr idi san birisini
Gül sever idi biri yâsemeni
- 1433) Yine sâzende alup destine ‘ûd
Çaldı yırladı hoş-âyende sürûd
- 69 a 1434) Ni’met ile toluban tak u sarây
Oldı elhânı anuñ şevk-i ferây
- 1435) Yeyüp içüp idüben ‘ayş u neşât
Devşürildi şehüñ emriyle simât
- 1436) Câme h^vâbına girüp şâh-ı ‘Acem
Bir zamân sürdi düşekde dahı dem
- 1437) Didi dilber ki eyâ şâh-ı zamân
Haşre dek râm ola emrüñe cihân
- 1438) Dimege sizlere bir niçe haber
Baña ismarladı tekrâr peder
- 1439) Didi kim şâha şecâ’at de gerek
Zen olur olmasa bir erde yürek
- 1440) Yedi iklim açılır çün ola seyf
Şâhlık oldı cebân kimseye hayf
- 1441) Gökden indi bu mesel var ki cedîd
Oldı serkeşler anun ile ‘abîd
- 1442) Eceli olmayan olmaz çü şehâ
Vehm kılma ölicez rûz-ı vefâ
- 1443) Şâh olan cengden eyliye çü bîm
Lâyık olmaz ki giye başa dihîm
- 1444) Şîri gör kim seg olur ise hezâr
Üşenüp vehm ile tutar mı kinâr
- 69 b 1445) Gel a gör ola cünd anuñ (?) füzûn
Sanma yüz döndüre yüz ola zebûn
- 1446) Olsa âhûdan eger deşt içi teng
Hak ider anı görüp bebr ü peleng
- 1447) Bir zegan olsa eger çerh-i berîn
Çıkuban tagıda bir bâz-ı haşîn

- 1448) Olmasa ŧâhin eger ehl-i ŧikâr
Ele mi alur idi anı kibâr
- 1449) Gürg tenhâda eger bulsa müyûn
İder elbette ŧu hâl ile zebûn
- 1450) Peŧŧede olmag ile sûzen-i nîŧ
Turamaz hamlesine gör nice mîŧ
- 1451) Hasmuñ açdurma gözin virme aman
Ya kaça ya dileye bâri aman
- 1452) Hasmunâ çünki mukâbil varasın
Cehd kıl ol anı sen urasın
- 1453) Cüst olmak gerek itdükde kıtâl
Bulmaya tâ ki ‘adû saña mecâl
- 1454) Tutmaga bilmeyicek tîg u kemân
Yük olur kiŧiye esbâb hemân
- 1455) Esbini itmeyicek bir kiŧi râm
Dâr u gir itmek olur aña harâm
- 70 a 456) Merd olan bilmeye tutmaga ‘inân
Nedir eline alup bâri sinân
- 1457) İtmeyen kendüzine erligi fen
Takinup neyliye tîg ile mecen

HİKÂYET

- 1458) Tutdı dünyâyı Sikender çü temâm*
Oldı mahkûm(1) anuñ Mısr ile ŧâm
- 1459) Tîgınuñ râm olup bahr ile ber
Nereye vardiyise buldı kafer
- 1460) Geldi tahtına idüp geŧt-i cihân
‘Ayŧ u nûŧ itmege baŧladı hemân
- 1461) Hasımı yog idi ki ideydi hazer
Sohbet idi iŧi her ŧâm u seher
- 1462) Bir gün itdi aña bir kimse su’âl
Didi ey câmi’-i envâ’-ı kemâl

* 1458a) Çü: çün

- 1463) Halk olaldan berü kevn ile mekân
Gelmedi sencileyin şâh-ı cihân
- 1464) Eyledüñ gerçi mülûk ile kıtâl
Olmadı kimse saña lîk hemâl
- 70 b 1465) Kande varduñsa koduñ nâm u nişân
Gelmedi nâmuña bir yirde ziyân
- 1466) Didi ne deñlü itdümse kıtâl
Hasm bulmadığı bu baña mecâl
- 1467) Turmada süst idüm ü varmada cüst
‘Âlemi tutdum anuñ ile dürüst
- 1468) Hasmdan itmez idüm derece bâk
Kalmaz idüm çü zebûn ola helâk
- 1469) Kankı şehde k'ola fi'l-cümle jebât
Vartalardan bulur elbette necât
- 1470) San’at oldı baña bu ceng-i cidâl
Kesb olur görmek ile cümle kemâl
- 1471) Olmasaydı eger bende ciger
Korkar idüm görecek tîg u teber
- 1472) Baña olmazd(ı) müyesser bu celâl
Pâdişehlikda bulunmazdı kemâl
- 1473) Hak budur virmeyicek lîk Hudâ
Kişinüñ sa’yi olur cümle hebâ
- 1474) Kendü olur elde olan tîg u teber
Remh-i şâmi görünür hasma eber
- 1475) Virmek Allâh'a yaraşur çü kafer
Bir behânedür ara yirde teber
- 71 a 1476) Kâh olur cüzz-i bahâneyle ‘adû
İrişür nasr dutar kaçmaga rû
- 1477) Sipehü sa’y-ile olmaz bu kafer
Dâd-ı Hakdur vire Allâh meger
- 1478) Çün temâm itdi sözin zümre-i cîn
Şâh-ı Behrâm olur h^Vâb hemîn
- 1479) Öpüben bagrına baûup ûanemi
Dilde kalmadı bu devrân gamı

- 1480) Ne safâdur ola hem-h^vâbe habîb
Tokına sîneñe nârenc ile sîb
- 1481) Uyanup geh öpesin geh kucasın
Geh serin oâşayasın geh uçasın
- 1482) Subha dek şeh kuçuben itdi huzûr
Nukl-ı kevser idi hem-h^vâbesi

**MECLİS-ARÂSTEN-İ BEHRÂM ŞEB-İ D ŞENBİH
DER KÜNBED-İ ZÜMÜRRÜD-FÂM**

- 1483) Çün se-şenbih gicesi togdı kamer
Şeh turup künbed-i hazrâya gider
- 1484) Lu'bet-i hûrveş Çîni-nijâd
Karşuladı şehi ikrâm ile şâd
- 71 b 1485) Hûriye dönmüş idi serv-i revân
Ravza-i cennet idi kasrı hemân
- 1486) Müntehâ kaddi anuñ Sidre-misâl
Hüsninüñ cennetine virdi kemâl
- 1487) Cennet içinde tutup Tûbî-makâm
Ravzada eyledi tâvûs-hırâm
- 1488) Şâhuñ eylemege göñlini şikâr
Sebzeler giymiş idi yine nigâr
- 1489) Sebz idi sakı çü eyvân-ı felek
Dilber içinde yeşil perlü melek
- 1490) Şem'-i kafûriyidi gerçi ki yâr
Lîk zengâr ile olmuşdı nigâr
- 1491) Tûti-i sebz idi güftâri şeker
Dökülür söyleyicek la'l ü durer
- 1492) Sebz-pûş oldığı bu serv-i revân
Resmdür hulle giyer hûr-ı cinân
- 1493) Hızr u etile(?) gider gussa vü gam
Sebze meyl itdüğü bu şâh-ı 'Acem
- 1494) Câme pirûzec idi târ-ı miyân
Târ-ı pirûzeci içinde nihân

- 1495) Başmadan çıkaydı tak-ı hümâ hemîn*
Dilber içinde çü pirûze-nigîn
- 72a 1496) Dönüben mâh-ı zeber-hadd saneme
Kıble-gâh oldu emîr-i ‘Aceme
- 1497) Câme olmaz idi cismine hicâb
Hâyıl ola mı mehe sebz-i sehâb
- 1498) Câme-i sebz ile ol serv-i ârâm
Sebze de Tûbî gibi tutdı makâm
- 1499) Çü çıkar tahtına sultân-ı cihân
Oturur yanına ol serv-i revân
- 1500) Gonca lebler düzilür serv-misâl
‘Arz ider her biri gül gibi cemâl
- 1501) Her biri kebk-i deri kasr-ı çemen
Rutları berk-i ter içinde hemen
- 1502) Sâki-i hazresi vü ‘İsî-nefes
Câm-ı pirûeci pür eyledi bes
- 1503) Sunuben eyledi Behrâma du’â
Nûşidüp toldı dil ü cânı safâ
- 1504) Nukl için virdi lebin agzına mâh
İtdi şîrîn dehenin nukl ile şâh
- 1505) Aldı kânûn eline nagme-serây
Başladı nagme-i eşvâk-ferây
- 1506) Çaldı çağırdı idüp sohbet-i germ
Nicesin seng-i dilün eyledi nerm
- 72 b 1507) Tutdı aheng ana ma’nî vü zübâb
Ol sürûd ile olur devr türâb
- 1508) Virdi rakkâsları bezme şeref
Başladı tutdı usulü kef u def
- 1509) Şevk ile sîne döger gördi çü def
Germ olup çaldı celâcil dahı kef
- 1510) Yandı pervâne gibi şem’-i münîr
Döndi gerdûne ziyâsıyla serîr

* 1495 a) Vezin bozuk

- 1511) Devr idüp bir niçe kez bâde-i nâb
Getürür her kişinüñ çeşmine h^vâb
- 1512) Câme-h^vâbına girür şâh-ı cihân
Oldı hem-h^vâbesi ol mâye-i cân
- 1513) Didi dilber ki eyâ şâh-ı cihân
‘Âlemüñ emn ü emânîne zemân
- 1514) Yâr ola ‘ömrüñe ‘izz ile celâl
İrmiye göñlüne ‘âlemde melâl
- 1515) Dirile hazretüñe müddet-i Nûh
Haşre dek eylesin feth ü fütûh
- 1516) Bir nasîhat dimiş idi baña bâb
Şerh olunsa ola her bâb kitâb
- 1517) Şehlere didi siyâset de gerek
Ki siyâset olur insâna mihek
- 73 a 1518) Yeñemez lutfla bu halkı kişi
Geh siyâset gehi lutf olsun işi
- 1519) Çün siyâsetsüz olur mülk harâb
Müstehak olana bes ile ‘azâb
- 1520) Düzd ü tarrâr olana virme aman
Ki fesâd ider olur bulsa zamân
- 1521) Şâha rûze ne füz olsa revâ
Ki kazâ olur anuñ ile kazâ
- 1522) Şer’e kıl ‘örfüñi geh gâh karîn
Fitneden tâ ki halâs ola zihîn
- 1523) Hamldür gerçi ki âdemde kemâl
Kesiretlük ider naks-ı celâl
- 1524) Hoş-sıfatdur bilürem hilm u cemâl
İ’tidâli gözet oldur ki kemâl
- 1525) Râzi olma ki göre kimse elem
Kılmasun bendelerüñ halka sitem
- 1526) Şâhlık buldı siyâsetle nikâm
Çok olur putteler içinde ki âm
- 1527) Nefs-i nefsi oliceğ mîr ü sipâh
Halk pâ-mâl ola mânend-i siyâh

- 1528) Memleket tîz olur anuñla harâb
Pür olur âdemi yerine ‘azâb
- 73 b 1529) Rehber-i dûzah ola her ki saña
Ogluñ olur ise rahm itme aña
- 1530) Emr-i Hakdur çün siyâset idesin
Emr-i şer’-ile olan fi’l-i çîn
- 1531) ‘Âleme oldu siyâset çü esâs
Gayr-ı ‘âdetlere eyleme kıyâs
- 1532) Hârven-i bâguñ içi olmasa pâk
Bâgbânuñ ide dâmânını çâk
- 1533) Kişinüñ çün ola cîbinde yılan
Gözedür şeh-tamarı ki ide nişân
- 1534) Zulme vü zâlime meyl itme şehâ
Farzdur zâlime tehdîd ola
- 1535) Olmasaydı eger şâh-ı zamân
Biri birin yer idi pîr ü cüvân

HİKÂYET

- 1536) Bir hikâyet didi dâna-yı umûr
Dimeyem gelmez ise kalbe fütûr
- 1537) Çinde var idi bir şâh-ı cihân
Ki emîn idi zamânında zamân
- 74a 1538) Yogidi aña siyâsetde nakîr
Saltanat ‘ilminde dâna vü habîr
- 1539) Bir begi var idi eylerdi sitem
Çekdiler hayli re’âyâsı elem
- 1540) Ne kadar kıldıysa cevri ü sitem
İtdiler defterini cümle rakam
- 1541) Sundılar şâha yazup rik’a- misâl
Göricek geldi celâlîydi celâl
- 1542) Da’vet eyler kapısına anı şâh
Kasdı bu kîm gelicek ide tebâh
- 1543) Havf idüp kendüzini itdi nihân
Bulamadı arayup şâh-ı cihân

- 1544) Anı terbiyyet iden kimseyi şâh
Kasd kıldı ide yerine tebâh
- 1545) Didiler aña ki ey şâh-ı serîr
Ne günâh itdi bu üftâde fakîr
- 1546) Bilürüz aña bu itmedi günâh
Yok yere kana ne için gire şâh
- 1547) Hûn-ı nâ-hâk niçe taht itdi harâb
Günehi olmayana kılma ‘azâb
- 1548) Didi ol kâlime çok oldu mu’în
Zulmi bu itmiş olur halka hemîn
- 74 b 1549) Bu sebep oldu anı itmege mîr
Eylerem yerine ben bunu hakîr
- 1550) Bir kişi kim idine kâlimi yâr
Zulmle anun da belki kim meylî var*
- 1551) İhtiyâri degül ol meyl aña
Bâ’isi yok anuñ illâ irtişâ**
- 1552) Nefsine ya baña eylese günâh
Hışm idüp itmez idüm anı tebâh
- 1553) Hakk-ı gayr oldu çü yok çâre aña
İderem vâcib olan neyse baña
- 1554) Bulma deyü kim itdiyse günâh
Habs iderler anı emr eyledi şâh
- 1555) Niçe müddet oluban habse emîr
Habsün elemîni çok çekdi vezîr
- 1556) Hikmeti gör ki olan kimse nihân
Kendüyi bir gün eder yine ‘ayân
- 1557) Tutdılar anı vü itdiler esîr
Saldılar mahbese vü kıldı vezîr
- 1558) Suçu ‘afv oldu vü varıldı hemân
Asdılar ol begi virmedi amân
- 1559) Bu siyâsetde eder hafv-ı sipâh

* 1550b) Vezin bozuk.

** 1551b) Vezin bozuk.

- Vehm ider itmeye her kişi gŭnâh
- 75 a) 1560) Ahir itdi çŭ bu efsâneyi mâh
Uyudı dinleyirek kıssa(y)ı şâh
- 1561) Subha dek yatdı çŭ irişdi seher
Menziline yine gŭn gibi gider

**BEZM - KERDEN-İ BEHRÂM ŞEB-İ CİHÂR-ŞENBİH
DER KŪNBED-İ SANDAL-FÂM**

- 1562) Çâr-řenbih gicesi server-i ceyš
Sandalî kavra varur itmege ‘ayş
- 1563) Karşular vaht-ı şehenşâh-ı ‘Arab
Kim ide ol gice şâh ile tarab
- 1564) Câme-i zerd ile ol zŭmre-i çin
Mehdeki peykere dŏnmiř idı hemîn
- 1565) Za’ferâniler ile serv-i şehî
Hurrem eyledi dil-i pâdişehî
- 1566) Sîm-i sâkındaki hal-hal-i zeri
Geldi deyŭ şehe virdi haberi
- 1567) Dâmenin devřŭrŭp oldı çŭ revân
Za’ferânında olur mŭřk-i demân
- 1568) ‘Âşıkâne geyŭben şâh harîr
Gŭn gibi çıkdı vŭ zeyn itdi serîr
- 75 b) 1569) San gŭl-i zerd idı yanında nigâr
Yŭzine bakup olur şâh-ı hezâr
- 1570) Sanki dînârdaki nakş idı mâh
Karşusunda yazılı peyker-i şâh
- 1571) Lâle-i zerd idı ol lâle-’izâr
Oldı tâk içi anuñ ile bahâr
- 1572) Őenbelîd idı velî ‘ârızı gŭl
Lâleveş câm elinde tolu mŭl
- 1573) Gŭl-i nesrîn idı yâ geydŭgi zerd
Sŭrhu tâze ruhı ammâki çŭ verd
- 1574) Sîm idı gŭy-ı zer-endŭd teni
Zeyn olur hayrı yele yâsemeni

- 1575) Geydügi pirehen-i zerd-i kabâ
Cezb iderdi dili çün kâh-rübâ
- 1576) Saru Yakup gibi mâhına hemân
Tâc üzre yer ider şâh-ı cihân
- 1577) Reng-i behden nice renk ola latîf
Ki giye anı olan kimse karîf
- 1578) Yaraşur hûb olana saru libâs
Gayrı renge anı eyleme kıyâs
- 1579) Döndi zerden düzili bir saneme
Zerd idi bâ'is olur def'-i gama
- 76 a 1580) Pûşîş-i câm-ı zer u haddi nebîd
Mey neşâtın zer-i zerd itdi mezîd
- 1581) Şâhı itmişdi hevâsı yarakan
Döndürür la'le mey-i zerd hemân
- 1582) Yine mutrıblar ider sâzını râst
Çaldılar kimi Hicâz u kimi Râst
- 1583) Mey-i asfer idicek devri çü mâh
Germ olup şeh yine kec itdi külâh
- 1584) Tıflveş kec mec olur oldu zebân
Ezilür dilberine şâh-ı cihân
- 1585) Dizi üstine alup la'lin emer
Geh kolun geh saçın idindi kemer
- 1586) Yiyüp içüp çün olur 'ayş temâm
İtdi pes bisterine şâh hırâm
- 1587) Oldı 'üryân soyınup sîm-beden
Koynı koltığı şehüñ toldı semen
- 1588) Sînesi yâsemeni berk-i semen
Beñleri sînesi üstünde peren
- 1589) Sarulur tek ol iki teng-i şeker
Ki oradan suda itmezdi güzer
- 1590) 'Arabî şîvelere başladı mâh
Germ olur gâyet aña şîfe-i şâh
- 76 b 1591) Uyumaz gördi şehi zümre-i çîn
Didi ey zîver-i dîhîm-i nigîn

- 1592) Bir nasîhat bize de itdi peder
Nakl ideyüm saña ey ‘âli-güher
- 1593) Şehlere didi gerek hılm ü vakâr
Her kişi andan ider yoksa firâr
- 1594) Verme zinhâr gazab otına tâb
Bagrum itmiye nedâmet ki kebâb
- 1595) Kûhda oldugiçün hılm ü vakâr
Oldı sâbit-kadem ü âutdı karâr
- 1596) Âteşi olsa eyâ şâh-ı cihân
Kendü kendüye ider kişi ziyân
- 1597) Hılm-ı hışm âteşine saçmasa âb
Yana yakıla cihân ola âarâb
- 1598) Hışm kılma olana saña zebûn
‘Âkiluñ hışm olur hılme zebûn
- 1599) Bir kuluñ eylese bir kere günâh
‘Avf vacibdür anuñ itme tebâh
- 1600) Lîk ‘âdet idine çünki günâh
Farzdur anı ki tarayup ide şâh
- 1601) İtdüğüñ cürmleri eyle hisâb
Yazsalar şübhe yok olurdu kitâb
- 77 a 1602) Birine itdi mi pâdâş-ı kerîm
Sen de hilm ögrenüp ol nefsi selîm
- 1603) Bir günâhuña eger olsa’ukâb
Haşre dek olur idi saña ‘azâb
- 1604) Rahm kıl rahmet ide tâ ki Hudâ
Kul beşerdür ‘aceb olmaya hatâ
- 1605) Yapduğı âyını hak itme harâb
Diler iseñ saña itmeye ‘azâb
- 1606) ‘Aybdur şehlere bî-hûde kelâm
Nâ-sezâ söyleme sakın çün ‘avâm
- 1606) Hokka-ı nûşa sakın koyma semi
Şehlerün pâk gerekdür ki femi

- 1608) Yâve-gû olma virür kadre ziyân
Hem mülevves olur anuñla zebân
- 1609) Şefkat it halka ki şefkat bulasın
Rahmet it halka ki rahmet bulasın
- 1610) Eyleme halka lisânuñı sinân
Söyleme kasd ile zinhâr yalan
- 1611) Eylemez kimseneden şâh çü bîm
Kasd ile söylese kizb ola le'im
- 1612) 'Afv olur çün siper-i hısm-ı Hudâ
Eyleme olsa sezâ dahı cezâ
- 77 b 1613) Türş-rû olma çîn eyleme kaş
Vaz'uña dinmeye ta sine-hırâş
- 1614) Meyl-i beşşâsa ider halk-ı cihân
Halk bende idünür çürb-zebân
- 1615) Çün kılup eyleye latî'i nüfûr
Şâhlıktan ne kadar ola huzûr
- 1616) Çekmedi kimsene saña nâvek-i kîn
Kavsveş niçe kaşuñda ola çîn
- 1617) Bâg-ı handana ider her kişi meyl
Ârzû eyleye mi kimsene veyl
- 1618) Genc yerine neden 'âleme renc
Renc ile girür ele gerçi ki genc
- 1619) Bâg yerine neden dilleri dâg
Merhem-i lutfuñı kıl dagda bâg
- 1620) Zîr-i destüñ olana eyleme kîn
Ki sığışmaz didiler kin ile dîn
- 1621) Kakıyup nice perîşân olasın
Dâyıma süârede şeyân olasın

HİKÂYET

- 78 a 1622) Bir gün İskender-i Rûmîye meger
Didi destûri ki ey fahr-i kemer
- 1623) Halka itdükçe şehenşâh-ı kerem
Olmaga başladı küfrân-ı ni'am

- 1624) Hımdür bâ'isi terk eyle şehâ
Halk senden ola kim korkar ola
- 1625) Şâhdan itmeye çün vehm-i sipâh
'Âkibet hasmuñ olur taht u külâh
- 1626) Didi şol kahr ile olacak işi
Hüner oldur ide lutf ile kişi
- 1627) Kılma Hak yapıduğı dîvârı harâb
'Âkibet sen de olursun çü türâb
- 1628) Ölmegi her kişi kim eyleye yâd
Bozulur olmuş iken hâtırı şâd
- 1629) Elüñ üzüñe urup eyle 'itâb
Her kişiye çün olur sûr u hîsâb
- 1630) Dem-i nâ-hak gibi olmaya günâh
Saklasun her kişi(y)i andan İlâh
- 1631) Hîn-i 'arzunda bunuñ gibi kelâm
Deme irak baña yokdur ki rızâm
- 1632) Hayr işe eyle delâlet beni sen
'Aybdur hem-dem-i sultâna fiten
- 78 b 1633) Didi neyliyeyüm ey şâh-ı cihân
Yaramaz oldu katı halk-ı cihân
- 1634) Karşuña bir kişi varmış idiler
Görmeden yüzini dil nefret ider
- 1635) Müflis ü bî-edeb ü hVâr u gedâ
Bu söze söylemek olur mı sezâ
- 1636) Buyuruñ anı helâk eyliyeyüm
Cigerün tîg ile çâk eyliyeyüm
- 1637) Bile mikdârını tâ mîr u fakîr
Sanmaya kendüyi 'izzet de hakîr
- 1638) Didi dîvâniye yokdur çü kalem
Cenneti imiş aña itme elem
- 1639) Sevdüğünden beni bilmez ne diye
Lâyık ola mı seven hadde giye
- 1640) Düşmen öldüğü yeter baña hemân
Sevene dahı idelüm mi ziyân

- 1641) Aslı sevmeye çıkar itme zarar
Yoksa benden irişür saña hatar
- 1642) Hayre haml itdi halâs oldu fakîr
Kaldı hayretde görüp hılmî vezîr
- 1643) Hılm şöyle gerek ey şâh-ı cihân
Şâhdan itmiye tâ kimse gümân
- 79 a 1644) Böyle derken uyudu şâh-ı zemîn
Bagrına basdı anı zümre-i Çîn
- 1645) Subh oliceğ yine hûrşîd-i serîr
Çıkdı dîvânına vü geldi vezîr
- 1646) Maslahat her neyise oldu temâm
Vakf-ı ‘ayş oldu irişdi geh şâm

**MECLİS-ARÂSTEN-İ BEHRÂM ŞEB-İ PENŞENBİH
DER KÛNBED-İ FELEK-FÂM**

- 1647) Penc-şenbih gicesi şâh-ı cihân
Lâciverdî geyüben oldu revân
- 1648) Oldı efrencî nigârın da enîs
Devlet anuñ ola dildârı celîs*
- 1649) Lâciverdî geyüp ol dahı harîr
Zeyn ider hazret-i şâh ile serîr
- 1650) Lâciverdîler içinde añı şâh
Göriccek sandı tenüñ ebrde mâh
- 1651) Sûsen içinde açılmışdı semen
Zeyn kılmış semenün gonçe-dehen
- 1652) Hûblar karşusuna bağladı saf
Ele sâzendeler aldı ney ü def
- 79b 1653) Zeyn idüp meclis için sâgar-i zer
İtdi ârâste nukli-y-ile şeker
- 1654) Bezm işi bitdi gider yatmaga şâh
Gird(i) koynuna yaturdı şehi mâh
- 1655) Geh öpüp geh kuçar iken anı şâh

* 1646 b) Devlet anun ola dildârı celis: Devlet anun ki ola dildârı celis

- Didi lutf ile ki ey zıllu'llâh
- 1656) İtmiş idi baña bir pend peder
Diyeyüm şâha buyurursa eger
- 1657) Şeh didi söyle eyâ gonce-dehen
Hoş gelür her ne ki derseñ baña sen
- 1658) Didi şâh olmayıcak 'ali-himem
Hiç bi'at ide mi aña ümem
- 1659) Zer olur himmet ile hâk-i siyâh
Cân virür himmet ile huşk giyâh
- 1660) Himmeti gör ki ider sengi güher
Himmeti gör ki ider âki kemer
- 1661) Himmeti virdi hümâya dahı fer
Yoksa her murgda var bâl ile per
- 1662) Himmeti 'âli tut ey 'âli -cenâb
.....cân ile tâ şeyh ile sâb⁸¹
- 1163) Himmet it bende-i makbûle müdâm
Nâ-sezâyı ko olur aña harâm
- 80 a 1664) Himmet îmândan imiş var bu âaber
Bûrıyâ himmet ile oldu şeker
- 1665) Hâcetin her kişinüñ eyle kabûl
Yas idüp olmaya ta göñl(i) melûl
- 1666) Kimseye kılma hakâretle nazar
Düşmen-i dîne ola illa ki meger
- 1667) Himmet eylemeyecek halkına şâh
Vire mi başını öñinde sipâh
- 1668) Fikr idüp eyleyicek halka nazar
Himmet içün dürişür şâm u seher
- 1669) Yâs idicek kilimi kimse saña
Haşr de rahmet idemezsin aña
- 1670) Hakk(a) hıdmet bileni halk sever
Himmeti olmayanı kişi neder
- 1671) Yazamaz hokka daâi himmeti dún

⁸¹ Silik olduğu için okunamadı.

- Kim ider rûhını nefsine zebûn
- 1672) Himmet ile irüşür vâsıl-ı Hakk
Himmet-i tıfl gibi eyle sebak
- 1673) Şehlerüñ himmet şâhâne gerek
İre maksûda çeken tâ ki emek
- 1674) Himmeti gör ki uçar evcde bâz
Nesr cîfeyle sürer ‘ömr-i dırâz
- 80 b 1675) Ol feleklerde ider mürğ(i) şikâr
Buña cîfe yemek oldu ulu kâr
- 1676) Himmeti olanı Hakk dahı sever
Dûn-ı himmet kişiden Tañrı bezer
- 1677) Himmeti olmayan olur mu hemân
Uluya nisbet ider rind-i cihân
- 1678) Bir hikâyet didi efsâne-minâs
Yâd kıl etme fesâneye kıyâs
- 1679) Olmasun deyü sũân dürr-i telef
Eyledi gûş hudâvend sadef

HIKÂYET

- 1680) Çünkü İskender-i iklîm-küşây
‘Âlemüñ fethiçün eyledi rây
- 1681) Fikr idüp bir nice gün oldu gamîn
Agzını açmadı çün lâl-i nigîn
- 1682) Tonugup âyine-i gitî-nümâ
Hiç göstermedi bir kere safâ
- 1683) ‘Aklınıñ âyine fikr oldu seâb
Soramaz serin ider halk hicâb
- 1684) ‘Âkibet geldi Aristo-yı Hakîm
Kâmil u fâzıl u üstâd u ‘alîm
- 81 a 1685) ‘İlm-i firdevs ola ‘imâl ola hür
Haşre dek zehrüñ ola meş’al-i nûr
- 1686) Olsa ‘âlemde ne deñlü sürûr
Getürür kalbe adın ol deñlü fütûr
- 1687) Bir güli var ise biñ ârı da var

Kande kim genci ola mârı da var

- 1688) Nûş var gerçi ki nîşi dahı var
Eskidür takı degül cây-ı karâr
- 1689) Gelmek ü gitmek olupdur çü biran
Gelmeği gitmeği bil anı hemân
- 1690) Teni terk eyleyüp ol cân ile mâr
Döndi çarâbudur resm-i kibâr
- 1691) Hiştur bu beden hâki hemîn
Seyl-i âfet ider eczâ-yı zemîn
- 1692) Hâk-pez oldu ten-i hâki hemân
Bu didüğüme merâm oldu nişân
- 1693) Oldı gırbâl misâlinde tenüñ
Âbdur ‘ömrüñi fikr eyle senüñ
- 1694) Mîhmân oldu kişi bunda hemân
Gitmedi her ki kim kodı nişân
- 1695) Kişinüñ çün kala makbûl eseri
Söylenür haşr olunca hüneri
- 1696) Bir eser ola ki mislini melek
Görmeye devr ideli çarh-i felek
- 1697) Olmaya nakm gibi hûb-eser
Lîk pâk eylemedür nazmı hüner
- 1698) ‘Âlem içinde bunuñ tâlibi çok
Hikmeti gör ki velî vâsılı yok
- 1699) Kişinüñ olmayıcek tab’(ı) latîf
Ola mı râm aña bu fenn-i şerîf
- 1700) Söz ‘arûsına virilmese cemâl
Nazma kudret degül insâna kemâl
- 1701) Tab’(u) fitratda çün olmaya selîm
Gedâ-y-ile her ne dir ola sakîm
- 1702) Bile kadrimi bulan bunda kemâl
Ola ma’lûm ki yok baña hemâl
- 1703) Görmedim hamse gibi hûb-kitâb
Yok hatâsı zileli cümle savâb

- 1704) Minnet Allâha didüm aña cevâb
Her kişi gördi cevâbımda savâb
- 1705) Cânı yokdur ki bula ‘ayb-i beşer
Çeşm-i insâf ile eylerse nazar
- 1706) Geçeni ko gelicek dahı ‘adem
Nazm bu nazmdurur dem de bu dem
- 82 a 1707) Şimdi yok baña bu fennim de hemâl
Gerçi çokdur virilen ehl-i kemâl
- 1708) Bu sözüme diriseñ lâf u haber
Nazar et nazmûma ey ehl-i nazar
- 1709) Penc-Genci çün nasîb itdi Hudâ
‘Araba vü ‘Aceme cümle salâ
- 1710) Toludur genç ile bu penc-kitâb
Kimsenüñ haddi degül buña cevâb
- 1711) Urayım şevkile Şeh-nâmeğe dest
Hasm ol kaldı idem anı da pest
- 1712) Yazayum Târih-i ‘Osmâniyi ben
Kıssası râstdur nazm-i hasen
- 1713) Anuñ efsâneleri oldu dürûg
Yok cürâ’ında dürüguñ da fûrûg
- 1714) Bunlaruñ eyledügi lîk cihâd
Râst dur eyleyemez kimse ‘inâd
- 1715) Eyliyeyüm anı bir hûb-kitâb
Şâh-nâmeğe ola tâ ki cevâb
- 1716) ‘Avn-i Hakkıle idüp anı temâm
Kılayum emrûme Firdevsî’yi râm
- 1717) Çünkü Hakkdan baña nazm oldu ‘atâ
Dil uzatmak baña gâyet de hatâ
- 82 b 1718) Dâd-ı Hakdur bu cevâhir baña ne
‘Aybdur zîşt dimeklik hasene
- 1719) Nazmuma eyler isen lîk hased
Di nazîrini bunu eyleme red
- 1720) Bulamaz kimse buña ‘ayb u kusûr

- Ziştür dinse revâ ola mı hûr
- 1721) ‘İlm çok olmasa bu ‘ömr-i kasır
Komak olur idi asâr-ı kesîr
- 1722) Her birisinde yazup ben de kitâb
Derc iderdüm nice redd ile cevâb
- 1723) Mefharüm sanma ki nazm ola hemîn
Sinem içinde besâ genc-i defîn
- 1724) Nazmdan lîk murâdum bu hemân
Beni unutmaya sultân-ı cihân
- 1725) Arturup itdügüm ol arz-ı hüner
Ki ide baña ‘inâyetle nazar
- 1726) Çü sever kâmilî ol ehl-i celâl
Farzdur ‘arz ide her bende kemâl
- 1727) Devlet ü ‘ömrüni çok ide İlâh
Haşre dek halka ola bâb-ı penâh
- 1728) Cehl olmamış idi sinn-i şerîf
Ki temâm oldu bu ebyât-ı latîf
- 83 a 1729) Çü tokuz yüz on üçe irdi hisâb
Hamse hatm oldu vü ketb oldu kitâb

Temme